

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας

Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Πτυχιακή Εργασία:

**«ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 13 – 16 ΕΤΩΝ. ΜΕΛΕΤΗ ΣΕ
ΤΡΕΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ ΚΑΙ ΡΟΔΟ».**

Επιμέλεια των:

ΔΑΓΑΛΑΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ 4045
ΣΚΑΡΜΟΥΤΣΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑ 4034
ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ 4133

Επιβλέπων Καθηγητής:

ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ ΝΙΚΟΣ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του πτυχίου Κοινωνικής Εργασίας

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2015

Copyright@ 2015 Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΣΕΥΠ, ΤΕΙ Κρήτης.

<http://www.teicrete.gr/koinerg/koinwnikis.html>

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης Π.Ε. αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία των συγγραφέων: Δαγαλάκη Βασιλική, Σκαρμούτσου Θεοδώρα και Σταθοπούλου Γεωργία, του επιβλέποντα καθηγητή Παπαδάκη Νίκο και του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας και προστατεύονται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα).

Δήλωση τήρησης της ακαδημαϊκής δεοντολογίας

Ο/Η/Οι υπογράφων/οντες φοιτητής/τές του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης

δηλώνουμε υπεύθυνα ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο:

**«ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 13 – 16 ΕΤΩΝ. ΜΕΛΕΤΗ ΣΕ
ΤΡΕΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ ΚΑΙ ΡΟΔΟ»,**

είναι στο σύνολό της προϊόν δικής μας δουλειάς και ότι όλες οι πηγές που έχουν χρησιμοποιηθεί αναφέρονται πλήρως. Επίσης δηλώνουμε ότι δεν αποτελεί προϊόν οποιασδήποτε εξωτερικής μη αδειοδοτημένης βοήθειας και ότι δεν έχει υποβληθεί σε οποιοδήποτε ίδρυμα ή οργανισμό προς αξιολόγηση, ούτε έχει δημοσιευθεί στο παρελθόν μέρος αυτής ή στο σύνολό της.

(Υπογραφή)

(Υπογραφή)

(Υπογραφή)

Όνοματεπώνυμο

Όνοματεπώνυμο

Όνοματεπώνυμο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ένα φαινόμενο που αναδύεται στις μέρες μας είναι ο διαδικτυακός εκφοβισμός. Πληθώρα ερευνών που έχουν προσανατολιστεί στη μελέτη του, καταδεικνύουν ότι οι έφηβοι αποτελούν μια κοινωνική ομάδα «υψηλού κινδύνου».

Σκοπός, λοιπόν της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στο χρόνο χρήσης του διαδικτύου από εφήβους, ηλικίας 13-16 ετών, με την εμφάνιση εγκληματικής συμπεριφοράς στον χώρο του διαδικτύου, και πιο συγκεκριμένα με την μορφή του διαδικτυακού εκφοβισμού. Ειδικότερα, η έρευνα αποσκοπούσε στο να διαπιστωθούν οι πιθανότητες που υπάρχουν να ασκήσουν οι έφηβοι εκφοβισμό μέσω του διαδικτύου, ανάλογα με το χρόνο που αφιερώνουν στο διαδίκτυο, με το φύλο τους και ανάλογα με την πιθανότητα να έχουν υπάρξει και οι ίδιοι θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε τρεις πόλεις της Ελλάδας, το Ηράκλειο, την Μονεμβασια και τη Ρόδο και ο πληθυσμός της μελέτης είναι οι έφηβοι ηλικίας 13 – 16 ετών. Αναλυτικότερα το επιλεγμένο δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 105 έφηβοι ηλικίας 13 – 16 ετών και η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι η ποσοτική έρευνα, για τη συλλογή των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο αυτοσυμπληρούμενο.

Όσον αφορά τα ευρήματα μας διαπιστώθηκε ότι ένα σημαντικό ποσοστό του δείγματος μας έχει ασκήσει διαδικτυακό εκφοβισμό μία έως τρεις φορές το χρόνο, όπου τα μεγαλύτερα ποσοστά παρατηρήθηκαν στον εκφοβισμό μέσω του εσκεμμένου αποκλεισμού ενός ατόμου (20%) ακολουθούν η σπύλωση – δυσφήμιση (19,1%) και η υποκλοπή προσωπικού λογαριασμού (16,3%). Επίσης διαπιστώθηκε ότι δεν διαφέρει η έκταση του φαινομένου ανάμεσα στα δύο φύλα και παρατηρήθηκε ότι οι θύτες του διαδικτυακού εκφοβισμού αποτελούν παράλληλα και θύματα του φαινομένου. Τέλος σημαντικό ποσοστό των θυτών συνδέεται στο διαδίκτυο καθημερινά και η διάρκεια του χρόνου παραμονής τους ξεπερνά τις τρεις ώρες ημερησίως.

ABSTRACT

An emerging phenomenon nowadays is cyber-bullying. A plethora of research centered on the study of cyber bullying, show that teenagers are a «high risk» group.

The purpose, therefore, of the present study is the exploration of the relationship between the internet usage time of teenagers between the ages of 13 and 16, and the occurrence of criminal behavior on the internet and more specifically cyber bullying . More specifically, the research aimed at ascertaining the existing chances of teenagers exercising cyber bullying, depending on the time they dedicate surfing on the internet, their gender and on the likelihood they have been victims of cyber bullying.

The research took place in three Greek Cities, Heraklion, Monembasia and Rhodes and the population of the research are teenagers between 13-16 years. More specifically, the selected research sample was made up of 105 teenagers between 13 and 16 years old, while the method used was quantitative research. A self-administered questionnaire was handed for data collection.

The outcome of the research showed a significant percentage of the sample has committing cyber bullying one to three times within a year, where the largest percentages were seen in the act of social exclusion of a person (20%), following denigration-defamation (19,1%) and the stealing of a personal account (16,3%). Additionally, it was found that that gender does not affect the extend of cyber bullying and that victimizers are also victims of the phenomenon simultaneously. Finally, a significant percentage of victimizers is connected to the internet for than three hours daily.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Οφείλουμε θερμές ευχαριστίες στον υπεύθυνο καθηγητή μας Νίκο Παπαδάκη για την καθοδήγηση, την πολύτιμη συνεργασία του, την ανεπιφύλακτη εμπιστοσύνη που μας έδειξε αλλά και την στήριξη του απέναντι σε δυσκολίες που συναντήσαμε κατά την συγγραφή της πτυχιακής εργασίας μας.

Επίσης, οφείλουμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα την Επιτροπή Πτυχιακών Εργασιών & Ερευνητικής Δεοντολογίας για την καθοδήγηση και την συμβολή τους για την συγγραφή της μελέτης.

Εν συνεχεία, θα ήταν μεγάλη παράλειψη μας αν δεν ευχαριστούσαμε θερμά τους υπεύθυνους και τους καθηγητές των κέντρων εκπαίδευσης ξένων γλωσσών και των φροντιστηρίων ελληνικής μέσης εκπαίδευσης των πόλων: Ηρακλείου, Μονεμβασίας και Ρόδου αλλά και τους ίδιους τους εφήβους που συμμετείχαν σε αυτή την έρευνα, για την άμεση ανταπόκριση και την προθυμία που επέδειξαν για τη διεξαγωγή της έρευνας. Η αναφορά σε συγκεκριμένα ονόματα αποφεύγεται προκειμένου να εξασφαλιστεί η ανωνυμία των μαθητών που συμμετείχαν.

Κλείνοντας, ένα μεγάλο ευχαριστώ στις οικογένειες μας για την στήριξη που μας πρόσφεραν όλο αυτό το διάστημα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	σ. 11
----------------	-------

A. ΘΕΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1^ο : Εφηβική ηλικία

Εισαγωγή	σ. 14
1.1 Εννοιολογική Προσέγγιση της Εφηβείας	σ. 14
1.2 Ο ρόλος του Οικογενειακού Περιβάλλοντος στην κοινωνικοποίηση του εφήβου & στην εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς	σ. 15
1.3 Ο ρόλος του Κοινωνικού Περιβάλλοντος στην κοινωνικοποίηση του εφήβου & στην εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς	σ.16

Κεφάλαιο 2^ο: Εγκληματική Συμπεριφορά των Εφήβων μέσω των νέων τεχνολογιών: Ορισμός και Διαστάσεις του φαινομένου.

Εισαγωγή	σ. 18
2.1 Ορισμός Εγκληματικής Συμπεριφοράς στο Διαδίκτυο	σ. 18
2.2 Μορφές Εγκληματικής Συμπεριφοράς στο Διαδίκτυο	σ. 19

Κεφάλαιο 3^ο: Διαδικτυακός Εκφοβισμός – Cyberbullying: Ορισμός και Διαστάσεις του φαινομένου.

Εισαγωγή	σ. 20
3.1 Ορισμός Διαδικτυακού Εκφοβισμού	σ. 20
3.2 Μέσα & Μορφές Διαδικτυακού Εκφοβισμού	σ. 20
3.3 Ρόλοι στον Διαδικτυακό εκφοβισμό	σ. 21
3.4 Διαστάσεις του φαινομένου του Διαδικτυακού Εκφοβισμού.	σ. 23
3.5 Επιπτώσεις Διαδικτυακού Εκφοβισμού	σ. 26

Κεφάλαιο 4^ο : Αυξημένη χρήση του διαδικτύου, εγκληματική συμπεριφορά και Κοινωνική Εργασία - ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού.

Εισαγωγή	σ. 28
Διαδικτυακό Έγκλημα και Κοινωνική Εργασία	σ. 28

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 5^ο: Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα.

- 5.1 Σκοπός της μελέτηςσ. 30
- 5.2 Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων ή υποθέσεωνσ. 30

Κεφάλαιο 6^ο: Μεθοδολογία έρευνας.

- 6.1 Πεδίο μελέτης, επιλογή δείγματος, τεχνικές συλλογής στοιχείων, μεθοδολογία
ανάλυσης στοιχείωνσ. 31
- 6.2 Εκτίμηση δυσκολιών για την πραγματοποίηση της μελέτης. Ενέργειες για άρση
δυσκολιώνσ. 34

Κεφάλαιο 7^ο: Αποτελέσματα Έρευνας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- 7.1 Δημογραφικά Στοιχεία Συμμετεχόντων σ. 36
- 7.2 Ο Χρόνος Χρήσης του Διαδικτύου από τους εφήβους σ. 37
- 7.3 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού σ. 38
- 7.4 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Χρόνος Χρήσης του Διαδικτύου σ. 39
- 7.5 Διαδικτυακός Εκφοβισμός & Φύλο σ. 43
- 7.6 Άσκηση & Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού σ. 45
- 7.7 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος
(Βαθμός Συναισθηματικής Στήριξης & Οικογενειακού Ελέγχου) σ. 46
- 7.8 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Συμπεριφορά Ατόμου στο Κοινωνικό
Περιβάλλον – Βαθμός Μοναξιάς σ. 48
- 7.9 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Μέσος Ορός Βαθμολογίας σ. 49
- 7.10 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Μορφωτικό επίπεδο Γονέων σ. 50
- 7.11 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Επάγγελμα Γονέων σ. 52

ΣΥΖΗΤΗΣΗ σ. 54

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΈΡΕΥΝΑΣσ. 63

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ σ. 64

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ σ. 68

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ σ. 75

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

◆ ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Πίνακας 1: Τόπος Καταγωγής * Ηλικία * Φύλο * Τάξη * Μέσος Όρος Βαθμολογίας ..	σ. 82
Πίνακας 2: Μορφωτικό Επίπεδο & Επάγγελμα Γονέων	σ. 82
Πίνακας 3: Βαθμός Χρήσης Διαδικτύου	σ. 83
Πίνακας 4: Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος	σ. 83&84
Πίνακας 5: Συμπεριφορά Ατόμου στο Κοινωνικό – Φιλικό Περιβάλλον	σ. 84
Πίνακας 6: Συχνότητα Σύνδεσης στο Διαδίκτυο* Πρόσβασης στο Διαδίκτυο* Διάρκεια Παραμονής στο Ίντερνετ	σ. 85
Πίνακας 7: Συχνότητα Άσκησης Διαδικτυακού Εκφοβισμού	σ. 85
Πίνακας 8: Συχνότητα Εμφάνισης Διαδικτυακού Εκφοβισμού	σ. 86

◆ ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Πίνακας 1: Συχνότητα Σύνδεσης στο Διαδίκτυο* Πρόσβαση στο Ίντερνετ* Διάρκεια Παραμονής στο Διαδίκτυο* Φύλο	σ. 86
Πίνακας 2: Βαθμός Χρήσης Διαδικτύου* Φύλο	σ. 87
Πίνακας 3: Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος* Φύλο	σ. 88
Πίνακας 4: Συμπεριφορά Ατόμου στο Κοινωνικό Περιβάλλον* Φύλο	σ. 89
Πίνακας 5: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Συχνότητα Σύνδεσης στο Διαδίκτυο .	σ. 90
Πίνακας 6: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Διάρκεια Παραμονής στο Διαδίκτυο .	σ. 91
Πίνακας 7: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Βαθμός χρήσης του διαδικτύου	σ. 92
Πίνακας 8: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Φύλο	σ. 93
Πίνακας 9: Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Φύλο	σ. 94
Πίνακας 10: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού (Διαδικτυακή Παρενόχληση)	σ. 95
Πίνακας 11: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού (Σπίλωση – Δυσφήμιση)	σ. 95
Πίνακας 12: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού (Αποκλεισμός απο το Διαδίκτυο)	σ. 95
Πίνακας 13: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού (Υποκλοπή Προσωπικού Λογοριασμού)	σ. 95&96

Πίνακας 14: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού (Δημοσιοποίηση Προσωπικών Στοιχείων)	σ. 96
Πίνακας 15: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού (Εξαπάτηση)	σ. 96
Πίνακας 16: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού (Βιντεοσκόπηση)	σ. 96
Πίνακας 17: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος – Βαθμός Συναισθηματικής Στήριξης	σ. 97
Πίνακας 18: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος – Βαθμός Οικογενειακού Ελέγχου	σ. 98
Πίνακας 19: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Συμπεριφορά Ατόμου στο Κοινωνικό Περιβάλλον – Βαθμός Μοναξιάς	σ. 99
Πίνακας 20: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Μέσος Ορός Βαθμολογίας	σ. 100
Πίνακας 21: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Μορφωτικό επίπεδο Γονέων	σ. 101
Πίνακας 22: Άσκηση Διαδικτυακής Παρενόχλησης* Επάγγελμα Γονέων	σ. 101&102
Πίνακας 23: Άσκηση Σπίλωσης - Δυσφήμισης* Επάγγελμα Γονέων	σ. 102
Πίνακας 24: Άσκηση Αποκλεισμού απο το Διαδίκτυο* Επάγγελμα Γονέων	σ. 102&103
Πίνακας 25: Άσκηση Υποκλοπής Προσωπικού Λογαριασμού* Επάγγελμα Γονέων	σ. 103
Πίνακας 26: Άσκηση Δημοσιοποίησης Προσωπικών Στοιχείων* Επάγγελμα Γονέων ...	σ. 103
Πίνακας 27: Άσκηση Εξαπάτησης* Επάγγελμα Γονέων	σ. 104
Πίνακας 28: Άσκηση Βιντεοσκόπησης* Επάγγελμα Γονέων	σ. 104

◆ ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Χρόνος Χρήσης Διαδικτύου	σ. 38
Γράφημα 2: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού	σ. 39
Γράφημα 3: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Συχνότητα Σύνδεσης στο Διαδίκτυο	σ. 40
Γράφημα 4: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Διάρκεια Παραμονής στο Διαδίκτυο	σ. 41
Γράφημα 5: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Βαθμός χρήσης του Διαδικτύου	σ. 42
Γράφημα 6: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Φύλο	σ. 43
Γράφημα 7: Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Φύλο	σ. 44
Γράφημα 8: Άσκηση & Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού	σ. 45

Γράφημα 9: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος (Βαθμός Συναισθηματικής Στήριξης)	σ. 46
Γράφημα 10: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος (Βαθμός οικογενειακού ελέγχου)	σ. 47
Γράφημα 11: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Συμπεριφορά Ατόμου στο Κοινωνικό Περιβάλλον – Βαθμός Μοναξιάς	σ. 48
Γράφημα 12: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Μέσος Όρος Βαθμολογίας	σ. 49
Γράφημα 13: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Μορφωτικό επίπεδο Πατέρα	σ. 50
Γράφημα 14: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Μορφωτικό επίπεδο Μητέρας	σ. 51
Γράφημα 15: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Επάγγελμα Πατέρα	σ. 52
Γράφημα 16: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Επάγγελμα Μητέρας	σ. 53

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Διαδίκτυο σήμερα αποτελεί μια ευρέως διαδεδομένη και καθημερινά αναπτυσσόμενη υποδομή πληροφοριών. Ζούμε σε μια εποχή όπου όλα αλλάζουν με ραγδαίους ρυθμούς. Οι νέες τεχνολογίες μεταβάλλουν ριζικά τον τρόπο επικοινωνίας, εργασίας, συναλλαγών, ψυχαγωγίας και αλλάζουν τις βάσεις του οικονομικού ανταγωνισμού. Δημιουργούν διεθνώς μια νέα κοινωνία, την Κοινωνία της Πληροφορίας, με νέα δεδομένα, νέες ευκαιρίες και ανάγκες για την ευημερία και την ποιότητα ζωής μας. (Παπαδάκης & Χατζηπέρης, 2002) Ενώ όμως, τα θετικά στοιχεία του διαδικτύου είναι πασιφανή, αυξάνεται διαρκώς η ανησυχία για την ανάπτυξη παθολογικών συμπεριφορών σε σχέση με αυτό (Σφακιανιάκης, Σιώμος & Φλώρος, 2012).

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στο χρόνο χρήσης του διαδικτύου από εφήβους, ηλικίας 13-16 ετών, με την εμφάνιση εγκληματικής συμπεριφοράς στον χώρο του διαδικτύου και πιο συγκεκριμένα με την μορφή του διαδικτυακού εκφοβισμού.

Ειδικότερα, η έρευνα αποσκοπούσε στο να διαπιστωθούν οι πιθανότητες που υπάρχουν να ασκήσουν οι έφηβοι εκφοβισμό μέσω του διαδικτύου, ανάλογα με το χρόνο που αφιερώνουν στο διαδίκτυο, με το φύλο τους και ανάλογα με την πιθανότητα να έχουν υπάρξει και οι ίδιοι θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού.

Όσον αφορά τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν με την έναρξη της παρούσας μελέτης, το πρώτο αφορούσε τη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού και στο χρόνο που αφιερώνουν οι έφηβοι ηλικίας 13 – 16 ετών στο διαδίκτυο και το δεύτερο αναφερόταν στο αν διαφέρει η έκταση του διαδικτυακού εκφοβισμού ανάμεσα στα δύο φύλα (είτε στους θύτες, είτε στα θύματα). Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα αναφερόταν στη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην άσκηση και στην εμφάνιση (θυματοποίηση) του διαδικτυακού εκφοβισμού και το τελευταίο αφορούσε τη σχέση που μπορεί να υπάρχει ανάμεσα στην άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού με την συμπεριφορά του οικογενειακού περιβάλλοντος, με την κοινωνική απομόνωση – αποξένωση των εφήβων, με την σχέση τους με τους συνομηλίκους και εάν έχει επίδραση το γεγονός αυτό στις σχολικές τους επιδόσεις.

Ακόμη θεωρείται σημαντικό να αναφέρουμε την ερευνητική υπόθεση που είχε τεθεί κατά την έναρξη της πτυχιακής εργασίας, η οποία διαμορφώνεται ως εξής: «Όσο αυξημένος είναι ο χρόνος χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους ηλικίας 13 - 16 ετών τόσο αυξάνεται η πιθανότητα εμφάνισης εγκληματικής συμπεριφοράς στον κυβερνοχώρο (άσκηση

διαδικτυακού εκφοβισμού). Τα αγόρια αποτελούν τους θύτες ενώ τα κορίτσια τα θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού και όσοι έχουν προβεί σε άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού, έχουν παράλληλα δεχτεί.».

Βασικός προβληματισμός που μας οδήγησε στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, αποτέλεσε η μελέτη ερευνών και άρθρων για την αύξηση της εγκληματικότητας των εφήβων και ο ρόλος που διαδραματίζει το διαδίκτυο στην αύξηση του φαινομένου. Πιο συγκεκριμένα υποστηρίζεται η άποψη ότι η αλόγιστη χρήση των νέων τεχνολογιών, ο εθισμός στο διαδίκτυο, η συμμετοχή σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η επίσκεψη σε ιστοσελίδες με βίαιο περιεχόμενο και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια οδηγούν τους εφήβους σε αλλαγή στη συμπεριφορά τους, σε ανάπτυξη βίαιων σκέψεων, σε αντικοινωνική συμπεριφορά, σε αυξημένη τάση για επιθετική συμπεριφορά, σε ταύτιση με πρωταγωνιστές παιχνιδιών και παρατηρείται αρνητική διάθεση (Κοκκέβη, Ξανθάκη, Φωτίου & Καναβού, 2010).

Αναφορικά με το περιεχόμενο της παρούσας πτυχιακής εργασίας, αποτελείται από δύο μέρη, όπου το πρώτο αποτελεί στην ουσία μια βιβλιογραφική ανασκόπηση του υπό μελέτη θέματος και το δεύτερο περιέχει τα ερευνητικά αποτελέσματα.

Αναλυτικότερα, το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τέσσερα κεφάλαια όπου το πρώτο αποτελείται από την εννοιολογική προσέγγιση της εφηβείας καθώς είναι μια από τις σημαντικότερες περιόδους της ζωής του ατόμου και ακολουθεί ο ρόλος του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος στην κοινωνικοποίηση του εφήβου και στην εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον ορισμό της εγκληματικής συμπεριφοράς στο χώρο του διαδικτύου και στις διάφορες μορφές της. Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύονται η έννοια ενός νέου τρόπου εκφοβισμού, του διαδικτυακού εκφοβισμού, τα μέσα και οι διάφορες μορφές του και καταγράφονται οι διαστάσεις και οι επιπτώσεις του φαινομένου. Το τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους της μελέτης αναφέρεται στο ρόλο που διαδραματίζει ο Κοινωνικός Λειτουργός στο φαινόμενο του διαδικτυακού εκφοβισμού καθώς αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο επηρεάζει ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας.

Τέλος ακολουθεί το ερευνητικό μέρος της πτυχιακής εργασίας όπου αναλύεται η μεθοδολογία της έρευνας με την μέθοδο, το δείγμα και το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε, παρατίθενται τα ερευνητικά αποτελέσματα, η συζήτηση όπου συνδέονται τα ευρήματα της μελέτης με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, οι περιορισμοί της έρευνας και καταγράφονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις μας.

Α ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1^ο : Εφηβική ηλικία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εφηβεία αποτελεί μια από τις σημαντικότερες περιόδους της ζωής του ατόμου καθώς κατά την διάρκεια της, το άτομο αντιμετωπίζει το μέλλον του, η πραγματικότητα αντικαθιστά τη φαντασία και τον άκρατο ιδεαλισμό και ο έφηβος εισέρχεται στην υπευθυνότητα της ώριμης ηλικίας (Μάνος, 1997).

Το παρών κεφάλαιο αποτελείται από την εννοιολογική προσέγγιση της εφηβείας και ακολουθεί ο ρόλος του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος στην κοινωνικοποίηση του εφήβου και στην εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς.

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση της Εφηβείας

Η περίοδος της εφηβείας θεωρείται ότι καλύπτει ένα χρονικό διάστημα 7-8 χρόνων όπου πραγματοποιείται το πέρασμα του ατόμου από τον κόσμο του παιδιού, με την πλήρη εξάρτηση, στον κόσμο του ενήλικου, με την υπευθυνότητα και την πλήρη ανεξαρτησία όπου και αυξάνονται οι κοινωνικές απαιτήσεις. Οι κοινωνικές απαιτήσεις συνδυαζόμενες με τις αλλαγές στο βιοσωματικό και γνωστικό τομέα, καθορίζουν αναπτυξιακούς στόχους, τους οποίους πρέπει να επιδιώξει και να επιτύχει ο έφηβος, για να μπορέσει να ανταποκριθεί αργότερα με επιτυχία στο ρόλο του ενήλικου (Παρασκευόπουλος, 1984).

Όσον αφορά τις αλλαγές που συντελούνται κατά την διάρκεια της εφηβείας χωρίζονται στις εξής κατηγορίες: Στις φυσικές / σωματικές αλλαγές, στις Κοινωνικές αλλαγές, στις Γνωστικές Αλλαγές και στις Ψυχολογικές και Συναισθηματικές αλλαγές (Cole & Cole, 2002).

Τέλος οι αναπτυξιακοί στόχοι για την επίτευξη της επιτυχούς μετάβασης αποτελούν συνοπτικά: η αποδοχή της νέας μορφής του σώματος και η αποτελεσματικά διαχείριση των νέων σωματικών, νοητικών και ψυχικών δυνατοτήτων, η απόκτηση ψυχολογικής και συναισθηματικής αυτονομίας, η διαμόρφωση σχέσεων αμοιβαιότητας με τους συνομηλίκους και των δύο φύλων και η διαμόρφωση μιας ώριμης ετερόφυλης σχέσης. Επίσης η απόκτηση ικανοτήτων για την ενεργό συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτική ζωή, η εξασφάλιση οικονομικής ανεξαρτησίας με την επιλογή επαγγέλματος, και η διαμόρφωση ενός αξιολογικού συστήματος, μιας φιλοσοφίας ζωής στην προσπάθεια απόκτησης της ταυτότητας του Εγώ (Erikson, 1968).

1.2 Ο ρόλος του Οικογενειακού Περιβάλλοντος στην κοινωνικοποίηση του εφήβου & στην εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς

Τον κύριο φορέα κοινωνικοποίησης και ανάπτυξης του παιδιού αποτελεί η οικογένεια, στα πλαίσια της οποίας αναπτύσσει δεξιότητες, δημιουργεί και διαμορφώνει την προσωπικότητά του. Με την μη ορθή διαμόρφωση του συναισθήματος της κοινωνικότητας αναπτύσσεται αντικοινωνική συμπεριφορά και τάσεις επιθετικότητας (Ασημακόπουλος, Χατζηπέμος, Σουμάκη, Διαρεμέ, Γιαννακοπούλου, & Τσιάντης, 2000).

Όσον αφορά στους παράγοντες οι οποίοι μπορούν να προκαλέσουν επιθετική συμπεριφορά στα παιδιά στα πλαίσια της οικογένειας διακρίνονται η επιθετικότητα των γονέων προς παιδιά, των παιδιών προς γονείς, μεταξύ συζύγων αλλά και ανάμεσα στα αδέρφια (Herbert, 1998).

Επιπλέον, τα ευρήματα έρευνας καταδεικνύουν ότι η απουσία φροντίδας που επιδεικνύουν οι γονείς προς τα παιδιά σε συνδυασμό με την υιοθέτηση αδιάφορης στάσης και έλλειψης στοργής προς αυτά, και σε πιο ακραία παραδείγματα η εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς και εχθρικών συναισθημάτων, φαίνεται να σχετίζονται με την μετέπειτα παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων. Αναλυτικότερα οι συμμετέχοντες που αντιλαμβάνονταν την συμπεριφορά του πατέρα και της μητέρας τους, ως αδιάφορη ή εχθρική ήταν παραβατικοί ανήλικοι με ποσοστό 59,8% και 27,9 αντίστοιχα, έναντι του 19,3% και του 4,6% των μη παραβατικών ανηλίκων (Κουράκης, 2004).

Επίσης σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού και στην εμφάνιση ή μη επιθετικής συμπεριφοράς διαδραματίζει η δομή και η λειτουργία της οικογένειας αλλά και οι ρόλοι και οι θέσεις των μελών της (οικογενειακός αστερισμός) (Ντινκμέγιερ & Μακ-Κει, 2004). Το μέγεθος της οικογένειας και οι σχέσεις που αναπτύσσονται είναι δυνατόν να αποτελέσουν σοβαρά αίτια για τη γένεση εκφοβιστικής συμπεριφοράς καθώς τα ψυχολογικά δεδομένα σε μια πολυμελή οικογένεια είναι διαφορετικά από αυτά σε μια ολιγομελή (Καλλιώτης, Καϊσέρογλου, Κολοβός, Μπαμπανίκας & Τάουλας, 2002).

Με βάση την διεθνή και εκχώρια βιβλιογραφία υπάρχουν ορισμένοι τύποι γονέων οι οποίοι διακρίνονται επιγραμματικά στους εξής τέσσερις: στον ο αυταρχικό τύπο, στον ανεκτικό τύπο, στον δημοκρατικό τύπο και στον υπερπροστατευτικό τύπο (Μπεζεβέγκης & Γεωργουλέας, 2004).

Επίσης ερευνητική μελέτη διαπίστωσε συσχέτιση μεταξύ των ακατάλληλων μέτρων πειθαρχίας (χαλαρή, ασταθής ή αυστηρή συμπεριφορά) και τη μετέπειτα εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων. Πιο συγκεκριμένα, τα ποσοστά ανέρχονται σε

94,3% και 95,8 για τους παραβατικούς ανηλίκους σε αντιδιαστολή με το 44,5% και 34,4% για τους μη παραβατικούς, με επίδειξη ακατάλληλων μέτρων πειθαρχίας από τον πατέρα και την μητέρα αντίστοιχα (Κουράκης, 2004).

Ακόμη οι έφηβοι με δημοκρατικούς γονείς έχουν κατά μέσο όρο υψηλότερη επίδοση στο σχολείο, παρουσιάζουν λιγότερα συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης, έχουν υψηλότερη αυτοεκτίμηση και είναι λιγότερο πιθανό να εμπλακούν σε μορφές αντικοινωνικής συμπεριφοράς, εγκληματικότητα και χρήση ουσιών (Μπεζεβέγκης & Γεωργουλέας, 2004).

Τέλος οι συγκρούσεις που διαδραματίζονται μεταξύ γονέων και εφήβων δεν είναι συνήθως απόρροια των άσχημων σχέσεων, αλλά είναι αποτέλεσμα διαφωνιών σε ζητήματα της καθημερινότητας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας διαπιστώνεται ότι τα ζητήματα που συχνότερα αποτελούν παράγοντα σύγκρουσης είναι τα εξής: σχολείο, ώρες εξόδου, λεξιλόγιο, ψυχαγωγία και διακοπές (Μπεζεβέγκης & Γεωργουλέας, 2004).

1.3.Ο ρόλος του Κοινωνικού Περιβάλλοντος στην κοινωνικοποίηση του εφήβου & στην εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς

Το σχολείο, αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ψυχοκοινωνική προσαρμογή και την κοινωνικοποίηση του παιδιού. Στο σχολείο, και ειδικότερα στη σχολική τάξη, συνεχίζεται η διαμόρφωση της προσωπικότητας και η κοινωνικοποίηση του παιδιού (Blackledge & Hunt, 2000). Μέσω των λειτουργιών του σχολείου και της εκπαίδευσης επιτυγχάνεται η μεταβίβαση της πολιτικής και της πολιτισμικής κουλτούρας από γενιά σε γενιά, η μετάδοση των αξιών και των προτύπων και η διατήρηση των κοινωνικών δομών (Κυρίδης, 1996).

Όσον αφορά την βία στα πλαίσια του σχολείου παρατηρείται με ποικίλες μορφές όπως η επιθετικότητα που ασκεί ο δάσκαλος προς τους μαθητές και η επιθετική συμπεριφορά κάποιων μαθητών εναντίον των δασκάλων (Νέστορος, 1997).

Επίσης, όπως η συμπεριφορά των γονέων έτσι και η συμπεριφορά την οποία εκδηλώνουν οι δάσκαλοι μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε τρεις τύπους συμπεριφοράς, την αυταρχική, τη δημοκρατική και την ελεύθερη ή ανεξάρτητη (Καζάζη, 1993).

Ένας ακόμη παράγοντας που θα μπορούσε να οδηγήσει στην εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς εντοπίζεται στον συναγωνισμό των μαθητών, όπως για παράδειγμα την περίοδο των εξετάσεων (Βουϊδάσκη, 1987).

Επιπλέον, η συμβολή των ομάδων συνομηλίκων είναι σημαντική καθώς το άτομο μέσα σε αυτές αναπτύσσει ρόλους και εκδηλώνει συμπεριφορές. Μέσα από τα αποτελέσματα ερευνών έχει διαπιστωθεί ότι η επίδρασή τους στην εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς είναι

σημαντική (Αρτινοπούλου, 2007). Πιο συγκεκριμένα οι σχέσεις με τους συνομηλίκους παρέχουν ένα σημαντικό πλαίσιο για την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών τα οποία αν αναπτύξουν προβληματικές σχέσεις με τους ομηλίκους τους, δυσκολεύονται σε πολλές πλευρές της ζωής τους. Έτσι, οι ισχυρές υποστηρικτικές σχέσεις με τους συνομηλίκους συμβάλλουν στο θετικό κοινωνικό προσανατολισμό και ταυτόχρονα μειώνουν τον κίνδυνο εκδήλωσης «προβληματικής» συμπεριφοράς (Μπότσαρη- Μακρή, 2005).

Επιπρόσθετα, σημαντική είναι και η έννοια της φιλίας που δημιουργείται μέσα στις ομάδες, καθώς όταν οι πρωτογενείς φορείς κοινωνικοποίησης αποτυγχάνουν να αναπτύξουν σ' ένα ικανοποιητικό βαθμό στο παιδί το αίσθημα της φιλίας, αυτό παρουσιάζει ανικανότητα κοινωνικής προσαρμογής, οδηγείται σε αποκλίνουσα συμπεριφορά και αντικοινωνικές ενέργειες (Βουϊδάσκη, 1987).

Τέλος, σύμφωνα με παρατηρήσεις εκπαιδευτικών, τα παιδιά που εκφόβιζαν συνομηλίκους τους, αδιαφορώντας για τη μορφή του εκφοβισμού που χρησιμοποιούσαν, υστερούσαν κοινωνικών δεξιοτήτων ώστε να διαχειριστούν αποτελεσματικά τις διαπροσωπικές τους σχέσεις (Larke & Beran, 2006).

Κεφάλαιο 2^ο : Εγκληματική Συμπεριφορά των Εφήβων μέσω των νέων τεχνολογιών: Ορισμός και Διαστάσεις του φαινομένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το διαδίκτυο στις μέρες μας έχει αναδειχτεί σε ένα εξαιρετικά σημαντικό μέσο για την προσωπική επικοινωνία, την ακαδημαϊκή έρευνα και την ψυχαγωγία. Ενώ όμως, τα θετικά στοιχεία είναι πασιφανή, αυξάνεται διαρκώς η ανησυχία για την ανάπτυξη παθολογικών συμπεριφορών σε σχέση με αυτό (Σφακιανάκης, Σιώμος & Φλώρος, 2012).

Αναλυτικότερα ,σε αυτό το κεφαλαίο θα γίνει αναφορά στον ορισμό της εγκληματικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο και στις διάφορες μορφές της.

2.1 Ορισμός Εγκληματικής Συμπεριφοράς στο Διαδίκτυο

Αρχικά θεωρείται σκόπιμο, να γίνει μια διάκριση μεταξύ του λεγόμενου ηλεκτρονικού εγκλήματος και του διαδικτυακού (cyber crime). Σύμφωνα με τον Σφακιανάκη (2012) τα εγκλήματα στο διαδίκτυο χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, σε εγκλήματα που τελούνται μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών και σε αυτά που τελούνται με ηλεκτρονικούς υπολογιστές μέσω Διαδικτύου.

Η καθοριστική διαφορά ανάμεσα στο έγκλημα μέσω του Διαδικτύου και στο έγκλημα μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών είναι ότι το δεύτερο δεν τελείται από το Διαδίκτυο, ενώ αντίθετα το έγκλημα μέσω του Διαδικτύου τελείται μεν μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών, αποκλειστικά όμως με τη χρήση του Διαδικτύου (Σφακιανάκης, Σιώμος & Φλώρος, 2012).

Επιπλέον σύμφωνα με μελέτες τα ηλεκτρονικά εγκλήματα διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες, όπου στην πρώτη ανήκουν τα παραδοσιακά εγκλήματα τα οποία τελούνται με χρήση Η/Υ και στην δεύτερη υπάγονται τα ειδικά εγκλήματα των Η/Υ, όπως η επίθεση της άρνησης παροχής υπηρεσιών. Στην τρίτη κατηγορία τοποθετούνται τα αδικήματα που στρέφονται κατά της πνευματικής ιδιοκτησίας και στην τέταρτη κατηγορία ανήκουν τα εγκλήματα που στρέφονται κατά του προσωπικού απορρήτου (Αργυρόπουλος, 2001).

Τέλος τα βασικότερα χαρακτηριστικά του εγκλήματος μέσω Διαδικτύου είναι τα εξής: η ταχύτητα και η ευκολία με την οποία τελείται, η εξάπλωση των αποτελεσμάτων του σε πολλά κράτη (κάτι που καθιστά αδύνατη την ακριβή αποτίμηση της συνολικής επελθούσας ζημίας), η απουσία ιχνών με τη συμβατική έννοια της λέξης (π.χ. δακτυλικά αποτυπώματα), η μη αναγκαιότητα φυσικής παρουσίας του δράστη σε συνδυασμό με την ευκολία διαφυγής του

και, τέλος, η ανάγκη για υψηλού επιπέδου εξειδικευμένες γνώσεις τόσο από την πλευρά του δράστη όσο και από την πλευρά αυτών που το ερευνούν (Σφακιανάκης, Σιώμος & Φλώρος, 2012).

2.2 Μορφές Εγκληματικής Συμπεριφοράς στο Διαδίκτυο

Τα ηλεκτρονικά εγκλήματα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες στην πρώτη εντάσσονται τα λεγόμενα «γνήσια» ηλεκτρονικά εγκλήματα, των οποίων η εμφάνιση συμπίπτει με αυτήν των Η/Υ και του διαδικτύου και στη δεύτερη τα παραδοσιακά ή αλλιώς συμβατικά εγκλήματα που προϋπήρχαν των Η/Υ και του διαδικτύου (Τσουραμάνης, 2005). Πιο συγκεκριμένα τα γνήσια ηλεκτρονικά εγκλήματα επιγραμματικά είναι τα εξής: οι Κακόβουλες εισβολές σε δίκτυα (hacking, cracking), η Ανεπιθύμητη αλληλογραφία (spamming), το Ηλεκτρονικό «Ψάρεμα» (phishing – pharming), η Διασπορά κακόβουλου λογισμικού (ιοί, δούρειοι ίπποι), η Πειρατεία ονομάτων χώρου (domain names piracy), η Απάτη με τη Νιγηριανή Επιστολή και οι Επιθέσεις Άρνησης Εξυπηρέτησης (www.it.security.gr).

Στην κατηγορία των παραδοσιακών εγκλημάτων εντάσσονται εγκλήματα που προϋπήρχαν της πληροφορικής τεχνολογίας δηλαδή εγκλήματα του κοινού Ποινικού Κώδικα τα οποία τελούνται και χωρίς τη χρήση Η/Υ και Διαδικτύου (Τσουραμάνης, 2005). Τα κυριότερα εγκλήματα αυτής της κατηγορίας είναι τα εξής: το Ξέπλυμα χρήματος, η Πειρατεία Λογισμικού, η Παιδική Πορνογραφία και η Διαδικτυακή Τρομοκρατία (<http://www.astynomia.gr>).

Τέλος επιγραμματικά, οι μορφές εγκληματικότητας με τις οποίες έχει ασχοληθεί μέχρι σήμερα η Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος στη χώρα είναι η Παιδική Πορνογραφία, τα Εγκλήματα Περί τα Ήθη, οι Απάτες μέσω Διαδικτύου, το Cracking και το Hacking, η Διακίνηση/Πειρατεία Λογισμικού, η Διακίνηση Ναρκωτικών, η Παραβίαση προσωπικών δεδομένων και ο Διαδικτυακός Εκφοβισμός (Σφακιανάκης, Σιώμος & Φλώρος, 2012).

Κεφάλαιο 3^ο : Διαδικτυακός Εκφοβισμός – Cyberbullying:

Ορισμός και Διαστάσεις του φαινομένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Νέο τρόπο εκφοβισμού αποτελεί ο διαδικτυακός εκφοβισμός όπου πρόκειται για ένα φαινόμενο που τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται όλο και συχνότερα με δραματικές επιπτώσεις τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο (Campbe & Marilyn, 2005).

Στο παρόν κεφάλαιο, θα αναλυθεί η έννοια του διαδικτυακού εκφοβισμού και θα καταγραφούν οι διαστάσεις και οι επιπτώσεις του φαινομένου.

3.1 Ορισμός Διαδικτυακού Εκφοβισμού

Ο όρος διαδικτυακός εκφοβισμός έχει προκύψει την τελευταία δεκαετία και επινοήθηκε από τον Καναδό εκπαιδευτικό Bill Belsey και έχει τις ρίζες του στον παραδοσιακό εκφοβισμό όπου ο στόχος του επιτιθέμενου είναι να προκαλέσει ζημιά ή να βλάψει το θύμα του (www.saferinternet.gr).

Σύμφωνα με τους Smith et al. (2008), ως διαδικτυακός εκφοβισμός «ορίζεται μια επιθετική, σκόπιμη και επαναλαμβανόμενη πράξη η οποία πραγματοποιείται από ένα άτομο, ή μια ομάδα ατόμων, μέσω της χρήσης ηλεκτρονικών μορφών επικοινωνίας, εναντίον ενός ατόμου που δεν μπορεί εύκολα να υπερασπιστεί τον εαυτό του».

3.2 Μέσα & Μορφές Διαδικτυακού Εκφοβισμού

Από ευρήματα ερευνών έχει διαπιστωθεί ότι οι υπολογιστές και τα κινητά τηλέφωνα ανήκουν στα συνηθέστερα μέσα για την άσκηση ηλεκτρονικού εκφοβισμού (Willard, 2007).

Αναλυτικότερα, τα μέσα που μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει για την άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού είναι πολλά. Μερικά από αυτά είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (email), τα δωμάτια συζητήσεων (chat rooms), οι προσωπικές σελίδες, προγράμματα ανταλλαγής άμεσων μηνυμάτων, ιστοσελίδες και σελίδες κοινωνικής δικτύωσης (MySpace, FaceBook, Twitter). Οι θύτες χρησιμοποιούν τα συγκεκριμένα μέσα γιατί τους δίνουν τη δυνατότητα να αποκρύψουν την πραγματική τους ταυτότητα χρησιμοποιώντας κάποιο ψεύτικο όνομα, δεν ελέγχονται επαρκώς από ενηλίκους και απαριθμούν πολλά μέλη (LeBlanc, 2010). Ένα άλλο ιδιαίτερα δημοφιλές μέσο στους θύτες είναι το κινητό τηλέφωνο. Επίσης, έρευνα που διεξήχθη στην Ελλάδα, ενισχύει αυτά τα συμπεράσματα αφού τα

εκφοβιστικά τηλεφωνήματα διαπιστώθηκε ότι ήταν η πιο συνηθισμένη μορφή εκφοβισμού (19,1%) (Karatzia & Sygkollitou 2007).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι οι έφηβοι είναι συχνοί χρήστες των σελίδων κοινωνικής δικτύωσης καθώς μέσω αυτών επικοινωνούν με τους φίλους τους δημοσιεύοντας και ανταλλάσσουντα προσωπικές πληροφορίες, εικόνες και video.

Τέλος σύμφωνα με τον Willard (2007) υπάρχουν επτά διαφορετικές κατηγορίες διαδικτυακού εκφοβισμού οι οποίες είναι:

- 1) Η «online» αποστολή θυμωμένων ή χυδαίων μηνυμάτων ενάντια ενός ή περισσότερων ατόμων.
- 2) Η επανειλημμένη αποστολή προσβλητικών μηνυμάτων σε ένα πρόσωπο (παρενόχληση).
- 3) Η αποστολή ή δημοσίευση βλαβερών και αναληθών φημών για ένα άτομο με σκοπό να βλάψει την δημόσια εικόνα του και τις κοινωνικές του σχέσεις (δυσφήμιση).
- 4) Η επαναλαμβανόμενη, έντονη παρενόχληση και δυσφήμιση που περιλαμβάνει απειλές ή δημιουργεί σημαντικό φόβο (cyderstalking).
- 5) Η παράνομη είσοδος ενός ατόμου στον ηλεκτρονικό λογαριασμό ενός άλλου ατόμου και η αποστολή μηνυμάτων σε τρία άτομα προκειμένου το θύμα να εμπλακεί σε προβλήματα και να σχηματιστεί κακή γνώμη για αυτό (μίμηση).
- 6) Η αποστολή ή δημοσίευση κειμένων ή εικόνων τα οποία περιλαμβάνουν προσωπικά δεδομένα ενός ατόμου, καθώς επίσης και η χρήση τεχνασμάτων από τον θύτη ώστε να αποκτήσει αυτά τα προσωπικά δεδομένα με σκοπό να τα δημοσιεύσει προωθώντας μηνύματα και εικόνες (outing and trickery).
- 7) Ο σκόπιμος αποκλεισμός ενός προσώπου από μια ηλεκτρονική ομάδα.

3.3 Ρόλοι στον Διαδικτυακό εκφοβισμό

➤ Οι Θύτες

Αρχικά σύμφωνα με τον Olweus (1995) οι θύτες του παραδοσιακού εκφοβισμού είναι άτομα που έχουν μεγάλη ανάγκη για εξουσία και έλεγχο και αν είναι άντρες, είναι συχνά σωματικά πιο αναπτυγμένοι από ό,τι οι περισσότεροι από τους συνομηλίκους του. Ακόμη τα άτομα αυτά (οι θύτες), περιγράφονται ως άτομα επιθετικά, παρορμητικά, εχθρικά, χωρίς ενσυναίσθηση και με τάσεις κυριαρχίας.

Οι θύτες του διαδικτυακού σε αντίθεση με τους θύτες του παραδοσιακού εκφοβισμού δεν χρειάζεται να είναι σωματικά δυνατότεροι και ισχυρότεροι από τα θύματα τους για να

μπορέσουν να τα εκφοβίσουν (Strom & Strom, 2005). Δεν είναι απαραίτητα οι άτακτοι και σκληροί μαθητές του σχολείου αλλά μπορεί να είναι ήσυχoi και επιμελείς μαθητές, οι οποίοι δεν εμπλέκονται σε καυγάδες και έχουν καλές κοινωνικές σχέσεις (Davis, 2011).

Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι θύτες του διαδικτυακού εκφοβισμού δεν έχουν καλές σχέσεις τόσο με τους συμμαθητές τους όσο και με το προσωπικό του σχολείου, ενώ άλλοι ισχυρίζονται ότι μπορεί να είναι μαθητές κοινωνικοί και δημοφιλείς οι οποίοι θέλοντας να διατηρήσουν υψηλή τη δημοτικότητα τους ντροπιάζουν και προσπαθούν να αποκλείσουν κάποιους συμμαθητές τους (Feinberg & Robey, 2009).

Επιπλέον, η ανωνυμία που προσφέρει το διαδίκτυο στους θύτες, καθώς τους επιτρέπει να χρησιμοποιούν ψευδώνυμα, έχει ως συνέπεια την δυσκολία του εντοπισμού τους αλλά και την μετέπειτα τιμωρία για τις πράξεις τους με αποτέλεσμα το γεγονός αυτό να λειτουργεί ενθαρρυντικά για τους ίδιους (Strom & Strom, 2005).

Σύμφωνα με αποτελέσματα ερευνών τα πιο συνηθισμένα κίνητρα του θύτη είναι η προκατάληψη, η ζήλια, η διασκέδαση και η επίδοξη δύναμης. Οι έφηβοι που αντιμετωπίζουν κοινωνικές δυσκολίες τις οποίες αδυνατούν να αντιμετωπίσουν βρίσκουν εκτόνωση στον διαδικτυακό εκφοβισμό. Κάποιοι άλλοι χρησιμοποιούν τον διαδικτυακό εκφοβισμό ως μέσο εκδίκησης για τον εκφοβισμό που οι ίδιοι δέχονται (Junonen & Gross, 2008). Επίσης πιθανό είναι ο θύτης του διαδικτυακού εκφοβισμού να είναι και θύμα του παραδοσιακού, σε σχέση με ένα μαθητή που δεν εκφοβίζει διαδικτυακά (Feinberg, Robey, 2009).

Τέλος οι θύτες του διαδικτυακού εκφοβισμού αδυνατούν να καταλάβουν την βλάβη που προκαλούν στα θύματα τους, καθώς απουσιάζει η κατά πρόσωπο επαφή με αποτέλεσμα την δυσκολία της κατανόησης των συνεπειών των πράξεων τους (Strom & Strom, 2005).

➤ Τα Θύματα

Σύμφωνα με τον Anderson (2007) κάθε άτομο είναι πιθανόν να δεχτεί διαδικτυακό εκφοβισμό.

Συνήθως τα θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι μαθητές με χαρακτηριστικά που τους διαφοροποιούν από την πλειοψηφία. Πρόκειται για άτομα παχύσαρκα, υπερκινητικά, με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό που δεν ωριμάζουν τόσο γρήγορα όσο οι άλλοι ή για άτομα που έχουν διαφορετικό τρόπο ζωής. Συνήθως είναι μαθητές οι οποίοι δεν είναι τόσο δημοφιλής και συχνά παρουσιάζουν άγχος και φοβίες που εντείνουν την μοναχικότητα τους (Willard, 2007).

Τέλος, είναι άτομα που συνήθως χειραγωγούνται εύκολα, έχουν μειωμένες ικανότητες προσαρμοστικότητας και επίλυσης προβλημάτων, επιζητούν την προσοχή και την αποδοχή

κυρίως όταν χρησιμοποιούν το διαδίκτυο (Feinberg & Robey, 2009). Ακόμη τα συγκεκριμένα άτομα έχουν χαμηλή ροπή προς την βία, είναι ευαίσθητα, ειλικρινή, δημιουργικά και ευσεβή. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι που τους οδηγούν να δέχονται και να αντιμετωπίζουν τον εκφοβισμό με διάλογο και ηθικότητα τα οποία ο θύτης εκμεταλλεύεται (Anderson & Sturm, 2007).

➤ Οι Παρατηρητές

Πληθώρα ερευνών τα τελευταία χρόνια, καταδεικνύουν την ύπαρξη μιας τρίτης ομάδας παιδιών, η οποία παρουσιάζει κοινά χαρακτηριστικά και με τους «θύτες», αλλά και με τα «θύματα» του διαδικτυακού εκφοβισμού. Η ομάδα αυτή θυματοποιεί αλλά και θυματοποιείται, παίρνοντας το ρόλο του θύτη και του θύματος με την ίδια «ευκολία». Τον πρώτο ρόλο τον παίρνει συνήθως όταν κάποιος άλλος παρενοχλείται, ενώ στο δεύτερο υπάρχουν στιγμές που καθιλώνεται χωρίς να μπορεί να τον αποποιηθεί και να υπερασπίσει προσωπικές ανάγκες και δικαιώματα (Salmivalli, Huttunen & Lagerspetz, 1997).

Σύμφωνα με τον Willard (2007), οι παρατηρητές διακρίνονται σε επιβλαβείς ή παρατηρητές που αποτελούν μέρος της λύσης του προβλήματος. Οι χρήσιμοι παρατηρητές είναι εκείνοι που μεσολαβούν ώστε να σταματήσει ο εκφοβισμός ενώ οι επιβλαβείς παρατηρητές είναι εκείνοι που μένουν αμέτοχοι ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό τον εκφοβισμό.

Οι λόγοι για τους οποίους οι παρατηρητές μπορεί να μένουν σιωπηλοί και να μην βοηθήσουν τα θύματα του εκφοβισμού είναι επειδή νιώθουν αδύναμοι, έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση (Brunh, 2010).

Κλείνοντας αξίζει να αναφερθεί ότι η πιθανότητα ενός παρατηρητή να βοηθήσει το θύμα μειώνεται καθώς αυξάνεται ο αριθμός των παρατηρητών κάτι που είναι γνωστό και ως «η επίδραση του παρατηρητή – the bystander effect» (Brunh, 2010).

3.4 Διαστάσεις του φαινομένου του Διαδικτυακού Εκφοβισμού.

Το φαινόμενο του εκφοβισμού μέσω διαδικτύου απασχολεί ολοένα και περισσότερο τους σύγχρονους ερευνητές, καθώς λαμβάνει χώρα αρκετά συχνά.

Στην Ελλάδα, σε έρευνα που διεξήχθη από τις Καπατζιά & Συγκολλίτου το 2007 διαπιστώθηκε ότι η συχνότητα του φαινομένου του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι παρόμοια με την συχνότητα του απλού εκφοβισμού, με το 14,7% να έχουν δεχτεί απειλές μέσω διαδικτύου μια ή δύο φορές, το 2,9% δύο ή τρεις φορές το μήνα, το 0,9% μια φορά την εβδομάδα και το 2% πολλές φορές την εβδομάδα.

Σύμφωνα με έρευνα της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, στα πλαίσια Ευρωπαϊκής μελέτης, τα περιστατικά διαδικτυακού εκφοβισμού έχουν αυξηθεί σημαντικά κατά τον τελευταίο χρόνο. Μεγαλύτερα ποσοστά cyber bullying, σύμφωνα με την έρευνα, παρουσιάζονται σε Ρουμανία (37.3%), και Ελλάδα (26.8%) , ενώ ακολουθούν οι Γερμανία (24.3%), Πολωνία (21.5%), Ολλανδία (15.5%), Ισλανδία (13.5%) και Ισπανία (13.3 %) (Τσίτσικα, Τζαβέλα, Τζανικιάν, Μαυρομάτη, Κριτσέλη & Τζαβάρα, 2012).

Επίσης σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από απογραφική έρευνα στην νήσο Κω, διαπιστώθηκε ότι το 14,7% του δείγματος είχε δεχτεί παρενόχληση μέσω του Διαδικτύου. Από αυτό το ποσοστό το 15,2% ήταν αγόρια και το 19,5% κορίτσια (Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ε.Ε.Μ.Δ.Ε.Δ, 2009).

Ακόμη σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε διαδικτυακή έρευνα του uknowkids.com, μόνο το 2011 ένα εκατομμύριο παιδιά υπήρξαν θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού στο facebook, ενώ αναφέρεται ότι το σύνολο των εφήβων που περνούν περισσότερες από 3 ώρες την ημέρα σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι πιο πιθανό να παρενοχληθούν από συνομηλίκους τους. Επίσης η διακίνηση προσωπικών φωτογραφιών μέσω κινητών τηλεφώνων, το λεγόμενο «sexting», έχει εξελιχθεί σε ένα εύκολο μέσο εκβιασμού μεταξύ εφήβων.

Επιπλέον σύμφωνα με τα αποτελέσματα της διαδικτυακής έρευνας που διεξήγαγε ο διαδικτυακός κόμβος www.knowthenet.org.uk το 85% των εφήβων έχει βιώσει διαδικτυακό εκφοβισμό αλλά μόνο το 37% των παιδιών που έχουν βιώσει διαδικτυακό εκφοβισμό το έχουν δηλώσει στη σελίδα κοινωνικής δικτύωσης (<http://www.hamogelo.gr/4-1/1405/Protia-sto-FACEBOOK-o-diadiktyakos-ekfobismos>).

Το 2012, η SafeLine έλαβε 2598 καταγγελίες για παράνομο περιεχόμενο στο Διαδίκτυο. Το μεγαλύτερο ποσοστό καταγγελιών ανήκει στην κατηγορία των Προσωπικών δεδομένων (34%), οι οποίες περιελάμβαναν περιπτώσεις δημιουργίας ψεύτικων προφίλ, διαδικτυακό εκφοβισμό (cyber bullying), κα. (www.safeline.gr).

Επίσης σύμφωνα με τα στοιχεία της Γραμμής Βοήθειας “ΥποΣΤΗΡΙΖΩ” του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου, από τον Ιανουάριο 2011 έως και Ιούνιο 2012 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 2440 αιτήματα. Σύμφωνα με στοιχεία από τη δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος, τα εμπλεκόμενα μέρη είναι συνήθως έφηβοι ηλικίας 12-16 ετών, φαίνεται να αποτελούν την πιο ευαίσθητη κοινωνική ομάδα που επηρεάζεται από το φαινόμενο καθώς ένα στα πέντε παιδιά έχει πέσει θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού (<http://www.saferinternet.gr>).

Όσον αφορά τη συχνότητα του φαινομένου ανάμεσα στα δύο φύλα, σύμφωνα με έρευνα του 2008, τα θύματα και οι θύτες τόσο του παραδοσιακού εκφοβισμού όσο και του διαδικτυακού εκφοβισμού αν και θυματοποιούνται με παρόμοιες επιπτώσεις, αποτελούνται σε μεγαλύτερο ποσοστό από γυναίκες (Campfield et al., 2008).

Σύμφωνα έρευνα που διεξήχθη στην Ελλάδα φάνηκε ότι περισσότερα κορίτσια από αγόρια αναφέρουν ότι έχουν πέσει θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού. Επίσης τα αγόρια παραδέχθηκαν ότι έχουν εκφοβίσει άλλους μέσω του κινητού τηλεφώνου με μεγαλύτερη συχνότητα σε σύγκριση με τα κορίτσια (Karatzia & Sygkollitou, 2007).

Έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη Βρετανία το 2006, διαπίστωσε ότι τα κορίτσια ήταν σημαντικά πιο πιθανό να είναι θύματα, από ό, τι τα αγόρια (Smith, Mahdavi, Carvalho & Tippett, 2006). Οι ίδιοι ερευνητές, με έρευνα τους δύο χρόνια μετά, αναζήτησαν το φύλο του δράστη και βρήκαν ότι το 24,3% ήταν ένα αγόρι, το 21,4% ένα κορίτσι, το 18,6% αρκετά κορίτσια, το 7,1% αρκετά αγόρια και μόλις το 3,0% αγόρια και κορίτσια μαζί (Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell & Tippett, 2008). Γενικά οι περισσότερες μελέτες αναφέρουν μεγαλύτερα ποσοστά μεταξύ των αγοριών που διαπράττουν κάποιου τύπου εκφοβισμό από ότι τα κορίτσια.

Επίσης έρευνα του «i-SAFE» το 2004, η οποία αποκάλυψε ότι το 53% των φοιτητών είχε δεχθεί απειλές στο διαδίκτυο, με το 7% να αναφέρουν ότι είναι τακτικοί χρήστες του Διαδικτύου (Carlson, 2004). Σε αυτήν την έρευνα συσχετίζονται και οι ώρες ενασχόλησης με το διαδίκτυο, κατάσταση που παραπέμπει σε εθισμό στο διαδίκτυο.

Το 2000 το Πανεπιστήμιο του New Hampshire, πραγματοποίησε μελέτη, η οποία έδειξε ότι ένας στους δεκαεπτά, ή 6% των παιδιών στις Ηνωμένες Πολιτείες, είχε απειληθεί ή παρενοχληθεί μέσω διαδικτύου. Στην Βόρεια Αμερική το 7% παραδέχτηκε ότι είχε πέσει θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού τουλάχιστον μια φορά (Ybarra & Mitchell, 2004). Τον Μάρτιο του 2006, οι στατιστικές έδειξαν ότι το 75% έως 80%, παιδιών ηλικίας από 12 έως 14 ετών είχαν δεχτεί διαδικτυακού τύπου εκφοβισμό (Wolak, Mitchell & Finkelhor, 2006).

Ακόμη στον Καναδά συναντάμε υψηλά ποσοστά θυμάτων διαδικτυακού εκφοβισμού με το 23% να έχουν πέσει θύμα εκφοβισμού στον κυβερνοχώρο (Beran & Li, 2005). Ενώ ένα μόλις χρόνο μετά με έρευνα του ίδιου ερευνητή διαπιστώθηκε ότι το ποσοστό των θυμάτων ανέβηκε στο 25%, ενώ 17% του δείγματος δήλωσε ότι υπήρξαν θύτες εκφοβισμού (Li, 2006).

Στην Αυστραλία, ο Campbell (2005) δημοσίευσε τα αποτελέσματα της έρευνας του, σύμφωνα με την οποία το 14% των παιδιών και εφήβων είχε πέσει θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού και το 11% είχε διαπράξει τέτοιου είδους εκφοβισμό.

Στην Ευρώπη, η πλειονότητα των ερευνών αφορά την Βρετανία. Η μελέτη, που

διεξήχθηκε στη Βρετανία το 2002 από την NCH (National Children's Home), ανέφερε ποσοστό 25% που ομολογούσαν ότι είχαν πέσει θύματα εκφοβισμού στο διαδίκτυο (<http://www.actionforchildren.org.uk>).

Τέλος, σε έρευνες αναφέρετε ότι αρκετά σημαντικό ποσοστό των θυμάτων απλού εκφοβισμού γίνεται και θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού σε μετέπειτα ηλικία. Πιο συγκεκριμένα το 49% των θυμάτων διαδικτυακού εκφοβισμού άνηκε στο 71% των θυμάτων απλού εκφοβισμού. Επιπλέον, το 21% των θυτών διαδικτυακού εκφοβισμού άνηκε στο 64% που είχε εκφοβίσει και εκτός διαδικτύου (Raskauskas & Stoltz, 2007).

3.5 Επιπτώσεις Διαδικτυακού Εκφοβισμού.

Ο διαδικτυακός εκφοβισμός είναι μια επιβλαβής συμπεριφορά για όλα τα πρόσωπα που εμπλέκονται σε αυτή (θύτες, θύματα, παρατηρητές) και προκαλεί σημαντική συναισθηματική και σε ακραίες περιπτώσεις και σωματική βλάβη (Feinberg, Robey, 2009).

Η ψυχολογική βλάβη που υφίστανται τα θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι το ίδιο έντονη όσο θα ήταν και στην περίπτωση που ο εκφοβισμός συνέβαινε κατά πρόσωπο (Stover, 2006). Σύμφωνα με διάφορες μελέτες τα θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού παρουσιάζουν επιγραμματικά τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: Έχουν μειωμένη αυτοπεποίθηση και χαμηλή αυτοεκτίμηση, νιώθουν μοναξιά, θυμό, άγχος που οδηγούν στην απόσυρση και κατάθλιψη. Επίσης παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες και προβλήματα προσαρμογής, έχουν ψυχοσωματικά συμπτώματα, οδηγούνται σε παραβατική συμπεριφορά, αντιμετωπίζουν παθοφυσιολογικές διαστάσεις προβληματικής χρήσης του διαδικτύου και προβλήματα στην μετέπειτα ενήλικη ζωή (Stover, 2006).

Επιπλέον οι περιπτώσεις του διαδικτυακού εκφοβισμού διαφοροποιούνται ανάλογα με το περιστατικό, τον χαρακτήρα και τον κοινωνικό περίγυρο του θύματος. Οι κοινωνικά ισορροπημένοι έφηβοι που υποστηρίζονται επαρκώς από την οικογένεια και από τους φίλους είναι πιθανό να έχουν καλύτερες δεξιότητες αντιμετώπισης και λήψης αποφάσεων. Αντίθετα οι ευάλωτοι έφηβοι έχουν περιορισμένες δεξιότητες αντιμετώπισης, προβλήματα ψυχικής υγείας και οικογενειακά προβλήματα (Whitaker, & Bushman, 2009).

Όσον αφορά τη ζημιά που επιφέρει ο εκφοβισμός στο δράστη είναι ανεπανόρθωτη. Οι μαθητές που αναμειγνύονται ενεργά και παρατεταμένα σε εκφοβιστικά επεισόδια, αν δεν αναγκαστούν να αλλάξουν τακτική μεγαλώνοντας, μπορεί να συνεχίσουν να μεταχειρίζονται εκφοβιστικές τακτικές στις διαπροσωπικές τους σχέσεις μετά την ενηλικίωσή τους' βία και κατάχρηση εξουσίας/δύναμης (Flannery, Singer, & Wester, 2004).

Επιπλέον, υψηλά είναι τα επίπεδα κατάθλιψης και άγχους και για τους θύτες. Για τους θύτες/θύματα τα επίπεδα αυτά είναι ακόμη πιο υψηλά, ενώ οι θύτες/θύματα συνιστούν επιπροσθέτως ομάδα υψηλού κινδύνου για αυτοκτονικό ιδεασμό (Espelage & Swearer, 2003).

Επίσης όταν δεν ελέγχεται ο εκφοβισμός, και δε συναντά εμπόδια και κυρώσεις, προωθεί ένα κλίμα βίας και επιθετικότητας που ευνοεί την εγκληματικότητα (Ο' Moore, 2000). Για αυτό και οι θύτες είναι πολύ πιο πιθανό να εμπλακούν/ υποπέσουν σε μορφές αντικοινωνικής και παραβατικής συμπεριφοράς ως νεαροί ενήλικες, όπως βανδαλισμούς και χρήση νόμιμων εξαρτησιογόνων ουσιών (Olweus, 1993).

Τέλος το εύρος των δυσκολιών που έχουν συσχετισθεί με τον εκφοβισμό και τη θυματοποίηση περιλαμβάνει τόσο εσωτερικευμένα συναισθήματα όπως αγωνία, κατάθλιψη, άγχος, αυξημένη αίσθηση μοναξιάς, μειωμένο αυτοσεβασμό, χαμηλή επίδοση και δυσκολία να κάνουν φίλους, όσο και προβληματικές συμπεριφορές όπως τη δυσκολία να κρατήσουν τον έλεγχο, παρόρμηση, θυμό και διάφορων τύπων επιθετικές συμπεριφορές. Τέτοια προβλήματα αφορούν τόσο τα θύματα όσο και τους θύτες διαδικτυακού εκφοβισμού (Nansel, Overpeck, Haynie, Ruan, & Scheidt, 2003).

Κεφάλαιο 4^ο : Αυξημένη χρήση του διαδικτύου, εγκληματική συμπεριφορά και Κοινωνική Εργασία - ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο διαδικτυακός εκφοβισμός αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο επηρεάζει ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας.

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στο ρόλο που διαδραματίζει ο Κοινωνικός Λειτουργός στο φαινόμενο του διαδικτυακού εκφοβισμού.

Διαδικτυακό Έγκλημα και Κοινωνική Εργασία

Η Κοινωνική Εργασία αποσκοπεί «στην κοινωνική αλλαγή, την πρόληψη, την θεραπεία και την αποκατάσταση των κοινωνικών προβλημάτων στο σχεδιασμό της κοινωνικής πολιτικής και στη διοίκηση των κοινωνικών υπηρεσιών». Όσον αφορά το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η Κοινωνική Εργασία στην αντιμετώπιση του φαινομένου του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι σημαντικός καθώς η κοινωνική εργασία μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα τα είδη και τις μορφές των υπηρεσιών και των προγραμμάτων υγείας που υπάρχουν για κάθε ηλικιακή ομάδα και λειτουργεί σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (Καλλινικάκη, 1998).

Στόχοι της κοινωνικής εργασίας είναι η εύρυθμη κοινωνική λειτουργία των ατόμων, των ομάδων και των κοινοτήτων, η κοινωνική ευημερία, ο εντοπισμός και η εξάλειψη των κοινωνικών προβλημάτων που επηρεάζουν την κοινωνική λειτουργία των ατόμων καθώς και εκείνων που δημιουργούνται από αυτά. Επίσης, η μελέτη των ανθρωπίνων αναγκών και των προβλημάτων που προκύπτουν από τις διαπροσωπικές και τις κοινωνικοοικονομικές σχέσεις, καθώς και η υποστήριξη και ενδυνάμωση των ατόμων που αδυνατούν ή δυσκολεύονται να παραμείνουν ή να γίνουν ανεξάρτητα και αυτάρκη. Στους στόχους συμπεριλαμβάνεται και η πρόληψη ψυχοκοινωνικών δυσλειτουργιών (Καλλινικάκη, 1998).

Επιπλέον, η επιστήμη της κοινωνικής εργασίας βασίζεται σε θεμελιώδης αξίες, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης και της δημοκρατίας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί ασχολούνται με τη φύση, την αιτιολογία και την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικά αποκλεισμένες ή καταπιεζόμενες ομάδες του πληθυσμού, ανεξάρτητα από την κοινότητα που ανήκουν (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Ταυλαρίδου- Καλούτση & Μουζακίτης, 2011).

Πιο συγκεκριμένα οι κοινωνικοί λειτουργοί ενδιαφέρονται για την επίλυση των

κοινωνικών προβλημάτων και την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών αποβλέποντας στην κοινωνική ευημερία και δικαιοσύνη (Δημοπούλου- Λαγωνίκα, Ταυλαρίδου- Καλούτση & Μουζακίτης, 2011).

Καθώς ο διαδικτυακός εκφοβισμός είναι μια επιβλαβής κοινωνικά συμπεριφορά για όλα τα πρόσωπα που εμπλέκονται σε αυτή (θύτες, θύματα, παρατηρητές) και προκαλεί σημαντική συναισθηματική και σε ακραίες περιπτώσεις και σωματική βλάβη, (Feinberg, Robey, 2009) οι πρακτικές της κοινωνικής εργασίας μπορούν να βοηθήσουν στην επίλυση των παραπάνω προβλημάτων.

Αναλυτικότερα, οι γενικοί στόχοι της κοινωνικής εργασίας στη δημόσια υγεία περιλαμβάνουν τη διασφάλιση της παροχής ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών για τα άτομα και τις οικογένειές τους, παροχή πληροφοριών και γνώσεων σχετικά με τα δίκτυα υπηρεσιών, συνεργασία με επαγγελματίες από άλλους κλάδους στην παροχή ολοκληρωμένης φροντίδας, προώθηση αξιών όπως η ενθάρρυνση της συμμετοχής στο σχεδιασμό και την αξιολόγηση των υπηρεσιών, καταγραφή των κοινωνικών συνθηκών που παρεμβαίνουν στην υγεία και σχεδιασμό προγραμμάτων που μπορούν να εφαρμοστούν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων (Social work in healthcare, χ.χ.).

Επίσης ο κοινωνικός λειτουργός προσφέρει υποστηρικτικές υπηρεσίες με σκοπό την πρόληψη ή την αντιμετώπιση ανθρώπινων αναγκών και κοινωνικών προβλημάτων. Το κύριο έργο του κοινωνικού λειτουργού αφορά στη συμβουλευτική υποστήριξη κυρίως ατόμων που ανήκουν στα "ευπαθή" κοινωνικά στρώματα και βιώνουν ή απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό. Ο κοινωνικός λειτουργός έρχεται σε άμεση επαφή με τον άνθρωπο και ειδικότερα με τον νέο ή με το παιδί, μελετά το πρόβλημά του, εντοπίζει λύσεις αντιμετώπισης, παρεμβαίνει προς τους αρμόδιους φορείς, τον συμβουλεύει και του παρέχει ηθική υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια που διεκδικεί την επίλυση του προβλήματός του (Καλλινικάκη, 1998).

Τέλος οι κοινωνικοί λειτουργοί οφείλουν να μπορούν να απαντούν καθημερινά σε νέες προκλήσεις και, συχνά επείγουσες, κοινωνικές ανάγκες και καταστάσεις. Η ανανέωση της κοινωνικής εργασίας περνάει από ένα ιδανικό προώθησης των ατόμων στην χειραφέτηση, ένα σχέδιο απελευθερωτικό, που παράγει και προάγει την κοινωνική αλλαγή και, από την άποψη αυτή, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι αυτός του καταλυτικού φορέα αλλαγής. Η ενασχόληση του με το εν λόγω ζήτημα, είναι μια πρόσκληση στη φροντίδα ατόμων που χρειάζονται βοήθεια, στα θύματα ενός νέου κοινωνικού φαινομένου (Κωνσταντινίδης, 2011).

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 5^ο : Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα

5.1 Σκοπός της μελέτης

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στο χρόνο χρήσης του διαδικτύου από εφήβους, ηλικίας 13-16 ετών, με την εμφάνιση εγκληματικής συμπεριφοράς στον χώρο του διαδικτύου και πιο συγκεκριμένα με την μορφή του διαδικτυακού εκφοβισμού.

5.2 Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων ή υποθέσεων

Η βασική ερευνητική υπόθεση της παρούσας ερευνητικής εργασίας χωρίζεται σε δύο μέρη και διαμορφώνεται ως εξής:

Όσο αυξημένος είναι ο χρόνος χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους ηλικίας 13 - 16 ετών, τόσο αυξάνεται η πιθανότητα εμφάνισης εγκληματικής συμπεριφοράς στον κυβερνοχώρο (άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού).

Τα αγόρια του δείγματος μας αποτελούν τους θύτες ενώ τα κορίτσια τα θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού και όσοι έχουν προβεί σε άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού έχουν παράλληλα δεχτεί.

Κάποια επιπλέον ερευνητικά ερωτήματα που ανακύπτουν από το θέμα της πτυχιακής εργασίας είναι:

1. Ο αυξημένος χρόνος χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους ηλικίας 13 - 16 ετών, σχετίζεται με την εμφάνιση εγκληματικής συμπεριφοράς (άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού);
2. Διαφέρει η συχνότητα άσκησης και εμφάνισης διαδικτυακού εκφοβισμού σε σχέση με το φύλο;
3. Σχετίζεται η εμφάνιση (θυματοποίηση) με την άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού;
4. Η εγκληματική συμπεριφορά στον κυβερνοχώρο από τους εφήβους λόγω του αυξημένου χρόνου χρήσης του διαδικτύου, σχετίζεται με την συμπεριφορά του

οικογενειακού περιβάλλοντος και με την κοινωνική τους απομόνωση – αποξένωση, επηρεάζει τις κοινωνικές τους σχέσεις με τους συνομηλίκους τους και έχει επίδραση το γεγονός αυτό, στις σχολικές τους επιδόσεις;

Κεφάλαιο 6^ο : Μεθοδολογία έρευνας.

6.1 Πεδίο μελέτης, επιλογή δείγματος, τεχνικές συλλογής στοιχείων, μεθοδολογία ανάλυσης στοιχείων.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε τρεις πόλεις της Ελλάδας, το Ηράκλειο, την Μονεμβασια και τη Ρόδο και συγκεκριμένα σε κέντρα εκπαίδευσης ξένων γλωσσών και σε φροντιστήρια ελληνικής μέσης εκπαίδευσης, καθώς ο πληθυσμός μελέτης είναι οι έφηβοι ηλικίας 13 – 16 ετών.

Η συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα επιλέχτηκε καθώς αποτελεί την αρχή της εφηβείας, η οποία συνιστά μια κρίσιμη περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας μπορούν να εμφανιστούν παρεκκλίνουσες συμπεριφορές.

Πιο συγκεκριμένα το επιλεγμένο δείγμα της έρευνας αποτελούν 105 έφηβοι ηλικίας 13 – 16 ετών.

Το είδος της δειγματοληψίας είναι η *δειγματοληψία ευκολίας* ή *ευκαιριακή δειγματοληψία*. Πρόκειται για τη δειγματοληψία εκείνη στην οποία το δείγμα είναι ένα τμήμα του πληθυσμού που λαμβάνεται για έρευνα εξ αιτίας της εύκολης διάθεσής του. Συνεπώς, το δείγμα δεν επιλέγεται ούτε με πιθανότητα, ούτε με λογική (κρίση), αλλά με κριτήριο το πόσο εύκολα μπορεί να είναι διαθέσιμο. Ένα δείγμα που είναι απλώς μια εύκολα διαθέσιμη φέτα του πληθυσμού μπορεί μόλις και μετά βίας να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού. Μπορούν να ελεγχθούν διάφορα ερωτήματα ή υποθέσεις και να ληφθούν αρχικές πληροφορίες με ένα τέτοιο δείγμα, προτού αποφασιστεί το τελικό σχέδιο δειγματοληψίας (Javeau, 2000).

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι η *ποσοτική έρευνα* καθώς για τη συλλογή των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο αυτοσυμπληρούμενο. Δηλαδή, το κάθε ερωτώμενο άτομο τσεκάρει μόνο του τις απαντήσεις του στο ερωτηματολόγιο. Επίσης, το συγκεκριμένο είδος ερωτηματολογίου είναι συνηθισμένο να χρησιμοποιείται όταν: α) ο αριθμός των ατόμων, τα οποία πρόκειται να ερωτηθούν, είναι πολύ υψηλός και δεν διαθέτουμε ικανοποιητικό αριθμό συνεντευκτών, β) είναι βέβαιος κάποιος ότι τα άτομα, που θα ερωτηθούν, είναι ικανά να εκφραστούν σωστά με την βοήθεια ενός ερωτηματολογίου, γ)

το ερωτηματολόγιο προκαλεί το έντονο ενδιαφέρον των ερωτώμενων.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από κλειστές ερωτήσεις: Οι απαντήσεις καθορίζονται από πριν και ο ερωτώμενος οφείλει υποχρεωτικά να επιλέξει μεταξύ όλων αυτών που προτείνονται. Αυτός είναι ο πιο απλός τύπος και θα χρησιμοποιηθεί για να συγκεντρωθούν ορισμένες κατηγορίες πληροφοριών. Αυτός ο τύπος ερωτήσεων είναι εκείνος που προσφέρεται καλύτερα για μια στατιστική ανάλυση και ανίχνευση. Έχοντας προβλέψει τις απαντήσεις, δεν αφήνονται περιθώρια διαφορούμενων απαντήσεων λόγω αντίδρασης του ερωτώμενου ατόμου. Αυτές οι ερωτήσεις γίνονται εύκολα κατανοητές και είναι συγχρόνως εύκολα να απαντηθούν. Εγγυώνται μια σχετική ανωνυμία (Javeau, 2000).

Σε αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να επισημάνουμε ότι για τη διαμόρφωση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου μας αντλήσαμε στοιχεία από το ερωτηματολόγιο μελέτης των Hasebrink, Görzig, Haddon, Kalmus, & Livingstone, η οποία πραγματοποιήθηκε το 2011 με τίτλο “Patterns of risk and safety online: In-depth analyses from the EU Kids Online survey of 9-to-16 year old and their parents in 25 European Countries”.

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την διεξαγωγή της έρευνας μας αποτελείται στην ουσία από τέσσερα μέρη. Αναλυτικότερα το πρώτο μέρος αποτελείται από ερωτήσεις δημογραφικού περιεχομένου όπως το φύλο, η ηλικία και η τάξη, ο μέσος όρος βαθμολογίας, το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα των γονέων των συμμετεχόντων.

Το δεύτερο μέρος αποτελείται από τρεις κλίμακες ερωτήσεων όπου η πρώτη αναφέρεται στον χρόνο χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους αλλά και πως αυτός επηρεάζει την καθημερινότητα τους. Σε αυτό το σημείο κρίνεται αναγκαίο να επισημανθεί ότι, μέσω της συγκεκριμένης κλίμακας έγινε η διαπίστωση του βαθμού της χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους. Η κλίμακα περιείχε προτάσεις οι οποίες αναφέρονταν σε συνήθειες σχετικές με την χρήση του διαδικτύου, όπου οι ερωτώμενοι κατέγραφαν την συχνότητα που τους συμβαίνει το κάθε γεγονός με βάση τις απαντήσεις που τους είχαν δοθεί. Οι απαντήσεις της κλίμακας και ο αριθμός που αντιστοιχεί στην κάθε μία ήταν οι εξής: Δεν ισχύει = 0, Σπάνια = 1, Μερικές φορές = 2, Συχνά = 3, Πολύ συχνά = 4 και Πάντα = 5. Με βάση το σύνολο των βαθμών της κάθε πρότασης διαπιστώθηκε ποιος είναι ο βαθμός χρήσης του Διαδικτύου και αν αυτός επηρεάζει την καθημερινότητα των εφήβων. Ο βαθμός της χρήσης του διαδικτύου διαμορφώθηκε ως εξής: Κανονική χρήση Διαδικτύου (0 – 15 βαθμοί), Υψηλή χρήση Διαδικτύου, αλλά υπάρχει έλεγχος της χρήσης (16 – 25 βαθμοί), Υπερβολική χρήση του Διαδικτύου, η οποία προκαλεί προβλήματα στην καθημερινότητα (26 – 39 βαθμοί), Κατάχρηση Διαδικτύου – Εθισμός στο Διαδίκτυο (40 – 50 βαθμοί). Η δεύτερη κλίμακα ερωτήσεων αναφέρεται στην σχέση των συμμετεχόντων με το οικογενειακό τους

περιβάλλον και χωρίζεται σε δύο μέρη όπου οι πρώτες πέντε προτάσεις αφορούν τον βαθμό συναισθηματικής στήριξης που έχουν οι έφηβοι από τους γονείς τους και οι υπόλοιπες πέντε αφορούν τον βαθμό ελέγχου των γονέων προς τους εφήβους. Πιο συγκεκριμένα σε κάθε πρόταση που περιείχε η κλίμακα οι ερωτώμενοι έχουν καταγράψει την συχνότητα που ισχύει το κάθε γεγονός με βάση τις απαντήσεις που τους είχαν δοθεί. Οι απαντήσεις της κλίμακας και ο αριθμός που αντιστοιχεί στην κάθε μία ήταν οι εξής: Απόλυτα ισχύει = 1, Μάλλον ισχύει = 2, Μάλλον δεν ισχύει = 3 και Καθόλου δεν ισχύει = 4. Σε αυτό το σημείο θεωρείται σημαντικό να αναφερθεί ότι όσο μικρότερο είναι το σύνολο των βαθμών τόσο μεγαλύτερη συναισθηματική στήριξη υπάρχει, ενώ όσον αφορά τον οικογενειακό έλεγχο, όσο αυξάνεται ο αριθμός των βαθμών τόσο αυξάνεται και εκείνος. Ο βαθμός της συναισθηματικής στήριξης διαμορφώθηκε ως εξής: Αρκετή Συναισθηματική Στήριξη (4 – 9 βαθμοί), Κανονική - Επαρκή Συναισθηματική Στήριξη (10 – 14 βαθμοί), Περιορισμένη Συναισθηματική Στήριξη (15 – 20 βαθμοί), ενώ ο βαθμός του οικογενειακού ελέγχου διαμορφώθηκε ως εξής: Περιορισμένος Οικογενειακός Έλεγχος (4 – 9 βαθμοί), Κανονικός - Επαρκής Οικογενειακός Έλεγχος (10 – 14 βαθμοί), Αρκετός Οικογενειακός Έλεγχος (15 – 20 βαθμοί). Η τρίτη κλίμακα ερωτήσεων αναφέρεται στην συμπεριφορά του εφήβου προς το φιλικό του περιβάλλον και γενικότερα προς τους συνομηλίκους του και οι προτάσεις της κλίμακας αφορούσαν κυρίως την ύπαρξη στενών φίλων και τη συχνότητα συναντήσεων μαζί τους. Αναλυτικότερα σε κάθε πρόταση οι ερωτώμενοι έχουν καταγράψει την συχνότητα που ισχύει το κάθε γεγονός με βάση τις απαντήσεις που τους είχαν δοθεί. Οι απαντήσεις της κλίμακας και ο αριθμός που αντιστοιχεί στην κάθε μία ήταν οι εξής: Ποτέ = 1, Σπάνια = 2, Μερικές Φορές = 3 και Πάντα = 4. Επίσης με βάση το σύνολο των βαθμών της κάθε πρότασης διαπιστώνεται κατά πόσο οι έφηβοι νιώθουν μοναξιά, όσο μεγαλύτερος είναι ο συνολικός αριθμός τόσο μεγαλύτερη είναι η μοναξιά που νιώθουν οι έφηβοι. Ο βαθμός της μοναξιάς διαμορφώθηκε ως εξής: Καθόλου Μοναξιά (10 – 20 βαθμοί), Μοναξιά (21 – 30 βαθμοί), Μεγάλη Μοναξιά (31 – 40 βαθμοί).

Το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελείται από ερωτήσεις οι οποίες αφορούν την συχνότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο, τον τρόπο της πρόσβαση που έχουν οι συμμετέχοντες στο διαδίκτυο και την διάρκεια του χρόνου παραμονής τους σε αυτό. Το τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου περιέχει δύο ερωτήσεις όπου η πρώτη αναφέρεται στην άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού και η δεύτερη στην εμφάνιση – θυματοποίηση, και οι δύο ερωτήσεις περιέχουν επτά μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού οι οποίες είναι η διαδικτυακή παρενόχληση, η σπύλωση – δυσφήμιση, η αποστολή σε τρίτους ταπεινωτικών σχολίων, κακόβουλων κουτσομπολιών ή αναληθών φημών για άλλους, ο εσκεμμένος αποκλεισμός

ενός ατόμου από μια ομάδα συζήτησης στο διαδίκτυο, η υποκλοπή του προσωπικού λογαριασμού ενός ατόμου, η δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων, η εξαπάτηση με την απόσπαση πληροφοριών και τη δημοσιοποίηση και η βιντεοσκόπηση τρίτων με το κινητό τηλέφωνο και τη δημοσιοποίηση του βίντεο. Τέλος οι ερωτώμενοι έπρεπε να σημειώσουν και την συχνότητα που έχουν λάβει μέρος στα παραπάνω φαινόμενα είτε ως θύτες είτε ως θύματα (π.χ 1 – 3 φορές το χρόνο, σχεδόν μια φορά τον μήνα κ.α).

Η στατιστική ανάλυση έγινε μέσω του προγράμματος SPSS το οποίο ενδείκνυται σε τέτοιου είδους μελέτες, με τη δημιουργία πινάκων, απεικονίσεων και γραφικών αναλύσεων των αποτελεσμάτων.

6.2 Εκτίμηση δυσκολιών για την πραγματοποίηση της μελέτης. Ενέργειες για άρση δυσκολιών

Αρχικά, μια δυσκολία που είχε προκύψει κατά την επεξεργασία του θέματος της πτυχιακής μας εργασίας, ήταν ο τρόπος προσέγγισης της ομάδας στόχου. Μια πρώτη σκέψη ήταν η προσέγγιση των εφήβων στο σχολικό τους περιβάλλον, όμως μας προβλημάτισε ιδιαίτερα αυτή η κίνηση καθώς η πρόσβαση είχε κάποιες γραφειοκρατικές διαδικασίες οι οποίες ήταν χρονοβόρες και δύσκολες. Έτσι ως εναλλακτική λύση, αποφασίσαμε η προσέγγιση των εφήβων να πραγματοποιηθεί στα κέντρα εκπαίδευσης ξένων γλωσσών και στα φροντιστήρια ελληνικής μέσης εκπαίδευσης, στα οποία είχαμε θετική ανταπόκριση τόσο από τους υπεύθυνους καθηγητές όσο και από τους μαθητές εφήβους που αποτέλεσαν την ομάδα στόχου.

Μια άλλη δυσκολία που παρουσιάστηκε, ήταν η αποσαφήνιση της έννοιας που αφορούσε την εγκληματικότητα στον κυβερνοχώρο και των πολύπλευρων διαστάσεων της. Στον όρο Διαδικτυακό Έγκλημα περιλαμβάνονται εγκλήματα όπως η παιδική πορνογραφία, τα εγκλήματα περί τα ήθη, οι απάτες μέσω διαδικτύου, πιστωτικές κάρτες, εγκλήματα κυβερνοεμπορίου, το cracking και το hacking, η διακίνηση/πειρατεία λογισμικού, η διακίνηση ναρκωτικών, η παραβίαση προσωπικών δεδομένων και το cyberbullying – διαδικτυακός εκφοβισμός. Η διερεύνηση και η μελέτη όλων των παραπάνω εγκλημάτων σε μια μόνο έρευνα αποτελεί δύσκολο έως ακατόρθωτο εγχείρημα. Επομένως για την καλύτερη αποτελεσματικότητα της έρευνας, επιλέχθηκε να μελετηθεί μόνο μια μορφή της εγκληματικότητας, που είναι ο διαδικτυακός εκφοβισμός.

Σε συνέχεια των δυσκολιών που αντιμετωπίσαμε, αναφέρουμε ότι υπήρξε βασικός προβληματισμός στη διάθεση των εφήβων να απαντήσουν ειλικρινά μέσω της συμπλήρωσης

του ερωτηματολογίου, για την ανάπτυξη μιας τέτοιου είδους συμπεριφοράς, δηλαδή την άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού. Για το λόγο αυτό, κατά την διεξαγωγή της έρευνας, διευκρινίστηκε και τονίστηκε ότι θα διασφαλιστεί πλήρως η ανωνυμία των συμμετεχόντων και ότι η συμμετοχή στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων είναι απολύτως προαιρετική.

Ακόμη, φάνηκε ότι οι έφηβοι παρουσίαζαν δυσκολία στο να προσδιορίσουν τον ακριβή χρόνο που ξοδεύουν στο διαδίκτυο. Κατά συνέπεια, κρίνουμε ότι απάντησαν στο ερωτηματολόγιο κατά προσέγγιση.

Τέλος, όσον αφορά το ερωτηματολόγιο, οι κλειστές ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν, παρουσιάζουν τον κίνδυνο να «υπαγορεύσουν» την απάντηση στην έρευνα, τη στιγμή κατά την οποία, μη επιτρέποντας την έκφραση διαφορετικών απαντήσεων, μπορούν να οδηγήσουν τον ερωτώμενο σε μία απάντηση που δεν είναι η πιο κοντινή στη σκέψη του, αλλά αυτή που ανταποκρίνεται περισσότερο στις προσδοκίες αυτών που διεξάγουν την έρευνα. Ωστόσο αυτός είναι ο πιο απλός και εύκολος τύπος ερωτήσεων, και χρησιμοποιείται για να συγκεντρωθούν συγκεκριμένες κατηγορίες πληροφοριών.

Κεφάλαιο 7^ο: Αποτελέσματα Έρευνας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρόν κεφάλαιο καταγράφονται τα αποτελέσματα της έρευνας, τα οποία είναι χωρισμένα σε υποκεφάλαια σύμφωνα με τον σκοπό, την ερευνητική υπόθεση και τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν κατά την έναρξη της μελέτης. Τέλος είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο συγκεκριμένο κεφάλαιο τα αποτελέσματα δίνονται με την μορφή γραφημάτων, καθώς οι αναλυτικοί πίνακες, οι οποίοι περιέχουν όλα τα δεδομένα, βρίσκονται στο παράρτημα της μελέτης.

7.1 Δημογραφικά Στοιχεία Συμμετεχόντων

Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 105 ερωτώμενοι, έφηβοι ηλικίας 13 – 16 ετών, από τρεις πόλεις της Ελλάδας, Ηράκλειο, Ρόδο και Μονεμβασια με ισάριθμα ποσοστά, 33,3% αντίστοιχα από κάθε πόλη.

Από το συνολικό δείγμα της έρευνας, τα αγόρια αντιπροσωπεύουν το 39% και τα κορίτσια το 61%.

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, το 39% αποτελείται από εφήβους ηλικίας 14 ετών και ακολουθεί το 38,1% από εφήβους 15 ετών.

Όσον αφορά την τάξη στην οποία φοιτούν οι συμμετέχοντες παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό, το 45,7%, είναι μαθητές της Γ' Γυμνασίου και ακολουθούν οι μαθητές της Β' Γυμνασίου με ποσοστό 27,6%.

Σχετικά με τον Μέσο Όρο Βαθμολογίας των μαθητών διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών, το 45,7% είχε 18-20 μέσο όρο βαθμολογίας και ακολουθούν με ποσοστό 38,1% οι μαθητές με μέσο όρο 15-17.

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των συμμετεχόντων παρατηρείται, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του πατέρα αλλά και της μητέρας, το 31% και το 36% αντίστοιχα, είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου/ΤΕΙ (26%) και ακολουθούν, οι απόφοιτοι Λυκείου με ποσοστό 32% (για τον πατέρα) και 32% (για την μητέρα) αντίστοιχα.

Όσον αφορά το επάγγελμα των γονέων των συμμετεχόντων διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των πατεράδων, το 41%, ασκούν Ελεύθερα Επαγγέλματα και ακολουθεί το 25% το οποίο αντιπροσωπεύει τους Ιδιωτικούς Υπαλλήλους. Για τις μητέρες, το 28% ασχολείται κυρίως με τα οικιακά και το 25% είναι Ιδιωτικοί Υπάλληλοι. (βλ Παράρτημα, Πίνακας 1 & 2, σελ. 82).

7.2 Ο Χρόνος Χρήσης του Διαδικτύου από τους εφήβους

Στο **γράφημα 1** απεικονίζεται ο χρόνος χρήσης του διαδικτύου από τους συμμετέχοντες καθώς αναγράφονται η συχνότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο, η διάρκεια του χρόνου παραμονής τους, ο τόπος πρόσβασης τους και ο βαθμός της χρήσης του διαδικτύου.

Αναλυτικότερα η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, το 66,7% συνδέεται στο διαδίκτυο σε καθημερινή βάση και η διάρκεια του χρόνου παραμονής τους ανέρχεται σε μια έως τρεις ώρες με ποσοστό 38,1% και ακολουθούν με ποσοστό 29,5% όσοι παραμένουν συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο περισσότερο από τρεις ώρες.

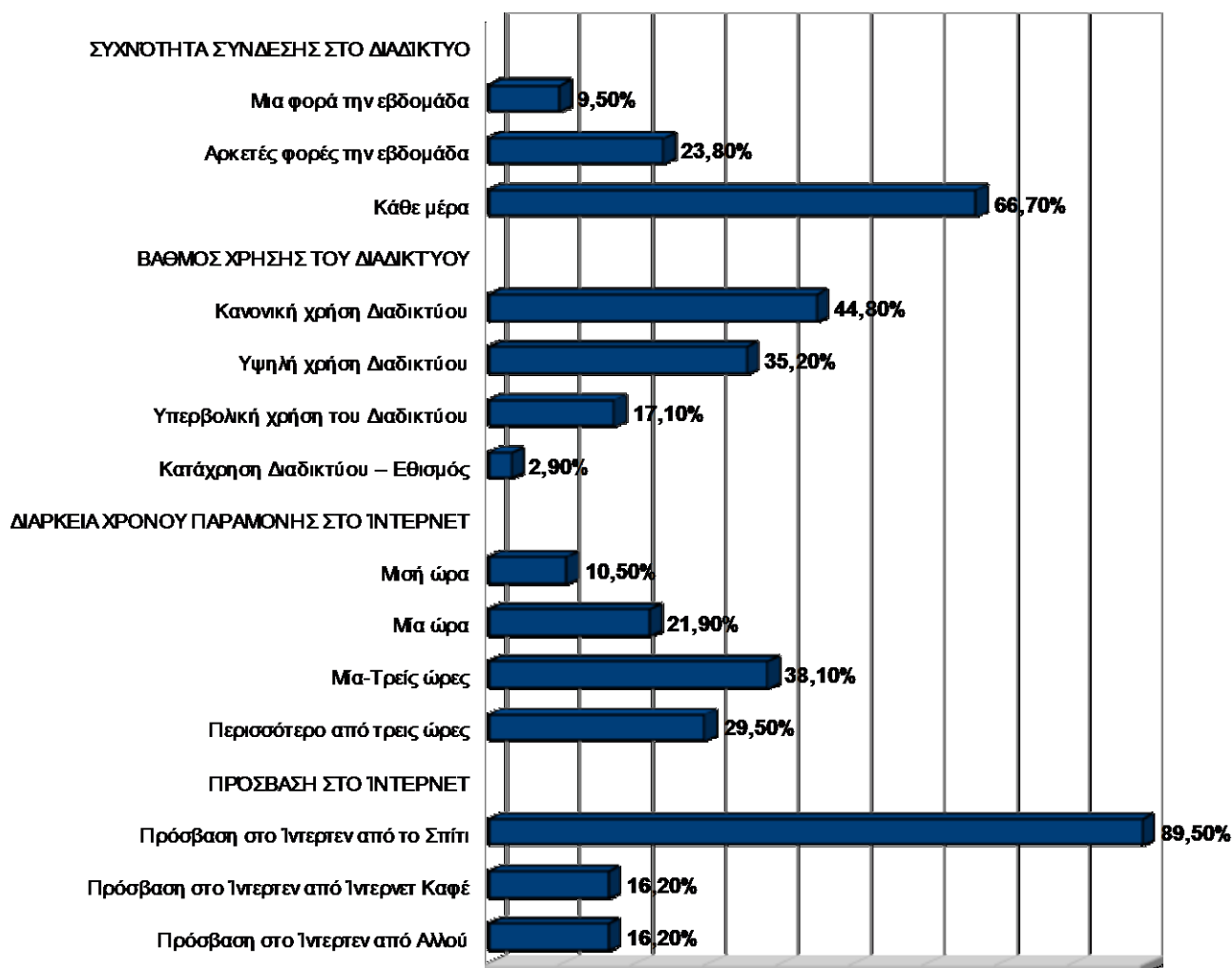
Επίσης το μεγαλύτερο ποσοστό των εφήβων, το 89,5% έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι του.

Όσον αφορά τον βαθμό της χρήσης του διαδικτύου των εφήβων του δείγματός μας διαπιστώθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό, το 44,8% κάνει κανονική χρήση, και ακολουθεί το 35,2% το οποίο κάνει υψηλή χρήση, έχοντας όμως των έλεγχο της χρήσης, ενώ το ποσοστό εκείνων που κάνουν κατάχρηση ανέρχεται στο 2,9%.

Ακόμη, σχετίζοντας όλα τα παραπάνω αποτελέσματα με το φύλο των συμμετεχόντων, ως παράγοντα του χρόνου χρήσης του διαδικτύου, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στο φύλο και στην συχνότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο ($p=0.832$), στο χρόνο παραμονής στο διαδίκτυο ($p=0.946$) και στο βαθμό της χρήσης του διαδικτύου ($p=0.276$) (βλ Παράρτημα, Πίνακας 1 & 2, σελ. 86 & 87).

Τέλος προκύπτει διαφοροποίηση ανάμεσα στα ποσοστά των αγοριών με εκείνα των κοριτσιών όσον αφορά την πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι ($p<0.003$) και την πρόσβαση από Ίντερνετ καφέ ($p<0.001$). Αναλυτικότερα το μεγαλύτερο ποσοστό των κοριτσιών έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι (59,2%) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των αγοριών (30,5%) είναι μικρότερο, και ενώ για τα κορίτσια ακολουθεί η πρόσβαση από κάπου αλλού με δημοφιλέστερη απάντηση να αποτελεί το κινητό τηλέφωνο (14,3%), για τα αγόρια ακολουθεί με εξίσου σημαντικό ποσοστό η πρόσβαση μέσω Ίντερνετ καφέ (12,4%) (βλ Παράρτημα, Πίνακας 1, σελ. 86).

Γράφημα 1: Χρόνος Χρήσης Διαδικτύου



7.3 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού

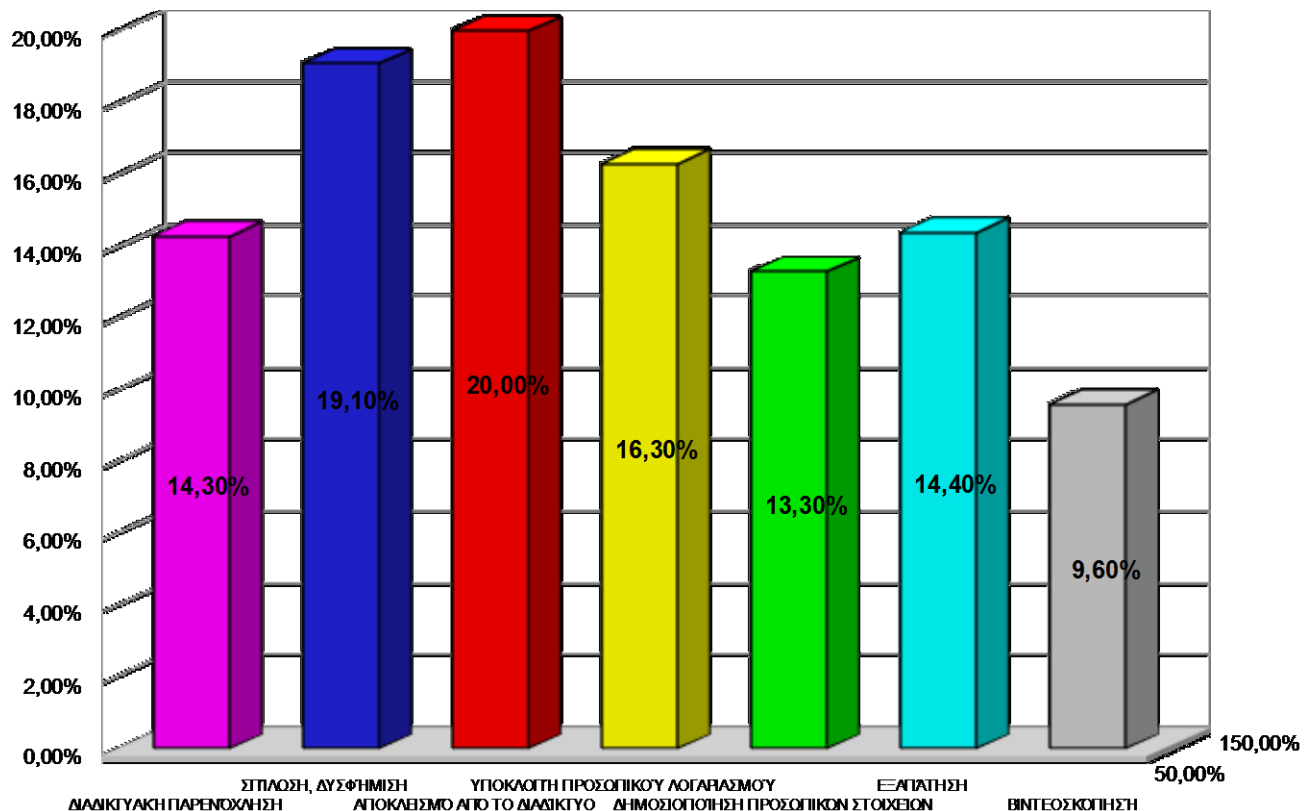
Στο **γράφημα 2** απεικονίζεται η άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού από τους συμμετέχοντες και αναγράφονται τα συνολικά ποσοστά μόνο όσων έχουν προβεί σε ανάλογη ενέργεια.

Αναλυτικότερα τα μεγαλύτερα ποσοστά εκφοβισμού παρατηρήθηκαν στον εσκεμμένο αποκλεισμό ενός ατόμου από μια ομάδα συζήτησης στο διαδίκτυο, το 20% και ακολουθούν το 19,1% το οποίο έχει προβεί σε σπίλωση – δυσφήμιση, την αποστολή σε τρίτους ταπεινωτικών σχολίων, κακόβουλων κουτσομπολιών ή αναληθών φημών για άλλους, ενώ το μικρότερο ποσοστό (9,3%) παρατηρήθηκε στην άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού μέσω της βιντεοσκόπησης τρίτων με το κινητό τηλέφωνο και τη δημοσιοποίηση του βίντεο στο

διαδίκτυο ή σε κινητά τηλέφωνα.

Όσον αφορά την συχνότητα άσκησης διαδικτυακού εκφοβισμού, η πλειοψηφία του δείγματος μας έχει προβεί σε ανάλογη ενέργεια 1 - 3 φορές το χρόνο. Ενδεικτικά το 12,4% από το 14,3% του συνόλου έχει ασκήσει διαδικτυακή παρενόχληση 1 – 3 φορές το χρόνο και το 15,2% από το 20% του συνόλου έχει σπλώσει – δυσφημίσει (βλ Παράρτημα, Πίνακας 7, σελ. 85).

Γράφημα 2: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού



7.4 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Χρόνος Χρήσης του Διαδικτύου

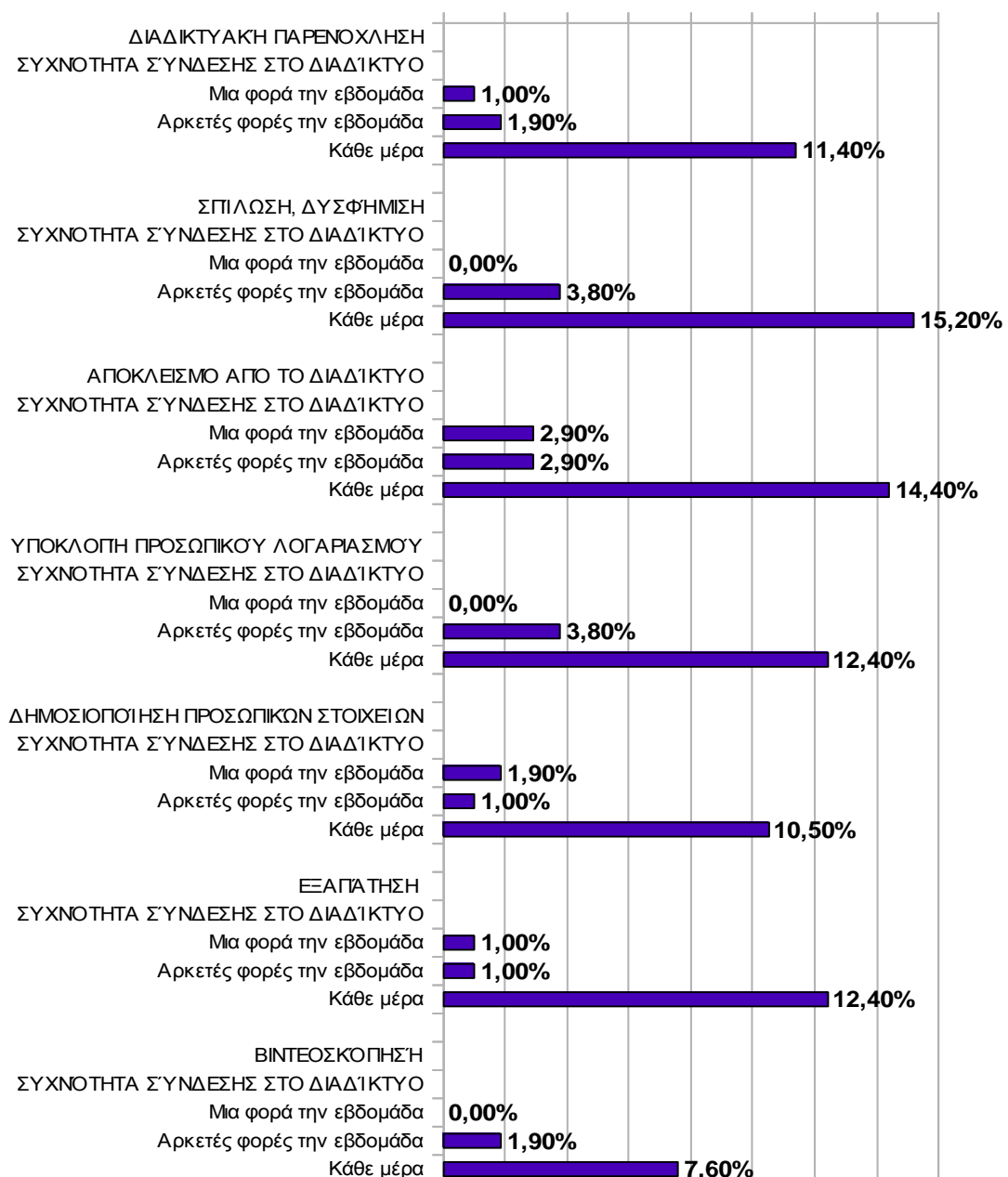
Με βάση την ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στην άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού και το χρόνο χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους ηλικίας 13 – 16.

Αναλυτικότερα, σχετίζοντας την συχνότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο, τον χρόνο παραμονής σε αυτό, το είδος της χρήσης και την άσκηση διαδικτυακής παρενόχλησης (με βάση όλες της μορφές που είχαν δοθεί) διαπιστώθηκε μέσω της ανάλυσης των δεδομένων ότι

δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις παραπάνω μεταβλητές (βλ Παράρτημα, Πίνακας 5, 6 & 7, σελ. 90 - 92).

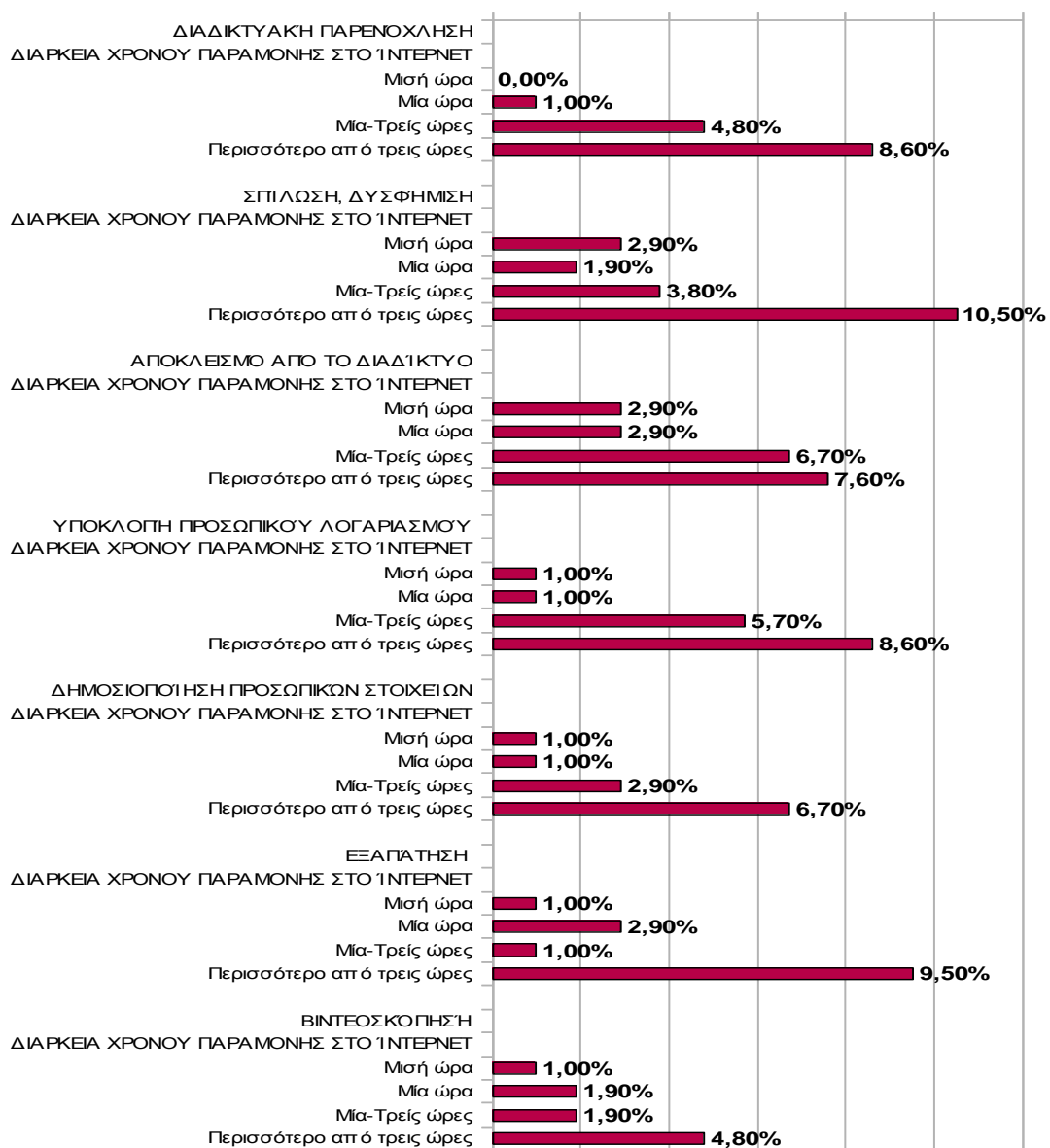
Στο **γράφημα 3** απεικονίζεται η συχνότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού. Σε όλες τις μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των θυτών συνδέεται καθημερινά στο διαδίκτυο. Πιο συγκεκριμένα όσοι έχουν προβεί σε σπύλωση - δυσφήμιση συνδέονται καθημερινά στο διαδίκτυο με 15,2% έναντι του 3,9% που δηλώνει ότι συνδέεται αρκετές φορές την εβδομάδα.

Γράφημα 3: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Συχνότητα Σύνδεσης στο Διαδίκτυο



Στο **γράφημα 4** απεικονίζεται η διάρκεια του χρόνου παραμονής των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού στο διαδίκτυο. Σε όλες τις μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των θυτών παραμένει συνδεδεμένο στο διαδίκτυο περισσότερο από τρεις ώρες. Πιο συγκεκριμένα η πλειοψηφία όσων έχουν προβεί σε εξαπάτηση, το 9,5% παραμένουν συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο περισσότερο από τρεις ώρες έναντι του 1% και του 2,9% που δηλώνουν ότι παραμένουν συνδεδεμένοι για μια ώρα έως τρεις ώρες και μια ώρα αντίστοιχα.

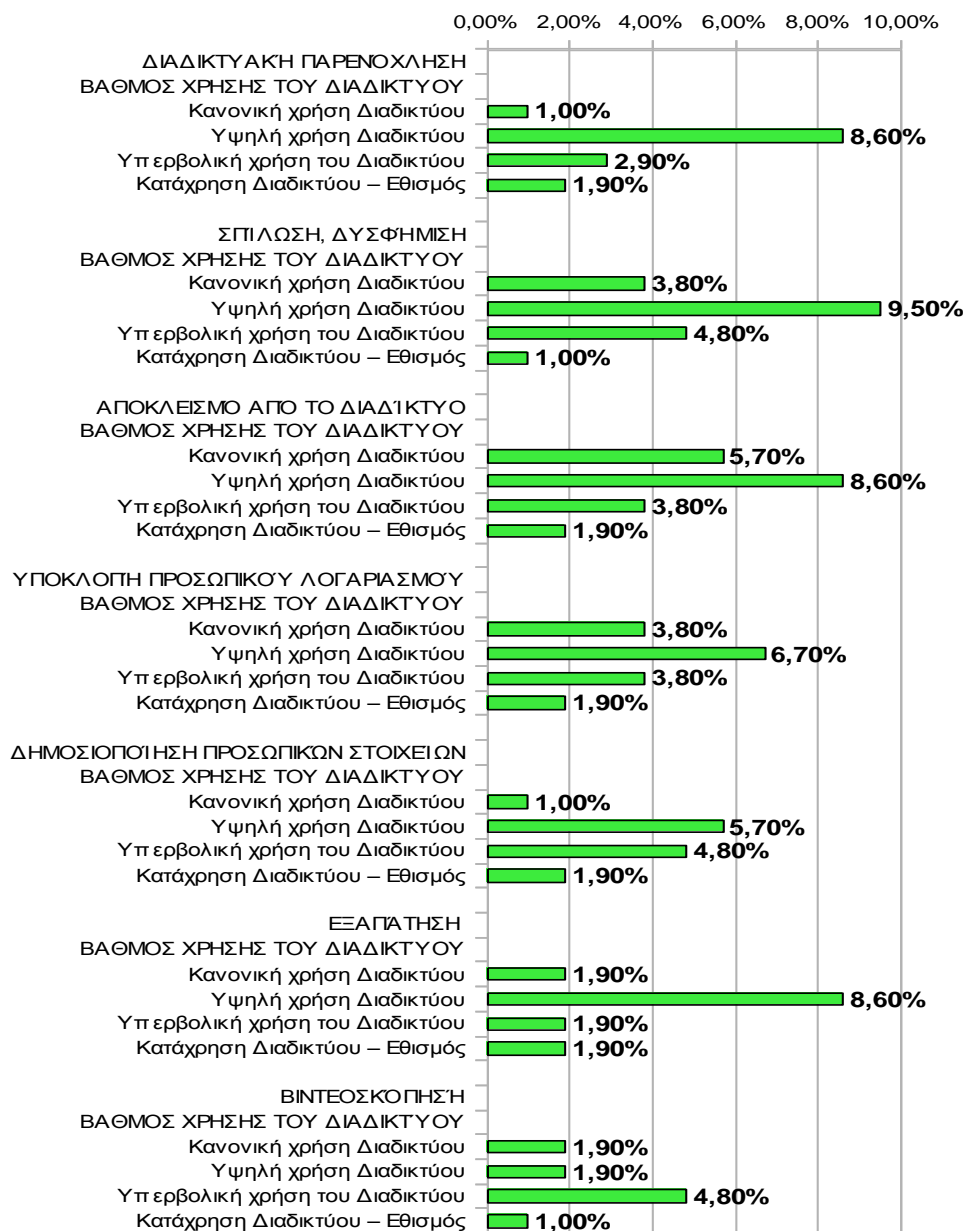
Γράφημα 4: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Διάρκεια Παραμονής στο Διαδίκτυο



Στο **γράφημα 5** απεικονίζεται ο βαθμός της χρήσης του διαδικτύου από τους θύτες του διαδικτυακού εκφοβισμού. Σχεδόν σε όλες τις μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των θυτών κάνει υψηλή χρήση του διαδικτύου ενώ υψηλά είναι και τα ποσοστά εκείνων που κάνουν υπερβολική χρήση. Πιο συγκεκριμένα η πλειοψηφία όσων έχουν παρενοχλήσει διαδικτυακά, το 8,6% κάνουν υψηλή χρήση του διαδικτύου έναντι του 1% που κάνει κανονική.

Επίσης είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι από το 2,9% του συνόλου του δείγματος μας, το 1% και το 1,9% συμμετάσχει σε όλες τις μορφές εκφοβισμού.

Γράφημα 5: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Βαθμός χρήσης του Διαδικτύου

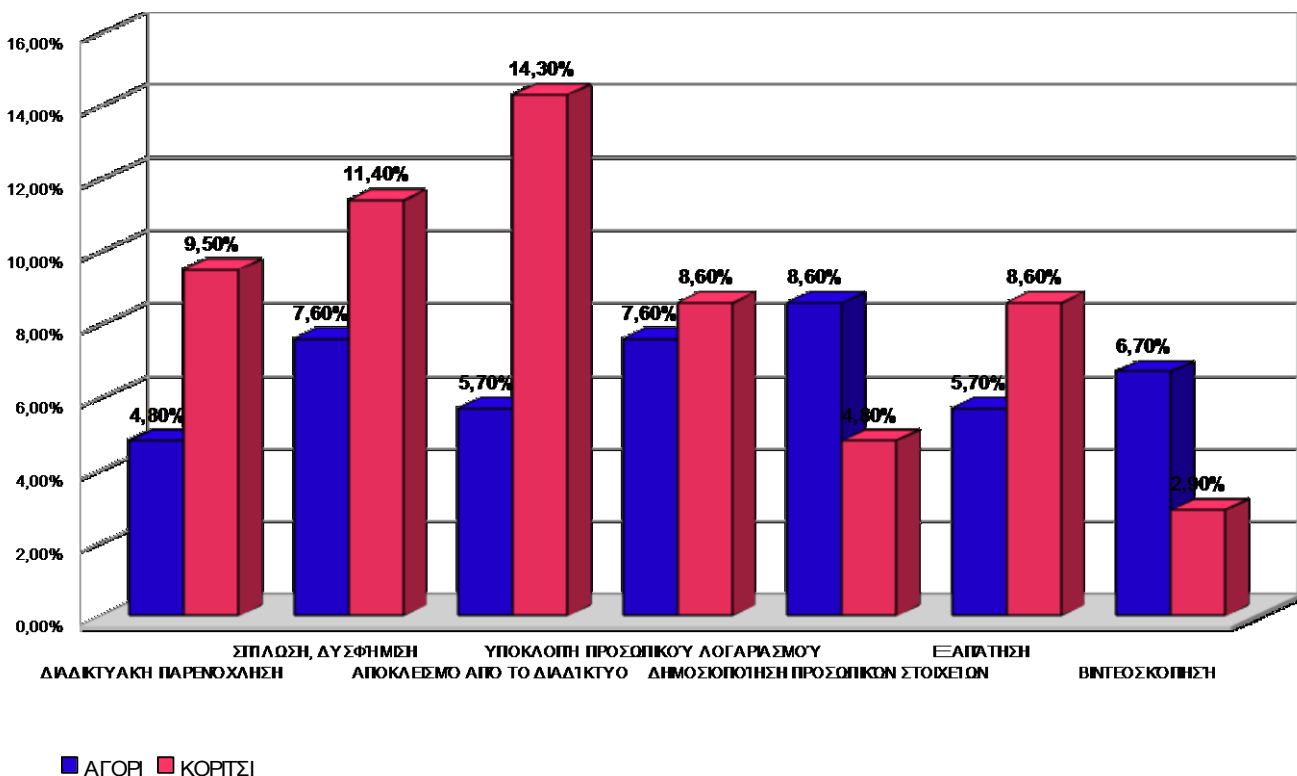


7.5 Διαδικτυακός Εκφοβισμός & Φύλο

Η έκταση του διαδικτυακού εκφοβισμού ανάμεσα στα δύο φύλα (είτε στους θύτες, είτε στα θύματα) διαπιστώθηκε ότι δεν διαφέρει, καθώς σχετίζοντας το φύλο των συμμετεχόντων με την συχνότητα άσκησης και εμφάνισης διαδικτυακού εκφοβισμού, διαπιστώθηκε ότι τα ποσοστά των κοριτσιών και των αγοριών κατανέμονται σχεδόν με ισάριθμα ποσοστά σε κάθε μορφή άσκησης και αποδοχής εκφοβισμού (βλ Παράρτημα, Πίνακας 8 & 9, σελ. 93 & 94).

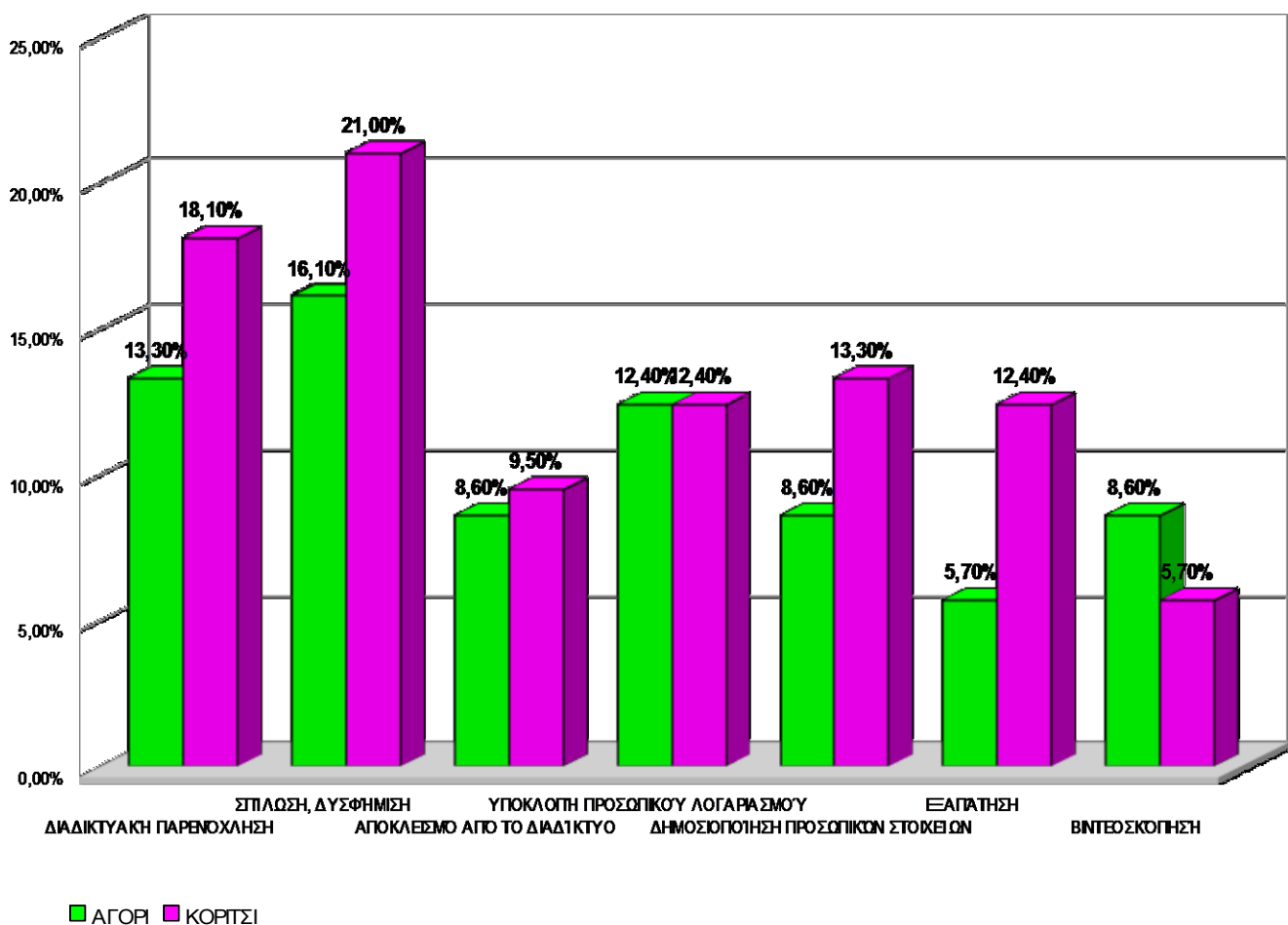
Στο **γράφημα 6** κατανέμονται τα ποσοστά των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού σε κάθε μορφή ανάλογα με το φύλο τους. Παρατηρούμε ότι σε ορισμένες μορφές εκφοβισμού, όπως είναι η διαδικτυακή παρενόχληση, τα κορίτσια έχουν υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με τα αγόρια (το 9,5% έναντι του 4,8%), ενώ σε κάποιες άλλες μορφές, όπως είναι η δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων, τα αγόρια έχουν υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με τα κορίτσια (το 8,6% έναντι του 4,8%).

Γράφημα 6: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Φύλο



Στο **γράφημα 7** κατανέμονται τα ποσοστά των θυμάτων του διαδικτυακού εκφοβισμού σε κάθε μορφή ανάλογα με το φύλο τους. Παρατηρούμε ότι σε ορισμένες μορφές εκφοβισμού όπως είναι η σπύλωση – δυσφήμιση, τα κορίτσια έχουν υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με τα αγόρια (το 18,1% έναντι του 13,3%), ενώ σε κάποιες άλλες τα αγόρια έχουν υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με τα κορίτσια, όπως είναι η βιντεοσκόπηση (το 8,6% έναντι του 5,7%) ή έχουν ισάριθμα ποσοστά όπως είναι η υποκλοπή προσωπικού λογαριασμού (από 12,4% σε αγόρια και κορίτσια).

Γράφημα 7: Εμφάνιση διαδικτυακού εκφοβισμού & Φύλο

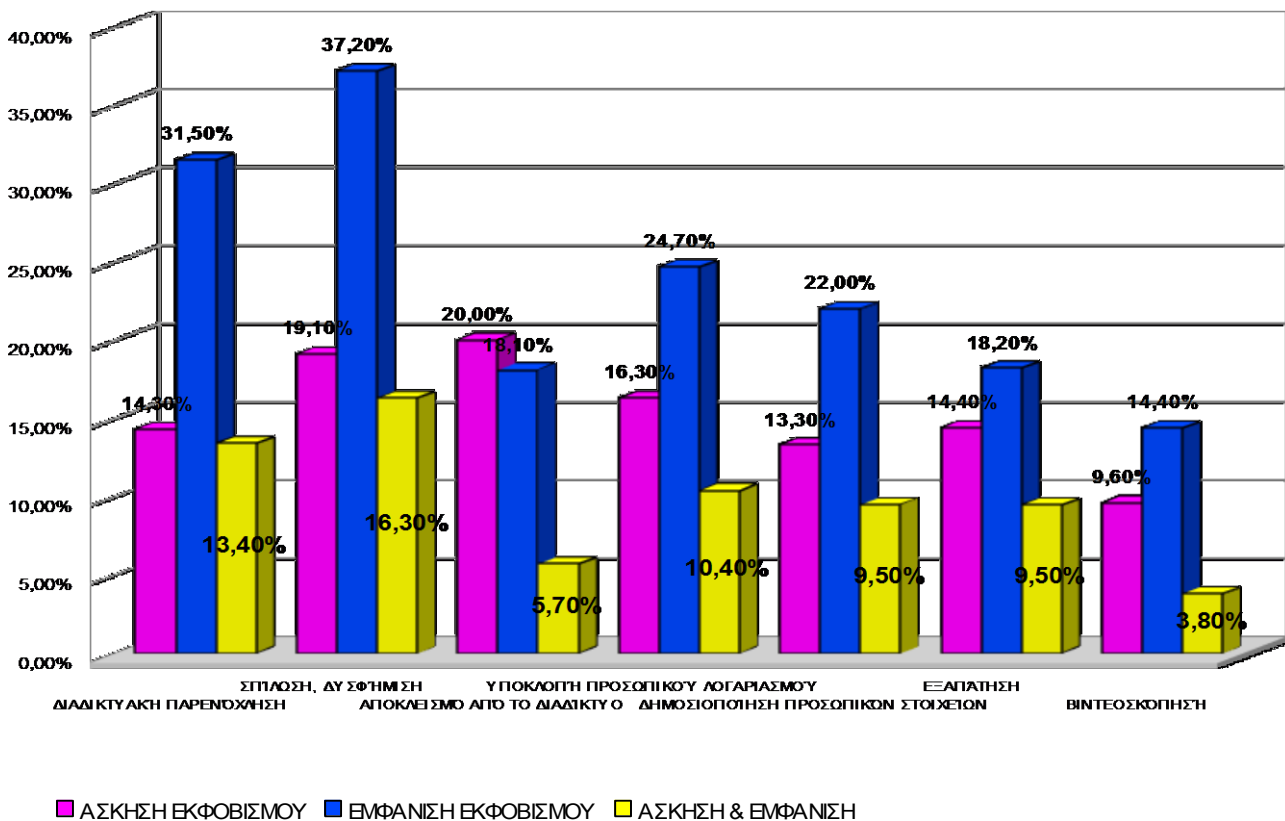


7.6 Άσκηση & Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού

Όσον αφορά τη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην άσκηση και στην εμφάνιση (θυματοποίηση) του διαδικτυακού εκφοβισμού διαπιστώθηκε ότι σχετίζονται οι δύο ομάδες μεταβλητών καθώς με βάση την ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις που αφορούσαν την άσκηση και την εμφάνιση διαδικτυακού εκφοβισμού παρατηρήθηκε ότι, όσοι έχουν ασκήσει διαδικτυακό εκφοβισμό έχουν παράλληλα δεχτεί (βλ Παράρτημα, Πίνακας 10 - 16, σελ. 95 - 96).

Στο **γράφημα 8** καταγράφονται τα ποσοστά των θυτών και των θυμάτων όλων των μορφών διαδικτυακού εκφοβισμού και η τελευταία στήλη περιέχει τα ποσοστά εκείνων που αποτελούν τους θύτες και παράλληλα τα θύματα του φαινομένου. Αναλυτικότερα από το 14,3% που έχει ασκήσει διαδικτυακό εκφοβισμό, και από το 31,5% που έχει δεχτεί, το 13,4% αποτελείται από θύτες και θύματα.

Γράφημα 8: Άσκηση & Εμφάνιση διαδικτυακού εκφοβισμού



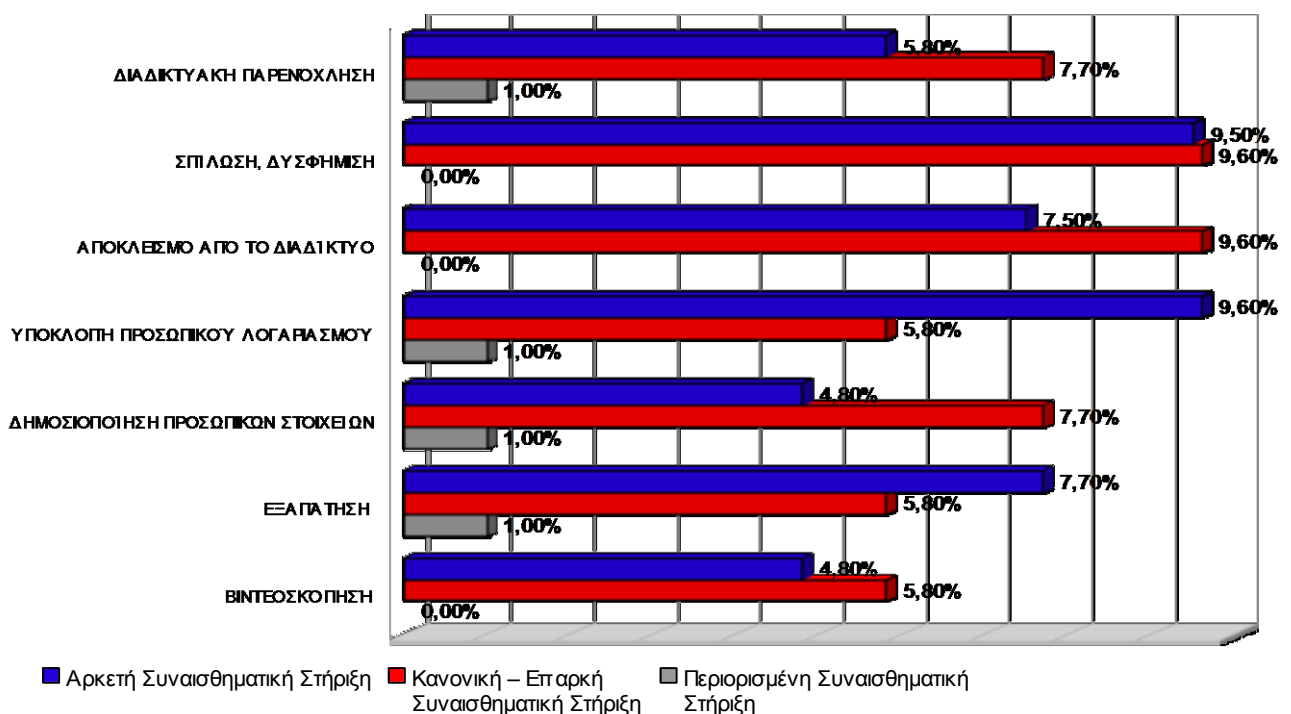
7.7 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος (Βαθμός Συναισθηματικής Στήριξης & Οικογενειακού Ελέγχου)

Η άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού και η συμπεριφορά που δηλώνουν οι συμμετέχοντες ότι έχουν οι γονείς τους προς αυτούς, πιο συγκεκριμένα ο βαθμός συναισθηματικής στήριξης και οικογενειακού ελέγχου, διαπιστώνεται ότι δεν σχετίζονται (βλ Παράρτημα, Πίνακας 17 & 18, σελ. 97 & 98).

Σο **γράφημα 9** απεικονίζεται ο βαθμός συναισθηματικής στήριξης των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού από τους γονείς τους. Αναλυτικότερα παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού έχει κανονική - επαρκή και αρκετή συναισθηματική στήριξη. Για παράδειγμα, το 19,1% που έχει σπλώσει – δυσφημίσει, έχει κανονική – επαρκή (το 9,5%) καθώς και αρκετή συναισθηματική στήριξη (το 9,6%).

Επιπροσθέτως, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι, από το 4,8% του συνόλου του δείγματος μας που έχει περιορισμένη συναισθηματική στήριξη, το 1% έχει προβεί σε διαδικτυακή παρενόχληση, σε υποκλοπή προσωπικού λογαριασμού, σε δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων και σε εξαπάτηση αντίστοιχα.

Γράφημα 9: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος (Βαθμός Συναισθηματικής Στήριξης)

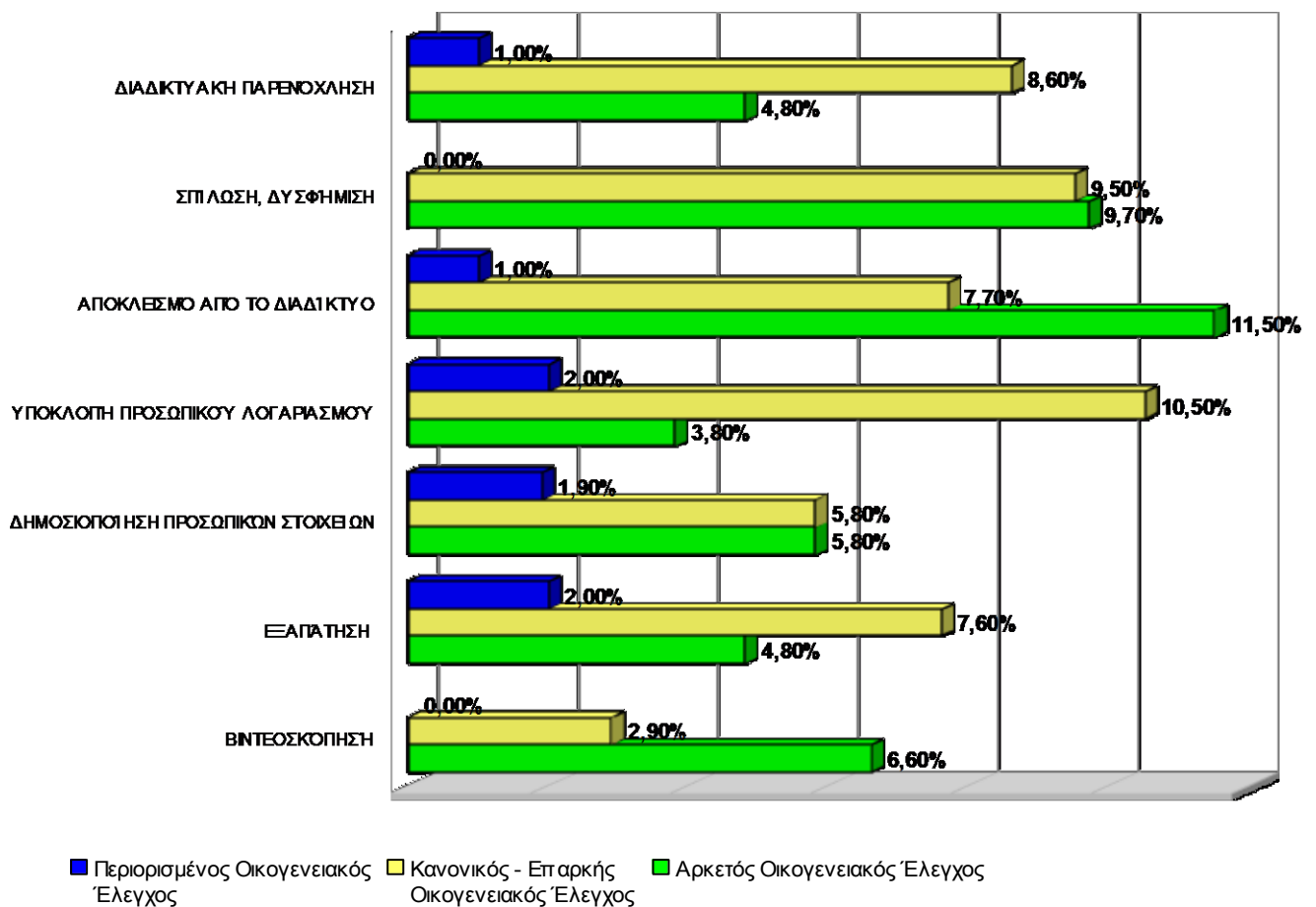


Στο **γράφημα 10** απεικονίζεται ο οικογενειακός έλεγχος των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού.

Η πλειοψηφία των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού έχει κανονικό – επαρκή και αρκετό οικογενειακό έλεγχο. Από το 20% που έχει προκαλέσει τον αποκλεισμό κάποιου, το 7,7% έχει αρκετό οικογενειακό έλεγχο, και το 11,5% έχει επαρκή οικογενειακό έλεγχο.

Θεωρείται σημαντικό ακόμη να αναφερθεί ότι, από το 5,7% του συνόλου του δείγματος μας που έχει περιορισμένο οικογενειακό έλεγχο, το 1% έχει προβεί σε διαδικτυακή παρενόχληση και αποκλεισμό απο το διαδίκτυο, ενώ το 2% σε υποκλοπή προσωπικού λογαριασμού και σε εξαπάτηση.

Γράφημα 10: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος (Βαθμός οικογενειακού ελέγχου)



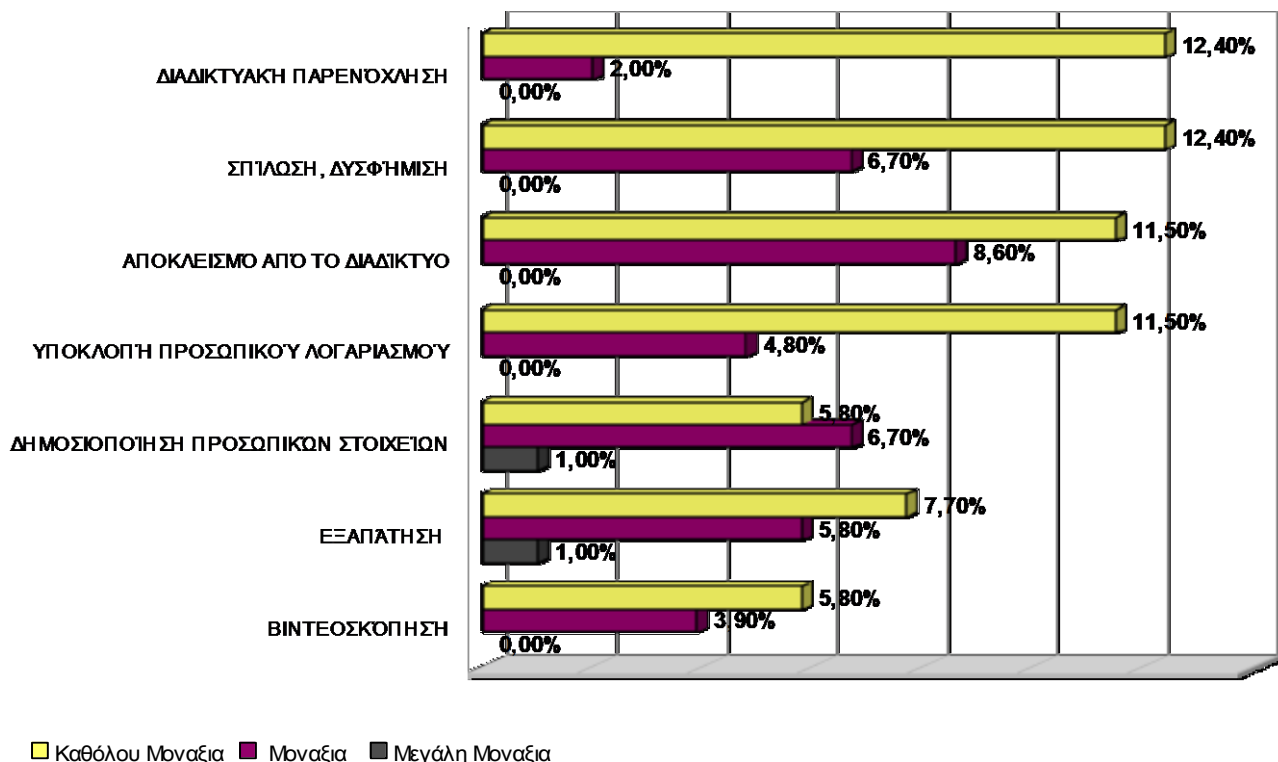
7.8 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Συμπεριφορά Ατόμου στο Κοινωνικό Περιβάλλον – Βαθμός Μοναξιάς.

Συσχετίζοντας τις μεταβλητές που αφορούσαν την άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού με το βαθμό της μοναξιάς που νιώθουν οι συμμετέχοντες, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των μεταβλητών (βλ Παράρτημα, Πίνακας 19, σελ. 99).

Σύμφωνα με το **γράφημα 11** τα μεγαλύτερα ποσοστά εκφοβισμού σημειώθηκαν από τους συμμετέχοντες που δεν νιώθουν μοναξιά. Από το 14,3% που έχει εκφοβίσει διαδικτυακά το 12,4% δεν νιώθει μοναξιά, έναντι 2% που νιώθει σε φυσιολογικά πλαίσια.

Ακόμη από το 1,9% του συνόλου που νιώθει μεγάλη μοναξιά, το 1% έχει προβεί σε δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων και αντίστοιχο ποσοστό σε εξαπάτηση.

Γράφημα 11: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Συμπεριφορά Ατόμου στο Κοινωνικό Περιβάλλον – Βαθμός Μοναξιάς



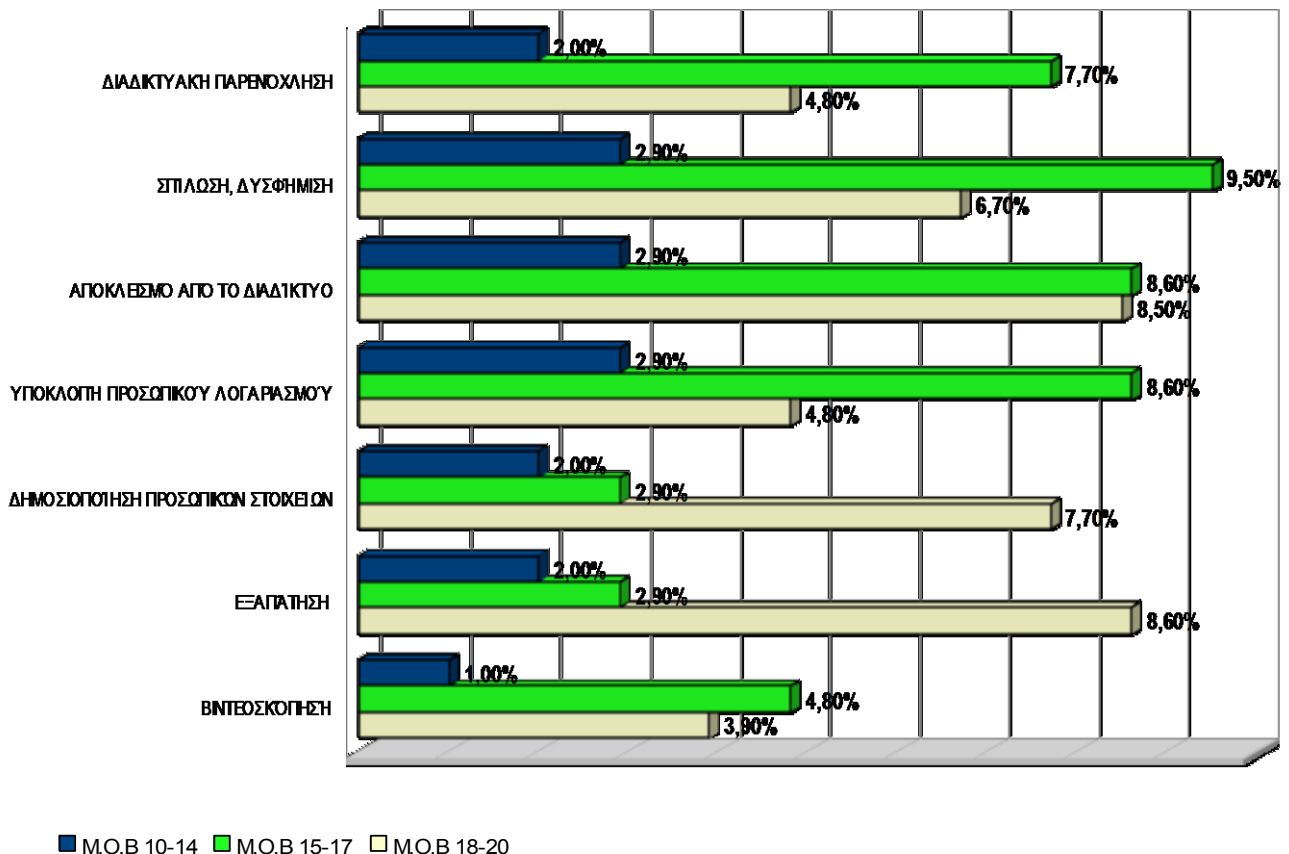
7.9 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Μέσος Ορός Βαθμολογίας

Σχετίζοντας την άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού με τον μέσο όρο βαθμολογίας των συμμετεχόντων, διαπιστώνεται ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις δυο μεταβλητές. (βλ Παράρτημα, Πίνακας 20, σελ. 100).

Σύμφωνα με το **γράφημα 12**, τα ποσοστά εκείνων που έχουν προβεί σε εκφοβισμό κατανέμονται σχεδόν με ισάριθμα ποσοστά σε όλες τις βαθμολογίες.

Πιο συγκεκριμένα η πλειοψηφία εκείνων που έχουν σπλώσει – δυσφημίσει, το 9,5% έχει μέσο όρο βαθμολογίας 15-17, ενώ η πλειοψηφία όσων έχουν προβεί σε δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων, το 7,7%, έχει μέσο όρο βαθμολογίας 18-20.

Γράφημα 12: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Μέσος Ορός Βαθμολογίας



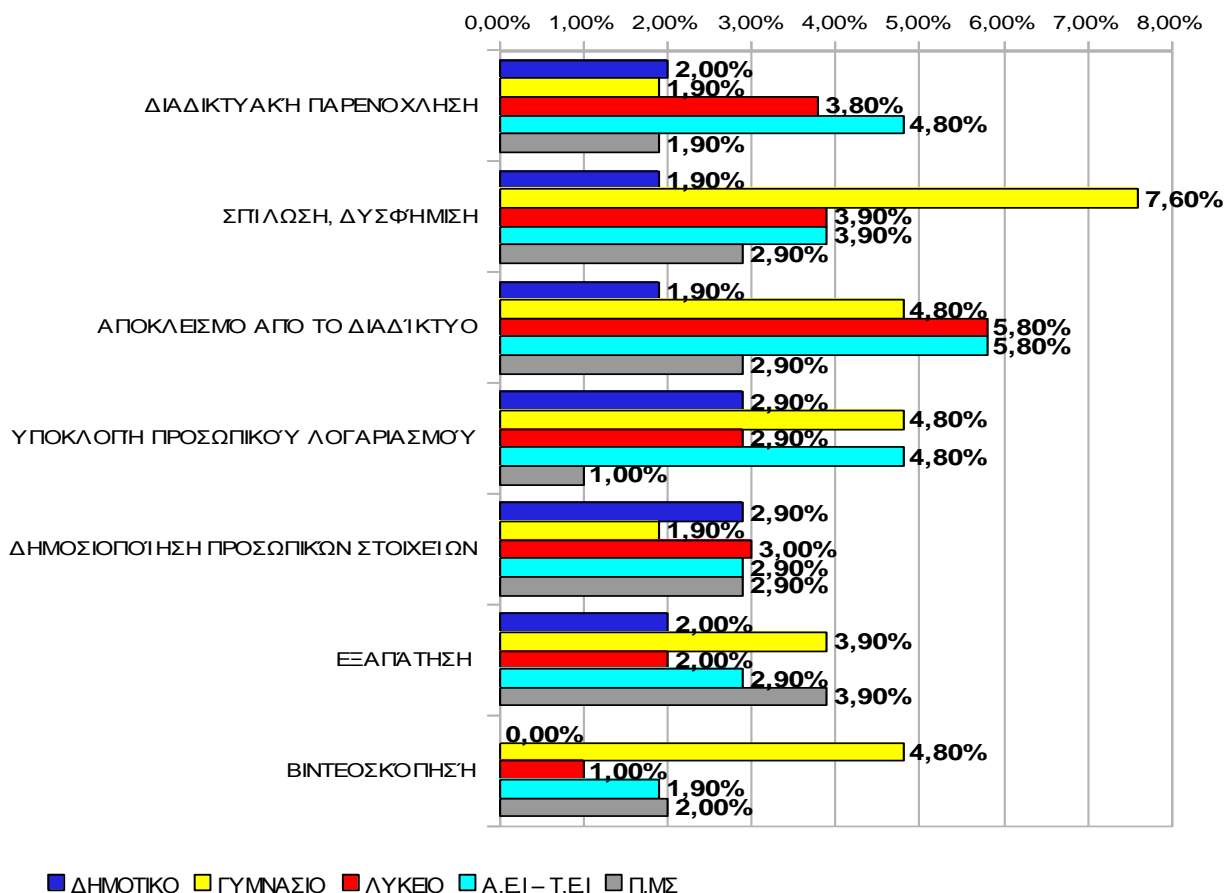
7.10 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Μορφωτικό επίπεδο Γονέων

Σχετίζοντας την άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των συμμετεχόντων, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις μεταβλητές (βλ Παράρτημα, Πίνακας 21, σελ. 101.)

Στο **γράφημα 13** απεικονίζεται το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού, σε όλες τις μορφές. Παρατηρούμε ότι τα ποσοστά του πατέρα των θυτών κατανέμονται σχεδόν με ισάριθμα ποσοστά σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Αναλυτικότερα η πλειοψηφία των πατεράδων των θυτών της διαδικτυακής παρενόχλησης, είναι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (το 4,8%), ενώ οι πατεράδες των θυτών που έχουν σπιλώσει – δυσφημίσει, είναι απόφοιτοι γυμνασίου (το 7,6%).

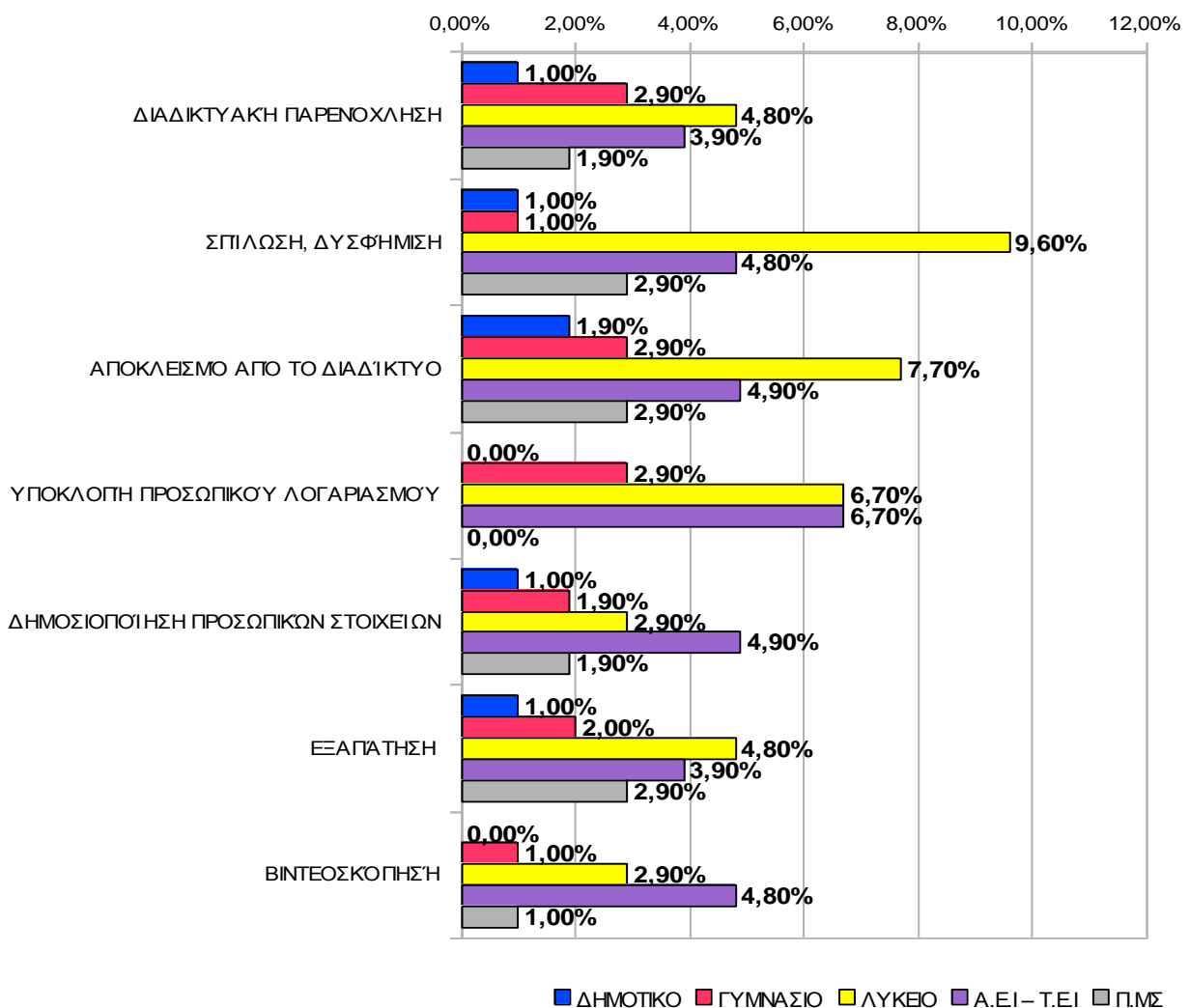
Γράφημα 13: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Μορφωτικό επίπεδο Πατέρα



Στο **γράφημα 14** απεικονίζεται το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού, σε όλες τις μορφές. Παρατηρούμε ότι τα ποσοστά της μητέρας των θυτών κατανέμονται σχεδόν με ισάριθμα ποσοστά σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Αναλυτικότερα η πλειοψηφία των μητέρων των θυτών της σπύλωσης - δυσφήμισης είναι απόφοιτοι λυκείου (το 9,6%), ενώ της δημοσιοποίησης προσωπικών στοιχείων είναι απόφοιτοι γυμνασίου (το 4,9%).

Γράφημα 14: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Μορφωτικό επίπεδο Μητέρας



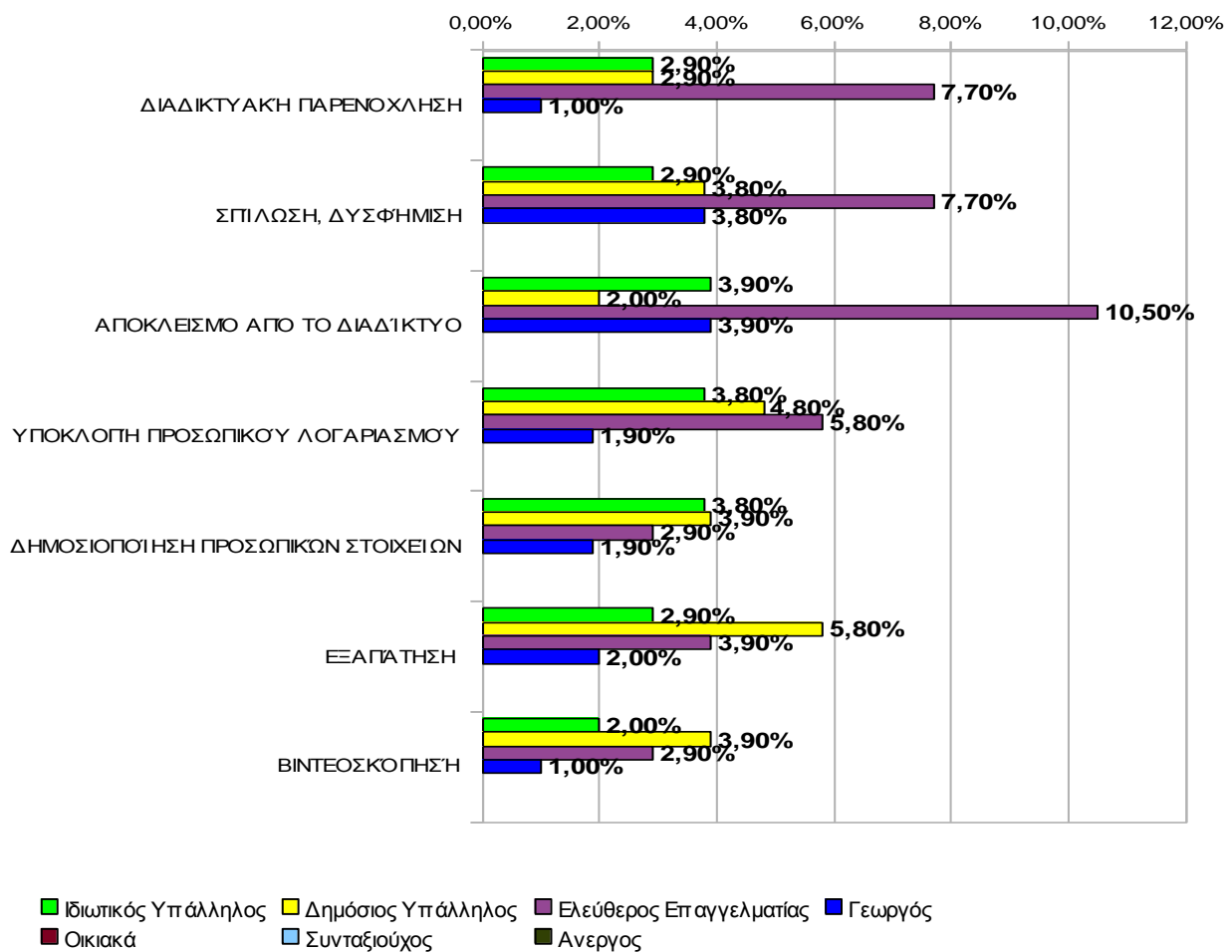
7. 11 Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού & Επάγγελμα Γονέων

Σχετίζοντας την άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού με το επάγγελμα των γονέων των συμμετεχόντων, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις μεταβλητές (βλ Παράρτημα, Πίνακας 22 - 28, σελ. 101 - 104).

Στο **γράφημα 15** απεικονίζεται το επάγγελμα του πατέρα των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού, σε όλες τις μορφές. Παρατηρούμε ότι τα ποσοστά του πατέρα των θυτών κατανέμονται σχεδόν με ισάριθμα ποσοστά σε όλα τα επαγγέλματα.

Αναλυτικότερα η πλειοψηφία των πατεράδων των θυτών της διαδικτυακής παρενόχλησης ασκούν ελεύθερα επαγγέλματα (7,7%) ενώ της εξαπάτησης είναι δημόσιοι υπάλληλοι (5,8%).

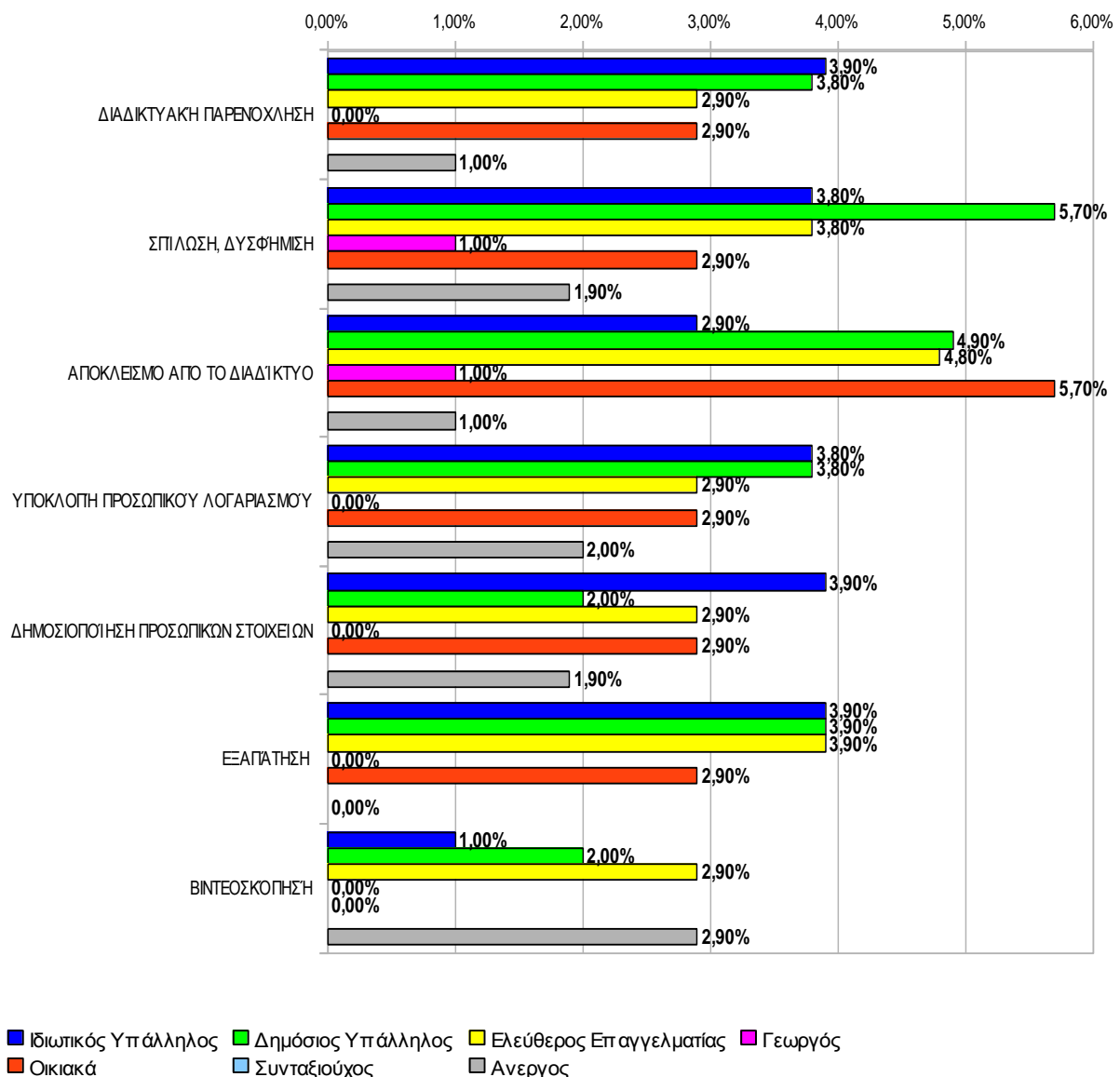
Γράφημα 15: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Επάγγελμα Πατέρα.



Στο **γράφημα 16** απεικονίζεται το επάγγελμα της μητέρας των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού, σε όλες τις μορφές. Παρατηρούμε ότι τα ποσοστά της μητέρας των θυτών κατανέμονται σχεδόν με ισάριθμα ποσοστά σε όλα τα επαγγέλματα.

Αναλυτικότερα η πλειοψηφία των μητέρων των θυτών της διαδικτυακής παρενόχλησης, είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι (το 3,9%) , ενώ της σπίλωσης – δυσφήμισης είναι δημόσιοι υπάλληλοι (το 5,7%).

Γράφημα 16: Άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού & Επάγγελμα Μητέρας



ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στο χρόνο χρήσης του διαδικτύου από εφήβους, ηλικίας 13-16 ετών, με την εμφάνιση εγκληματικής συμπεριφοράς στον χώρο του διαδικτύου και πιο συγκεκριμένα με την μορφή του διαδικτυακού εκφοβισμού.

Ειδικότερα, η έρευνα αποσκοπούσε στο να διαπιστωθούν οι πιθανότητες που υπάρχουν να ασκήσουν οι έφηβοι εκφοβισμό μέσω του διαδικτύου, ανάλογα με το χρόνο που αφιερώνουν στο διαδίκτυο, με το φύλο τους και ανάλογα με την πιθανότητα να έχουν υπάρξει και οι ίδιοι θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού

Με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν παραπάνω και έπειτα από την επεξεργασία και ανάλυση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων, προέκυψαν τα παρακάτω συμπεράσματα. Πριν προβούμε όμως στην ανάλυση των αποτελεσμάτων που αφορούν τους θύτες του διαδικτυακού εκφοβισμού, θεωρείται σημαντικό να αναφερθούμε σε ορισμένες συσχετίσεις που πραγματοποιήθηκαν ανάμεσα στο φύλο των συμμετεχόντων και στις μεταβλητές, οι οποίες αναφέρονται γενικότερα στο χρόνο χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους.

Αρχικά η πλειοψηφία των εφήβων που συμμετείχαν στην έρευνα μας, χωρίς να υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα ποσοστά των κοριτσιών με εκείνα των αγοριών, χρησιμοποιούν το διαδίκτυο σε καθημερινή βάση, παραμένουν συνδεδεμένοι για μια έως τρεις ώρες και το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων κάνει κανονική χρήση του διαδικτύου και ακολουθεί με μικρή διαφορά η υψηλή χρήση όπου το άτομο έχει τον έλεγχο της χρήσης.

Όσον αφορά τον τόπο πρόσβασης των συμμετεχόντων στο διαδίκτυο διαπιστώθηκε ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση με το φύλο τους, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των κοριτσιών έχει πρόσβαση από το σπίτι, και ακολουθεί η πρόσβαση από κάπου αλλού με δημοφιλέστερη απάντηση να αποτελεί το κινητό τηλέφωνο, ενώ τα ποσοστά των αγοριών είναι σαφώς μικρότερα στην πρόσβαση από το σπίτι και ακολουθεί με εξίσου σημαντικό ποσοστό η πρόσβαση μέσω Ίντερνετ καφέ.

Τα ευρήματα μας έρχονται σε μερική συμφωνία με τα αποτελέσματα έρευνας της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, σύμφωνα με την οποία, το 26% των εφήβων ανέφεραν καθημερινή χρήση του διαδικτύου, το 8% των 15χρονων κάνει χρήση του Διαδικτύου περισσότερο από 20 ώρες την εβδομάδα και διαπιστώθηκε ότι τα αγόρια ανέφεραν περισσότερες ώρες χρήσης του διαδικτύου σε σχέση με τα κορίτσια (Τσίτσικα, 2010).

Επίσης από τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα το 2013, διαπιστώθηκε ότι το 97,5% των μαθητών γενικά χρησιμοποιούν το διαδίκτυο με το 39,4% να αποτελείται από μαθητές των οποίων η χρήση είναι καθημερινή και άνω των δύο ωρών (Γρηγοράκη, Περάκη & Πολίτη, 2013).

Σύμφωνα με τα ευρήματα έρευνας του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγείας (ΕΠΨΥ), ένας στους τέσσερις έφηβους (ποσοστό 24,3%) ασχολείται για τουλάχιστον τρεις ώρες την ημέρα (καθημερινά) με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και το Ίντερνετ, ενώ το ποσοστό αυτό σχεδόν διπλασιάζεται τα Σαββατοκύριακα (41%). Ακόμη παρατηρήθηκε ότι τα ποσοστά ποικίλουν ανάλογα με το φύλο, καθώς το 26,8% αποτελείται από αγόρια ενώ το 21,9% από κορίτσια (Κοκκέβη, Ξανθάκη, Φωτίου & Καναβού, 2010). Όσον αφορά το βαθμό της χρήσης σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας των ίδιων ερευνητών, τα οποία συμφωνούν με τα παραπάνω αποτελέσματα, σχεδόν ένας στους έξι 15χρονους (15,5%) με παρόμοια ποσοστά αγόρια (16,4%) και κορίτσια (14,6%), εμφανίζει συμπεριφορές εξάρτησης από τη χρήση του ίντερνετ και το 5,5% του συνόλου των εφήβων αναφέρουν συμπτώματα εξάρτησης από τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, κυρίως τα αγόρια (Κοκκέβη, Ξανθάκη, Φωτίου & Καναβού, 2010).

Ακόμη όπως προκύπτει από έρευνα της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, στα πλαίσια Ευρωπαϊκής μελέτης, το 1,2% του συνολικού δείγματος εμφανίζει συμπεριφορά εξάρτησης, το 12,7% οριακή διαδικτυακή συμπεριφορά και το 13,9 δυσλειτουργική διαδικτυακή συμπεριφορά (Τσίτσικα, Τζαβέλα, Τζανικιάν, Μαυρομάτη, Κριτσέλη & Τζαβάρα, 2012).

Σχετικά με τον τόπο πρόσβασης, τα ευρήματα μας έρχονται σε μερική συμφωνία με τα αποτελέσματα έρευνας της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης ΝΕΟΙ σε παιδιά άνω των 13 ετών, όπου διαπιστώθηκε ότι το 56% συνδέεται στο διαδίκτυο από το σπίτι μόνο και οι υπόλοιποι και από κάπου αλλού (κινητό, Internet καφέ, σχολείο) (Καππάτου, 2011).

Σύμφωνα με έρευνα του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας το 2009, τα παιδιά έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι (79%), από το σχολείο (35%), από Internet Café, από σπίτια φίλων και συγγενών.

Ακόμη με βάση τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε το 2011, το 91% των συμμετεχόντων συνδέονται στο διαδίκτυο από το σπίτι, το 37% από το σχολείο, το 21% από Ίντερνετ καφέ και το 5% από το κινητό του (Ασσιόγλου & Τζημκας, 2011).

Σε αυτό το σημείο είναι αρκετά σημαντικό να αναφερθούμε γενικά στην άσκηση και στην εμφάνιση του διαδικτυακού εκφοβισμού, όπου τα υψηλότερα ποσοστά άσκησης

διαδικτυακού εκφοβισμού σημειώθηκαν στον αποκλεισμό από το διαδίκτυο (το 20%), ακολουθεί η σπύλωση – δυσφήμιση (το 19,1%) και τα μικρότερα ποσοστά παρατηρήθηκαν στην βιντεοσκόπηση τρίτων με το κινητό τηλέφωνο και τη δημοσιοποίηση του βίντεο στο διαδίκτυο ή σε κινητά τηλέφωνα (το 9,6%). Στην εμφάνιση του διαδικτυακού εκφοβισμού (θυματοποίηση) τα υψηλότερα ποσοστά σημειώθηκαν στην σπύλωση – δυσφήμιση (το 37,2%), ακολουθεί η διαδικτυακή παρενόχληση (το 31,5%) και τα μικρότερα ποσοστά παρατηρήθηκαν στην βιντεοσκόπηση τρίτων με το κινητό τηλέφωνο και τη δημοσιοποίηση του βίντεο στο διαδίκτυο ή σε κινητά τηλέφωνα (το 14,4%).

Πληθώρα διεθνών και εγχώριων ερευνών συμφωνούν με τα παραπάνω ευρήματα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, στα πλαίσια Ευρωπαϊκής μελέτης, το 21.9% του συνολικού δείγματος αναφέρει κάποια εμπειρία διαδικτυακού εκφοβισμού. Από την ίδια έρευνα διαπιστώθηκε ότι τα περιστατικά διαδικτυακού εκφοβισμού έχουν αυξηθεί σημαντικά κατά τον τελευταίο χρόνο. Μεγαλύτερα ποσοστά cyber bullying, σύμφωνα με την έρευνα, παρουσιάζονται σε Ρουμανία (37.3%), και Ελλάδα (26.8%) , ενώ ακολουθούν οι Γερμανία (24.3%), Πολωνία (21.5%), Ολλανδία (15.5%), Ισλανδία (13.5%) και Ισπανία (13.3 %) (Τσίτσικα, Τζαβέλα, Τζανικιάν, Μαυρομάτη, Κριτσέλη & Τζαβάρα, 2012).

Επίσης με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας της Ερευνητικής Ομάδας ATHENA STUDIES OF RESILIENT ADAPTATION (AstRA), το 30,7% είναι θύματα διαδικτυακής παρενόχλησης και το 20,4% είναι θύτες. Από την ίδια έρευνα διαπιστώθηκε ότι το 58,4% του συνόλου αποτελείται από θύματα διαδικτυακής παρενόχλησης ενώ το 44,8% από θύτες (Αβδελίδου, 2009).

Επιπλέον σύμφωνα με τα αποτελέσματα της διαδικτυακής έρευνας που διεξήγαγε ο διαδικτυακός κόμβος www.knowthenet.org.uk, το 85% των εφήβων έχει βιώσει διαδικτυακό εκφοβισμό(<http://www.hamogelo.gr/4-1/1405/Protia-sto-FACEBOOK-o-diadiktyakos-ekfobismos>).

Άλλη έρευνα με δείγμα μαθητές της Α', Β' και Γ' Λυκείου από τρεις μεγάλες πόλεις της Αθήνας έδειξε πως το 22,4%, ήταν θύματα, ενώ το 18,3% παραδέχτηκε πως υπήρξε θύτης (Ανδρέου, Ζαφειροπούλου, Γκαρουγκούνη- Αραίου & Ρούση- Βέργου, 2009).

Το 2012, η SafeLine έλαβε 2598 καταγγελίες για παράνομο περιεχόμενο στο Διαδίκτυο. Το μεγαλύτερο ποσοστό καταγγελιών ανήκει στην κατηγορία των Προσωπικών δεδομένων (34%). Το τελευταίο αποδεικνύεται και από τον αριθμό των καταγγελιών που αφορούσαν το Facebook (845 καταγγελίες), οι οποίες περιελάμβαναν περιπτώσεις δημιουργίας ψεύτικων προφίλ, διαδικτυακό εκφοβισμό (cyber bulling), κα.(www.safeline.gr).

Τέλος στην Αυστραλία, ο Campbell και ο Marilyn (2005) δημοσίευσαν τα αποτελέσματα της έρευνας, σύμφωνα με την οποία το 14% των παιδιών και εφήβων είχε πέσει θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού και το 11% είχε διαπράξει τέτοιου είδους εκφοβισμό.

Όσον αφορά την συχνότητα άσκησης διαδικτυακού εκφοβισμού η πλειοψηφία του δείγματος μας έχει προβεί σε ανάλογη ενέργεια 1 - 3 φορές το χρόνο και τα ευρήματα μας συμφωνούν με εκείνα της έρευνας που διεξήχθη από τις Καπατζία & Συγκολλίτου το 2007, όπου διαπιστώθηκε ότι η συχνότητα του φαινομένου του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι παρόμοια με την συχνότητα του απλού εκφοβισμού, με το 14,7% να έχουν δεχτεί απειλές μέσω διαδικτύου μια ή δύο φορές, το 2,9% δύο ή τρεις φορές το μήνα, το 0,9% μια φορά την εβδομάδα και το 2% πολλές φορές την εβδομάδα.

Αναφορικά με το **πρώτο ερευνητικό ερώτημα της μελέτης μας**, το οποίο αναφερόταν στη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού και το χρόνο χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους ηλικίας 13 – 16 ετών, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις μεταβλητές.

Αναλυτικότερα, σχετίζοντας την συχνότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο, τον χρόνο παραμονής σε αυτό, το είδος της χρήσης και την άσκηση διαδικτυακής παρενόχλησης (με βάση όλες της μορφές που είχαν δοθεί), διαπιστώθηκε μέσω της ανάλυσης των δεδομένων ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις παραπάνω μεταβλητές παρόλο που παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις στην κατανομή των ποσοστών.

Θεωρείται αξιοσημείωτο ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων που έχουν εκφοβίσει διαδικτυακά συνδέεται στο διαδίκτυο καθημερινά και η διάρκεια του χρόνου παραμονής τους ξεπερνά τις τρεις ώρες ημερησίως. Επίσης σε όλες τις μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού παρατηρήται ότι, το μεγαλύτερο ποσοστό των θυτών κάνει υψηλή χρήση του διαδικτύου ενώ υψηλά είναι και τα ποσοστά εκείνων που κάνουν υπερβολική χρήση. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι από το 2,9% του συνόλου του δείγματος μας το οποίο κάνει κάνει κατάχρηση του διαδικτύου το 1% και το 1,9% συμμετάσχει σε όλες τις μορφές εκφοβισμού.

Τα ευρήματα της έρευνας του «i-SAFE» το 2004 έρχονται σε μερική συμφωνία με τα δικά μας, αναφορικά με το χρόνο χρήσης, καθώς αποκάλυψε ότι το 53% των φοιτητών είχε δεχθεί απειλές στο διαδίκτυο, με το 7% να αναφέρουν ότι είναι τακτικοί χρήστες του Διαδικτύου. Επίσης στην ίδια έρευνα συσχετίζονται και οι ώρες ενασχόλησης με το διαδίκτυο, κατάσταση που παραπέμπει σε εθισμό στο διαδίκτυο, όπου ο εθισμός και ο εκφοβισμός συχνά συσχετίζονται (Carlson, 2004).

Ακόμη σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε διαδικτυακή έρευνα του uknowkids.com, μόνο το 2011 ένα εκατομμύριο παιδιά υπήρξαν θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού στο

facebook, ενώ αναφέρεται ότι το σύνολο των εφήβων που περνούν περισσότερες από 3 ώρες την ημέρα σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είναι πιο πιθανό να παρενοχληθούν από συνομηλίκους τους.

Σύμφωνα με ανασκόπηση 173 ερευνών του U.S. National Institute Of Health διαπιστώθηκε ότι η παρατεταμένη χρήση του διαδικτύου (από τα παιδιά), της τηλεόρασης και των video games, συνδέονται με την επιθετική συμπεριφορά.

Σχετικά με το **δεύτερο ερευνητικό ερώτημα** για τον αν διαφέρει η έκταση του διαδικτυακού εκφοβισμού ανάμεσα στα δύο φύλα (είτε στους θύτες, είτε στα θύματα) διαπιστώθηκε, ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά, καθώς σχετίζοντας το φύλο των συμμετεχόντων με την συχνότητα άσκησης και εμφάνισης διαδικτυακού εκφοβισμού, τα ποσοστά των κοριτσιών και των αγοριών κατανέμονται με ισάριθμα ποσοστά σε κάθε μορφή άσκησης και αποδοχής εκφοβισμού.

Τα ευρήματα μας συμφωνούν με τα στοιχεία που προέκυψαν από απογραφική έρευνα στην νήσο Κω, όπου το 14,7% του δείγματος είχε δεχτεί παρενόχληση μέσω του Διαδικτύου. Από αυτό το ποσοστό, το 15,2% ήταν αγόρια και το 19,5% κορίτσια (Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ε.Ε.Μ.Δ.Ε.Δ, 2009).

Τα παραπάνω, έρχονται σε μερική συμφωνία με τα αποτελέσματα έρευνας της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης ΝΕΟΙ σε παιδιά άνω των 13 ετών, όπου διαπιστώθηκε ότι 16% από τα αγόρια ηλικίας 13-18 ετών, δηλώνουν ότι έχουν πέσει θύματα κυβερνοεκφοβισμού, το 32% είχαν δεχθεί εκφοβισμό με δημοσίευση στο διαδίκτυο προσωπικών τους φωτογραφιών, το 11% λεκτικό – αποκάλυψη γεγονότων προσωπικού ενδιαφέροντος και ένα 3,5% δήλωσε ότι έγινε με χυδαίο λεξιλόγιο – ύβρεις, και το 10% των αγοριών απάντησε θετικά στην ερώτηση εάν έχουν εκφοβίσει μέσω διαδικτύου και νέων τεχνολογιών κάποιον συμμαθητή, φίλο ή γνωστό τους. Αναφορικά με το δείγμα των κοριτσιών τα ποσοστά ήταν λίγο πιο ψηλά με ένα 22% να απαντά θετικά στο ότι έχει πέσει θύμα κυβερνοεκφοβισμού και ένα 9% να δηλώνει ότι γνώριζε τον εκφοβιστή του (Καππάτου, 2011).

Αντίθετα ήταν τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε στη Βρετανία το 2006, η οποία διερεύνησε τη συχνότητα του φαινομένου του διαδικτυακού εκφοβισμού ανάμεσα στα δύο φύλα και διαπιστώθηκε ότι τα κορίτσια ήταν σημαντικά πιο πιθανό να είναι θύματα, ειδικά μέσω μηνυμάτων κειμένου και τηλεφωνικών κλήσεων από ό, τι τα αγόρια (Smith, Mahdavi, Carvalho & Tippett, 2006). Οι ίδιοι ερευνητές, με έρευνα τους δύο χρόνια μετά, αναζήτησαν το φύλο του δράστη και βρήκαν ότι το 24,3% ήταν ένα αγόρι, το 21,4% ένα κορίτσι, το 18,6% αρκετά κορίτσια, το 7,1% αρκετά αγόρια και μόλις το 3,0% αγόρια και κορίτσια μαζί (Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell & Tippett, 2008).

Σύμφωνα με έρευνα του 2008, τα θύματα και οι θύτες τόσο του παραδοσιακού εκφοβισμού όσο και του διαδικτυακού εκφοβισμού, αν και θυματοποιούνται με παρόμοιες επιπτώσεις, αποτελούνται σε μεγαλύτερο ποσοστό από γυναίκες (Campfield, et al., 2008).

Τέλος, σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη στην Ελλάδα φάνηκε ότι, περισσότερα κορίτσια από αγόρια αναφέρουν ότι έχουν πέσει θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού. Επίσης τα αγόρια παραδέχθηκαν ότι έχουν εκφοβίσει άλλους μέσω του κινητού τηλεφώνου με μεγαλύτερη συχνότητα σε σύγκριση με τα κορίτσια (Karatzia & Sygkollitou 2007).

Από τα ευρήματα όλων των παραπάνω ερευνών διαπιστώνεται ότι, δεν υπάρχει πλήρη συμφωνία σχετικά με το φύλο των θυτών και των θυμάτων του διαδικτυακού εκφοβισμού, και μπορούμε να υποθέσουμε ότι τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια μπορούν να συμμετάσχουν με τις ίδιες πιθανότητες σε περιστατικά διαδικτυακού εκφοβισμού.

Όσον αφορά το **τρίτο ερευνητικό ερώτημα** το οποίο αναφερόταν στη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην άσκηση και στην εμφάνιση (θυματοποίηση) του διαδικτυακού εκφοβισμού, διαπιστώθηκε ότι σχετίζονται οι δύο μεταβλητές καθώς με βάση την ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις που αφορούσαν την άσκηση και την εμφάνιση διαδικτυακού εκφοβισμού, παρατηρήθηκε ότι όσοι έχουν ασκήσει διαδικτυακό εκφοβισμό έχουν παράλληλα δεχτεί.

Αντίστοιχα ήταν τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήχθησαν στην Ελλάδα το 2012 όπου διαπιστώθηκε ότι συχνότερος είναι ο ρόλος του αμέτοχου (δημοτικό σχολείο 43,7%, γυμνάσιο 24%, λύκειο 23,6%) και ακολουθεί ο ρόλος του θύτη-θύματος (δημοτικό σχολείο 15,9%, γυμνάσιο 15,8%, λύκειο 20,4%). Σύμφωνα με την ίδια έρευνα η εμφάνιση αυτού του διττού ρόλου μπορεί να οφείλεται ,πρώτον στην αδυναμία των μαθητών να κατανοήσουν τη σημασία της πράξης τους εξαιτίας των μειωμένων μη λεκτικών σημάτων που προσφέρει η διαδικτυακή επικοινωνία, και δεύτερον στην επιθυμία για εκδίκηση των μαθητών που έχουν υποστεί εκφοβισμό (Αντωνιάδου & Κόκκινος, 2012).

Σύμφωνα με αποτελέσματα έρευνας του 2013, οι μαθητές και κυρίως τα κορίτσια, παραδέχονται την εμπλοκή τους σε περιστατικά διαδικτυακού εκφοβισμού σε ποσοστό 66,3% δηλώνοντας πως έλαβαν προσβλητικά σχόλια τουλάχιστον μια φορά, σχόλια που αφορούσαν σε ποσοστό 22,4% στην εξωτερική τους εμφάνιση και σε ποσοστό 21,5% στη συμπεριφορά τους. Επίσης από τους εκφοβισθέντες, κυρίως κορίτσια, με ποσοστό 44,4% δηλώνει πως επέλεξε να λάβει ρόλο θύτη ως ανταπόδοση, γεγονός όμως που προέκυψε κυρίως από παρακίνηση από τρίτους και εκφράστηκε σε ποσοστό 44,4% με κατάχρηση λογαριασμού του άλλου εν αγνοία του καθώς και σε κοινοποίηση φωτογραφιών (Γρηγοράκη, Περάκη & Πολίτη, 2013).

Επίσης με βάση τα ευρήματα έρευνας η οποία διεξήχθη το 2013, το 14% των συμμετεχόντων έχουν ασκήσει διαδικτυακό εκφοβισμό και σχεδόν οι μισοί έχουν υπάρξει παράλληλα και θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού (O'Neill, 2013).

Το **τελευταίο ερευνητικό ερώτημα** αφορούσε τη σχέση που μπορεί να υπάρχει ανάμεσα στην άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού με την συμπεριφορά του οικογενειακού περιβάλλοντος, με την κοινωνική απομόνωση – αποξένωση των εφήβων, με την σχέση τους με τους συνομηλίκους, και εάν έχει επίδραση το γεγονός αυτό στις σχολικές τους επιδόσεις. Όλα τα παραπάνω με βάση την ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων, διαπιστώθηκε ότι δεν σχετίζονται με την άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού. Αναλύοντας ξεχωριστά τις παραπάνω μεταβλητές διαπιστώθηκαν τα εξής:

Αρχικά η άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού και η συμπεριφορά που δηλώνουν οι συμμετέχοντες ότι έχουν οι γονείς τους προς αυτούς, πιο συγκεκριμένα ο βαθμός συναισθηματικής στήριξης και οικογενειακού ελέγχου, διαπιστώνεται ότι δεν σχετίζονται. Οι συμμετέχοντες που ασκούν διαδικτυακό εκφοβισμό έχουν κανονική - επαρκή και αρκετή συναισθηματική στήριξη και κανονικό – επαρκή και αρκετό οικογενειακό έλεγχο.

Αξιοσημείωτο όμως θεωρείται το γεγονός ότι από το 4,8% του συνόλου του δείγματος μας που έχει περιορισμένη συναισθηματική στήριξη, το 1% έχει προβεί σε διαδικτυακή παρενόχληση, σε υποκλοπή προσωπικού λογαριασμού, σε δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων και σε εξαπάτηση, και αντίστοιχα από το 5,7% του συνόλου που έχει περιορισμένο οικογενειακό έλεγχο, το 1% έχει προβεί σε διαδικτυακή παρενόχληση και αποκλεισμό από το διαδίκτυο, ενώ το 2% σε υποκλοπή προσωπικού λογαριασμού και σε εξαπάτηση.

Τα ευρήματα που προέκυψαν από την έρευνα των Clueck σύμφωνα με τον Κουράκη (2004), έρχονται σε μερική συμφωνία με τα παραπάνω καθώς δείχνουν ότι η απουσία φροντίδας που επιδεικνύουν οι γονείς προς τα παιδιά σε συνδυασμό με την υιοθέτηση αδιάφορης στάσης και έλλειψης στοργής προς αυτά, και σε πιο ακραία παραδείγματα η εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς και εχθρικών συναισθημάτων, φαίνεται να σχετίζονται με την μετέπειτα παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων. Πιο συγκεκριμένα οι συμμετέχοντες που αντιλαμβάνονταν την συμπεριφορά του πατέρα τους ως αδιάφορη ή εχθρική ήταν παραβατικοί ανήλικοι με ποσοστό 59,8%, έναντι του 19,3% των μη παραβατικών ανηλίκων. Αντίστοιχα, από τους νέους που αντιλαμβάνονταν τη μητέρα τους ως αδιάφορη ή εχθρική, το 27,9% εμφάνισε παραβατική συμπεριφορά, σε αντιδιαστολή με το 4,6% του δείγματος που δεν εκδήλωσε τέτοιου είδους συμπεριφορά.

Ακόμη σε άλλη έρευνα διαπιστώνεται συσχέτιση μεταξύ των ακατάλληλων μέτρων

πειθαρχίας (χαλαρή, ασταθής ή αυστηρή συμπεριφορά) και τη μετέπειτα εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων. Πιο συγκεκριμένα, τα ποσοστά ανέρχονται σε 94,3% για τους παραβατικούς ανηλίκους σε αντιδιαστολή με το 44,5% για τους μη παραβατικούς, με επίδειξη ακατάλληλων μέτρων πειθαρχίας από τον πατέρα (Κουράκης, 2004).

Επίσης σύμφωνα με τα ευρήματα της πανελλήνιας έρευνας του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγείας (ΕΠΨΥ) το 2011, διαπιστώθηκε ότι οι έφηβοι που οι ίδιοι εκφοβίζουν άλλους είναι πιθανότερο να υφίστανται κακομεταχείριση από μέλη της οικογένειάς τους και να έχουν υπάρξει παρόντες σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας.

Συσχετίζοντας τις μεταβλητές που αφορούσαν την άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού με το βαθμό της μοναξιάς που νιώθουν οι συμμετέχοντες, ο οποίος διαπιστώθηκε από το άθροισμα των ερωτήσεων της κλίμακας που αναφέρονταν στις σχέσεις των εφήβων με το φιλικό τους περιβάλλον, καταγράφηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των μεταβλητών καθώς τα μεγαλύτερα ποσοστά εκφοβισμού σημειώθηκαν από τους συμμετέχοντες που δεν νιώθουν μοναξιά, οι οποίοι αποτελούν και την πλειοψηφία του δείγματος μας. Αξίζει όμως να τονιστεί ότι από το 2% που νιώθει μεγάλη μοναξιά το 1% έχει προβεί σε δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων και αντίστοιχο ποσοστό σε εξαπάτηση.

Παρόμοια αποτελέσματα παρατηρούνται και στην έρευνα των Αντωνιάδου και Κόκκινου (2012) σύμφωνα με την οποία τα ευρήματα τους ενδέχεται να υποδεικνύουν ότι η συμμετοχή στα περιστατικά κυβερνοεκφοβισμού και κυβερνο-θυματοποίηση δεν σχετίζεται άμεσα με τις κοινωνικές δεξιότητες του μαθητή, αφού μαθητές με ή χωρίς υψηλές κοινωνικές δεξιότητες μπορούν να συμμετάσχουν στα περιστατικά.

Η σημασία των κοινωνικών δεξιοτήτων και των κοινωνικών σχέσεων έχει επιβεβαιωθεί μέσα από έρευνες για τον σχολικό εκφοβισμό αλλά περιορισμένες έρευνες έχουν υποδείξει το ρόλο τους και στην περίπτωση του διαδικτυακού εκφοβισμού.

Αντίθετα σύμφωνα με παρατηρήσεις εκπαιδευτικών, σε έρευνα που έχει διεξαχθεί, τα παιδιά που εκφόβιζαν συνομηλίκους τους, αδιαφορώντας για τη μορφή του εκφοβισμού που χρησιμοποιούσαν, υστερούσαν κοινωνικών δεξιοτήτων ώστε να διαχειριστούν αποτελεσματικά τις διαπροσωπικές τους σχέσεις (Larke & Beran, 2006).

Αναφορικά με την άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού και τον μέσο όρο βαθμολογίας των συμμετεχόντων διαπιστώνεται ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά καθώς τα ποσοστά εκείνων που έχουν προβεί σε εκφοβισμό κατανέμονται σχεδόν με ισάριθμα ποσοστά σε όλες τις βαθμολογίες.

Σύμφωνα με ορισμένους ερευνητές οι θύτες του διαδικτυακού εκφοβισμού δεν είναι απαραίτητα οι άτακτοι και σκληροί μαθητές του σχολείου αλλά μπορεί να είναι ήσυχοι και επιμελείς μαθητές οι οποίοι δεν εμπλέκονται σε καυγάδες, έχουν καλές κοινωνικές σχέσεις και καλές σχολικές επιδόσεις (Davis, 2011).

Επίσης πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι θύτες του διαδικτυακού εκφοβισμού δεν έχουν καλές σχέσεις τόσο με τους συμμαθητές τους όσο και με το προσωπικό του σχολείου, ενώ άλλοι ισχυρίζονται ότι μπορεί να είναι μαθητές κοινωνικοί και δημοφιλείς οι οποίοι θέλοντας να διατηρήσουν υψηλή τη δημοτικότητα τους, ντροπιάζουν και προσπαθούν να αποκλείσουν κάποιους συμμαθητές τους (Feinberg & Robey, 2009).

Επιπλέον από πανελλήνια έρευνα του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγείας (2010) ,διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές-θύτες εκφοβισμού και λιγότερο τα θύματα αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τους υπόλοιπους μαθητές ότι δεν τους αρέσει το σχολείο και ότι απουσιάζουν συχνά από αυτό. Τέλος από την μελέτη προκύπτει ότι τα παιδιά-θύτες βρίσκονται σε μεγάλο κίνδυνο να απομακρυνθούν από το σχολείο και να διακόψουν τη σχολική φοίτηση.

Τέλος, δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στην άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα των γονέων των συμμετεχόντων ,καθώς τα ποσοστά εκείνων που έχουν προβεί σε εκφοβισμό κατανέμονται σχεδόν με ισάριθμα ποσοστά σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και σε όλα τα επαγγέλματα.

Με βάση τα αποτελέσματα της πανελλήνιας έρευνας του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγείας (2010), διαπιστώθηκε ότι οι έφηβοι που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό οικονομικό επίπεδο υφίστανται εκφοβισμό σε υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με εκείνους που προέρχονται από οικογένειες μεσαίου ή ανώτερου οικονομικού επιπέδου.

Κλείνοντας, από τα ευρήματα σειράς ερευνών, παρατηρείται ότι τα παιδιά από οικογένειες χαμηλότερου κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου είναι περισσότερο εκτεθειμένα στους διαδικτυακούς κινδύνους (Livingstone & Haddonl, 2009).

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΈΡΕΥΝΑΣ

Οι περιορισμοί της παρούσας πτυχιακής εργασίας, αναφέρονται κυρίως στην μετέπειτα γενίκευση των αποτελεσμάτων της. Αναλυτικότερα, η χρήση ευκαιριακού δείγματος, ο περιορισμένος αριθμός των συμμετεχόντων, η χρήση ερωτηματολογίου με κλειστές ερωτήσεις, η χρήση μόνο της ποσοτικής μεθόδου αλλά και η διερεύνηση μόνο μιας μορφής εγκληματικής συμπεριφοράς στον κυβερνοχώρο, της άσκησης του διαδικτυακού εκφοβισμού, δεν μας επιτρέπουν τη μεγαλύτερη δυνατή γενίκευση των αποτελεσμάτων μας.

Όσον αφορά το είδος της δειγματοληψίας της έρευνας μας, είναι η δειγματοληψία ευκολίας ή ευκαιριακή δειγματοληψία όπου πρόκειται για τη δειγματοληψία εκείνη στην οποία το δείγμα είναι ένα τμήμα του πληθυσμού που λαμβάνεται για έρευνα εξ αιτίας της εύκολης διάθεσής του. Επιλέχθηκε αυτή η μέθοδος καθώς μια δυσκολία που είχε προκύψει κατά την επεξεργασία του θέματος της πτυχιακής μας εργασίας, ήταν ο τρόπος προσέγγισης της ομάδας στόχου. Ο αρχικός στόχος μας ήταν η προσέγγιση των εφήβων στο σχολικό τους περιβάλλον, όμως η πρόσβαση για την διανομή των ερωτηματολογίων στους εφήβους συμπεριλάμβανε ορισμένες χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες. Έτσι ως εναλλακτική λύση, επιλέχθηκε η προσέγγιση των εφήβων να πραγματοποιηθεί στα κέντρα εκπαίδευσης ξένων γλωσσών και στα φροντιστήρια ελληνικής μέσης εκπαίδευσης.

Επίσης οι κλειστές ερωτήσεις που περιελάμβανε το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή των δεδομένων, παρουσιάζουν τον κίνδυνο να «υπαγορεύσουν» την απάντηση στην έρευνα, μη επιτρέποντας την έκφραση διαφορετικών απαντήσεων, μπορούν να οδηγήσουν τον ερωτώμενο σε μία απάντηση που δεν είναι η πιο κοντινή στη σκέψη του, αλλά αυτή που ανταποκρίνεται περισσότερο στις προσδοκίες αυτών που διεξάγουν την έρευνα. Ωστόσο αυτός είναι ο πιο απλός και εύκολος τύπος ερωτήσεων, και χρησιμοποιείται για να συγκεντρωθούν συγκεκριμένες κατηγορίες πληροφοριών.

Τέλος η εγκληματικότητα στον κυβερνοχώρο αποτελεί μια έννοια με πολύπλευρες διαστάσεις. Στον όρο Διαδικτυακό Έγκλημα περιλαμβάνονται εγκλήματα όπως η παιδική πορνογραφία, τα εγκλήματα περί τα ήθη, οι απάτες μέσω διαδικτύου, πιστωτικές κάρτες, εγκλήματα κυβερνοεμπορίου, το cracking και το hacking, η διακίνηση/πειρατεία λογισμικού, η διακίνηση ναρκωτικών, η παραβίαση προσωπικών δεδομένων και το cyberbullying – διαδικτυακός εκφοβισμός. Η διερεύνηση και η μελέτη όλων των παραπάνω εγκλημάτων σε μια μόνο έρευνα αποτελεί δύσκολο εγχείρημα και ειδικά σε μια μελέτη όπου η ομάδα στόχου της αποτελείται από έφηβους. Επομένως για την καλύτερη αποτελεσματικότητα της έρευνας, επιλέχθηκε να μελετηθεί μόνο μια μορφή της που είναι ο διαδικτυακός εκφοβισμός.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Έπειτα από την επεξεργασία και την ανάλυση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων και με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί με την έναρξη της μελέτης προέκυψαν τα παρακάτω συμπεράσματα.

Αρχικά σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων έχει προβεί σε άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού με κύρια συχνότητα μια έως τρεις φορές το χρόνο. Τα μεγαλύτερα ποσοστά διαδικτυακού εκφοβισμού παρατηρήθηκαν στον εκφοβισμό μέσω του εσκεμμένου αποκλεισμού ενός ατόμου και με ισάριθμα ποσοστά ακολουθούν η σπύλωση – δυσφήμιση και η υποκλοπή του προσωπικού λογαριασμού ενός ατόμου.

Όσον αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα το οποίο αναφερόταν **στη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού και το χρόνο χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους ηλικίας 13 – 16 ετών**, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις μεταβλητές.

Όμως, παρατηρήθηκε ότι οι θύτες του διαδικτυακού εκφοβισμού συνδέονται στο διαδίκτυο καθημερινά, η διάρκεια του χρόνου παραμονής τους ξεπερνά τις τρεις ώρες ημερησίως, κάνουν υψηλή χρήση του διαδικτύου και αποτελούν την πλειοψηφία εκείνων που κάνουν κατάχρηση του διαδικτύου.

Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα για τον **αν διαφέρει η έκταση του διαδικτυακού εκφοβισμού ανάμεσα στα δύο φύλα (είτε στους θύτες, είτε στα θύματα)**, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά καθώς τα ποσοστά των κοριτσιών και των αγοριών κατανέμονται με ισάριθμα ποσοστά σε κάθε μορφή άσκησης και αποδοχής εκφοβισμού.

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα αναφερόταν **στη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην άσκηση και στην εμφάνιση (θυματοποίηση) του διαδικτυακού εκφοβισμού**, όπου διαπιστώθηκε ότι σχετίζονται οι δύο μεταβλητές. Αναλυτικότερα παρατηρήθηκε ότι, η πλειοψηφία των θυτών του διαδικτυακού εκφοβισμού έχουν υπάρξει και θύματα του εν λόγω φαινομένου.

Το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα αφορούσε **τη σχέση που μπορεί να υπάρχει ανάμεσα στην άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού με την συμπεριφορά του οικογενειακού περιβάλλοντος, με την κοινωνική απομόνωση – αποξένωση των εφήβων, με την σχέση τους με τους συνομηλίκους και εάν έχει επίδραση το γεγονός αυτό στις σχολικές τους επιδόσεις**. Όλα τα παραπάνω με βάση την ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων, διαπιστώθηκε ότι δεν σχετίζονται με την άσκηση του διαδικτυακού

εκφοβισμού.

Όμως δεν μπορούμε να παραλείψουμε ότι , από το σύνολο των συμμετεχόντων της έρευνας, οι οποίοι έχουν περιορισμένη συναισθηματική στήριξη, περιορισμένο οικογενειακό έλεγχο και νιώθουν μεγάλη μοναξιά, ένα μικρό ποσοστό αλλά εξίσου σημαντικό, παρατηρείται να συμμετάσχει σε αρκετές μορφές εκφοβισμού.

Ακόμη θεωρείται σημαντικό να αναφέρουμε ότι η **ερευνητική υπόθεση** που είχε τεθεί κατά την έναρξη της πτυχιακής εργασίας, η οποία διαμορφώνεται ως εξής: «Όσο αυξημένος είναι ο χρόνος χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους ηλικίας 13 - 16 ετών, τόσο αυξάνεται η πιθανότητα εμφάνισης εγκληματικής συμπεριφοράς στον κυβερνοχώρο (άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού). Τα αγόρια αποτελούν τους θύτες ενώ τα κορίτσια τα θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού και όσοι έχουν προβεί σε άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού έχουν παράλληλα δεχτεί.», επαληθεύτηκε μερικώς ,καθώς διαπιστώσαμε μέσα από τα ευρήματα μας ότι, δεν σχετίζεται ο χρόνος χρήσης του διαδικτύου με την άσκηση του διαδικτυακού εκφοβισμού και δεν διαφέρει η άσκηση και η εμφάνιση εκφοβισμού ανάμεσα στα δύο φύλα. Επαληθεύτηκε όμως η υπόθεση ότι, όσοι έχουν προβεί σε άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού έχουν παράλληλα δεχτεί.

Συμπερασματικά διαπιστώσαμε ότι, ένα σημαντικό ποσοστό του δείγματος μας έχει ασκήσει διαδικτυακό εκφοβισμό μία έως τρεις φορές το χρόνο, ότι δεν διαφέρει η έκταση του φαινομένου ανάμεσα στα δύο φύλα και παρατηρήθηκε ότι οι θύτες του διαδικτυακού εκφοβισμού αποτελούν παράλληλα και θύματα του φαινομένου. Επίσης διαπιστώθηκε ότι σημαντικό ποσοστό των θυτών συνδέεται στο διαδίκτυο καθημερινά, η διάρκεια του χρόνου παραμονής τους ξεπερνά τις τρεις ώρες ημερησίως, κάνουν υψηλή χρήση του διαδικτύου και η πλειοψηφία εκείνων που κάνουν κατάχρηση του διαδικτύου, έχει προβεί σε άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού, χωρίς όμως να υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις παραπάνω μεταβλητές. Ακόμη οι συμμετέχοντες που έχουν εκφοβίσει διαδικτυακά έχουν επαρκή-αρκετή συναισθηματική στήριξη από τους γονείς τους, καθώς και επαρκή-αρκετό οικογενειακό έλεγχο και παρατηρήθηκε ότι δεν είναι κοινωνικά απομονωμένοι, καθώς διατηρούν φιλικές σχέσεις με τους συνομηλίκους τους. Τέλος διαπιστώθηκε ότι δεν σχετίζεται η άσκηση διαδικτυακού εκφοβισμού με την σχολική επίδοση των συμμετεχόντων και με το κοινωνικοοικονομικό τους επίπεδο.

Πληθώρα ερευνών τα τελευταία χρόνια καταδεικνύουν την αύξηση των περιστατικών του διαδικτυακού εκφοβισμού. Για την αποτελεσματική όμως αντιμετώπιση του φαινομένου, απαραίτητη και σημαντικότερη προϋπόθεση είναι η συνεργασία μεταξύ των γονέων,

εκπαιδευτικών, μαθητών και αρμόδιων κρατικών φορέων (Kingston, 2011).

Όσον αφορά το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η Κοινωνική Εργασία στην αντιμετώπιση του φαινομένου του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι σημαντικός καθώς η κοινωνική εργασία μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα τα είδη και τις μορφές των υπηρεσιών και των προγραμμάτων υγείας που υπάρχουν για κάθε ηλικιακή ομάδα και λειτουργεί σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (Καλλινικάκη, 1998).

Επίσης η Κοινωνική Εργασία αποσκοπεί «στην κοινωνική αλλαγή, την πρόληψη, την θεραπεία και την αποκατάσταση των κοινωνικών προβλημάτων στο σχεδιασμό της κοινωνικής πολιτικής και στη διοίκηση των κοινωνικών υπηρεσιών» (Καλλινικάκη, 1998).

Καθώς ο διαδικτυακός εκφοβισμός είναι μια επιβλαβής κοινωνικά συμπεριφορά για όλα τα πρόσωπα που εμπλέκονται σε αυτή (θύτες, θύματα, παρατηρητές) και προκαλεί σημαντική συναισθηματική και σε ακραίες περιπτώσεις και σωματική βλάβη, (Feinberg & Robey, 2009), οι πρακτικές της κοινωνικής εργασίας μπορούν να βοηθήσουν στην επίλυση των παραπάνω προβλημάτων.

Αναλυτικότερα, οι γενικοί στόχοι της κοινωνικής εργασίας στη δημόσια υγεία περιλαμβάνουν τη διασφάλιση της παροχής ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών για τα άτομα και τις οικογένειές τους, παροχή πληροφοριών και γνώσεων σχετικά με τα δίκτυα υπηρεσιών, συνεργασία με επαγγελματίες από άλλους κλάδους στην παροχή ολοκληρωμένης φροντίδας, προώθηση αξιών όπως η ενθάρρυνση της συμμετοχής στο σχεδιασμό και την αξιολόγηση των υπηρεσιών, καταγραφή των κοινωνικών συνθηκών που παρεμβαίνουν στην υγεία και σχεδιασμό προγραμμάτων που μπορούν να εφαρμοστούν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων (Social work in healthcare, χ.χ.).

Με βάση όλα τα παραπάνω, η παρέμβαση σε θέματα χρήσης του διαδικτύου και πρόληψης των περιστατικών διαδικτυακού εκφοβισμού είναι αναγκαία και πρέπει να ξεκινάει από μικρή ηλικία.

Σημαντική θεωρείται η πλήρης ενημέρωση των εκπαιδευτικών και των γονιών για το φαινόμενο του διαδικτυακού εκφοβισμού. Είναι σημαντικό να γνωρίζουν τι είναι ο διαδικτυακός εκφοβισμός, ποιες είναι οι μορφές, ποιες είναι οι συνέπειες του αλλά και ποιες είναι οι ενδείξεις που μπορούν να φανερώσουν εάν ένας μαθητής είναι είτε θύτης είτε θύμα και πώς να αντιμετωπίσουν τα περιστατικά του διαδικτυακού εκφοβισμού (Kowalski, Limber & Agatston, 2008).

Η εκπαίδευση των μαθητών στη σωστή χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών είναι ρόλος των εκπαιδευτικών, αλλά και των γονέων. Όσον αφορά το σχολικό πλαίσιο, οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών μπορούν να

ενταχθούν στα διάφορα γνωστικά πεδία. Τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται και να λειτουργούν ειδικά προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς. Όσον αφορά το οικογενειακό πλαίσιο, θεωρείται χρήσιμο να ενημερώνουν οι ενήλικες τα παιδιά σχετικά με τη φύση του διαδικτύου. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υποδείξουν οι ενήλικες στα παιδιά εναλλακτικούς και παραγωγικούς τρόπους αντίδρασης στον εκφοβισμό που βιώνουν, ώστε να αποφεύγονται τα περιστατικά εκδίκησης όπως για παράδειγμα η αναφορά και η διαγραφή του θύτη ή των μηνυμάτων του, η κατά πρόσωπο επίλυση του προβλήματος, ή η αγνόηση της επίθεσης (Αντωνιάδου & Κόκκινος, 2012).

Τέλος, φορείς όπως η Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος καθώς και η υπηρεσία Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου προβαίνουν στην υλοποίηση προγραμμάτων και επιμορφωτικών δράσεων προκειμένου να καταλάβουν τα παιδιά, τι είναι το Διαδίκτυο, τι είναι το ηλεκτρονικό έγκλημα, πώς να κάνει ορθή χρήση του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων ειδικότερα. Όμως αναγκαία αποτελεί και η θέσπιση προληπτικών, παρεμβατικών προγραμμάτων και η υιοθέτηση πολιτικών πρακτικών οι οποίες θα συμβάλλουν αποτελεσματικά στον περιορισμό του φαινομένου (Σφακιανάκης, Σιώμος & Φλώρος, 2012).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αβδελίδου Ε., (2009), *Διαδικτυακός εκφοβισμός/θυματοποίηση: Περιγραφή-Ερευνητικά Δεδομένα-Πρόληψη*, Ερευνητική Ομάδα ATHENA STUDIES OF RESILIENT ADAPTATION (AStRA), Τομέας Ψυχολογίας, Ε.Κ.Π.Α. Available: <http://slideplayer.gr/slide/1939658/>
- Anderson T. & Sturm B., (2007) *Cyberbullying: From Playground to Computer*. Young Adult Library Services. Retrieved from: <https://www.questia.com/library/journal/1G1-164221549/cyberbullying-from-playground-to-computer>
- Ανδρέου, Ε. & Ζαφειροπούλου, Μ. & Γκαρουγκούνη- Αραίου, Φ. & Ρούση- Βέργου, Χ. (2009). *Ηλεκτρονικός εκφοβισμός σε μαθητές Λυκείου: μια πιλοτική έρευνα*. Στα Πρακτικά του πανελλήνιου διεπιστημονικού συνεδρίου, έρευνα, πρόληψη, αντιμετώπιση των κινδύνων στη χρήση του διαδικτύου. Λάρισα.
- Αντωνιάδου Ν., Κόκκινος Κ., Μ., (2012) *Κυβερνο-εκφοβισμός και κυβερνο-θυματοποίηση σε παιδιά και εφήβους: Συχνότητα εμφάνισης και παράγοντες επίκινδυνότητας*. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Προσχολική & Σχολική Εκπαίδευση, 2013, Τόμος 1, Τεύχος 1, σσ. 138-169, Εργαστήριο Παιδαγωγικών Ερευνών & Εφαρμογών Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστήμιο Κρήτης, Available: <http://www.academia.edu/>
- Αργυρόπουλος, Α. Δ., (2001) *Ηλεκτρονική Εγκληματικότητα*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας
- Αρτινοπούλου, Β. (2007). *Βία στην οικογένεια και βία στο σχολείο*. Περιοδικό «Εγκέφαλος», Τόμος 44, Τεύχος 4. Αθήνα: Σύλλογος Εγκέφαλος
- Ασημακόπουλος, Χ., Χατζηπέμος, Θ., Σουμάκη, Ε., Διαρεμέ, Σ., Γιαννακοπούλου, Δ. & Τσιάντης, Γ. (2000). *Το φαινόμενο του εκφοβισμού στο Δημοτικό Σχολείο: Απόψεις μαθητών, απόψεις εκπαιδευτικών*. Παιδί και Έφηβος. Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία, Ελληνική Εταιρεία Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας Παιδιού και Εφήβου, Τόμος 10, Τεύχος 1. Αθήνα: Καστανιώτη
- Ασσιόγλου Γ, Τζημκας Λ., (2011) *Πόσο πραγματικά γνωρίζουμε το διαδίκτυο; Μια έρευνα που παρουσιάζει την συμπεριφορά των εφήβων σε σχέση με αυτό*. Εκπαιδευτήρια: Ο Απόστολος Παύλος, Available: <http://eap.edu.gr/463FEF55.el.aspx>
- Beran, T., & Li, Q. (2005). *Cyber-harassment: A study of a new method for an old behaviour*. Journal of Educational Computing Research, Available: <http://www.actionagainstbullying.org/wp-content/uploads/2014/04/Cyber-harassment-a-study-of-new-methods-from-old.pdf>

- Blackledge, D. & Hunt, B. (2000) *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*, μεταφρ. Δεληγιάννη, Μ. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Brunh D. C., (2010) *Cyberbullying among German and Dutch Adolescents – research on sibling's influence and factor relevant for prevention and intervention*, University of Twente, Retrieved from: <http://essay.utwente.nl/60448/>
- Βουϊδάσκη, Κ. Β. (1987). *Η επιθετικότητα σαν κοινωνικό πρόβλημα στην οικογένεια και στο σχολείο*. Αθήνα: Γρηγόρη
- Campbell, Marilyn, A. (2005). *Cyberbullying: An old problem in a new guise?* Australian Journal of Guidance and Counseling, Available: <http://eprints.qut.edu.au/1925/1/1925.pdf>
- Campfield Delia Carroll, Strobel David A., Fiore Christine, BeebeFrankenberger Greg Macheck, Margaret, Stolle Darrell, Wollersheim Danette, (2008). *Cyberbullying and victimization: psychosocial characteristics of bullies. Victims and bully/victims*. University of Montana, Missoula, Available: <http://etd.lib.umt.edu/theses/available/etd-12112008-120806/unrestricted/umi-umt-1107.pdf>
- Carlson, E. (2004). *National i-Safe Survey finds over half of students are being harassed online*. Retrieved from: <http://www.isafe.org>.
- Cole, M. και Cole, S. (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών*. Τόμος Γ', Εφηβεία. Αθήνα, Τυπωθήτω – Γ. Δαρδανός
- Γρηγοράκη Μ., Περάκη Φ., Πολίτη Α., (2013) *Διαδικτυακός εκφοβισμός (cyberbullying) στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης: Μία έρευνα σε παιδιά προεφηβικής και εφηβικής ηλικίας 11-15 ετών, που φοιτούν σε σχολικές μονάδες του Πειραιά*, Available: <http://neospaidagogos.gr/periodiko/writers/pdfs3/cyberbullying.pdf>
- Davis M. R., (2011) *Cyberbullying*. Education Week Digital Directions, Available: <http://www.johnpaulihs.org/wp/pattiweinbrenner/files/2011/11/Print-Education-Week-Schools-Tackle-Legal-Twists-and-Turns-of-Cyberbullying.pdf>
- Δημοπούλου- Λαγωνίκα, Μ. Ταυλαρίδου- Καλούτση Α. Μουζακίτης, Χρ. (2011) *Μεθοδολογία κοινωνικήςεργασίας, μοντέλα παρέμβασης*, Εκδόσεις: Τόπος, Αθήνα.
- Erikson, E. (1968) *Identity: Youth and crisis*. New York, W.W Norton, Available: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/bs.3830140209/abstract>
- Espelage, D., & Swearer, S.M. (2003) *Research on school bullying and victimization: what we learned and where do we go from here?* *School Psychology Review*, Available:

http://www.researchgate.net/publication/235220440_Research_on_School_Bullying_and_Victimization_What_Have_We_Learned_and_Where_Do_We_Go_From_Here

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας (ΕΠΙΨΥ) (2010) Πανελλήνια έρευνα στους μαθητές εφηβικής ηλικίας για συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία (Έρευνα HBSC/WHO), Available:

http://www.epipsi.gr/Tekmiriosi/epid/Epidimiologikes_erevnes/hbscgr.php

Feinberg T., Robey N., (2009) *Cyberbullying*. The Education Digest.

Flannery, D.J., Singer, M. I., & Wester, K. L. (2004). *Impact of exposure to violence in school on child and adolescent mental health and behavior*. Journal of Community Psychology, Available: http://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/K_Wester_Impact_2004.pdf

Herbert, M. (1998). *Ψυχολογικά προβλήματα παιδικής ηλικίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Javeau C. (2000) *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο. Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*.

Juvonen J. & Gross E. F., (2008) *Extending the school Grounds – Bullying Experiences in Cyberspace*. Journal of school Health. Available: http://www.cdmc.ucla.edu/Research_files/sheva%203.pdf

Καζάζη, Ρ. (1993) Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Αθήνα: Ελλην

Καλλιδικάκη Θ. (1998) *Κοινωνική Εργασία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Καμπάτου Α., (2011) *Ασφαλής χρήση του διαδικτύου και του κινητού από τα παιδιά*., Ψυχοδιαγνωστικό & Συμβουλευτικό Κέντρο, Available: <http://www.akappatou.gr/>

Καλλιώτης, Π., Καϊσέρογλου, Ν., Κολοβός, Γ., Μπαμπανίκας, Δ. & Τάουλας, Κ. (2002). Η φύση και η έκταση της σχολικής επιθετικότητας και «κακοποίησης» στους μαθητές από 8 έως 12 ετών. Αθήνα: Γρηγόρη.

Karatzia and Sygkollitou (2007). *Cyberbullying in middle and high schools: prevalence, gender and age differences*, Aristotle University, Department of Psychology. Available: <http://www.abs-center.si/gbccd/papers/P198.pdf>

Κοκκέβη Α., Ξανθάκη Μ., Φωτίου Α., Καναβού Ε. (2010) Χρήση Η/Υ και ίντερνετ από τους εφήβους, Έφηβοι, Συμπεριφορές και υγεία, Πανελλίνα έρευνα στους μαθητές, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας (ΕΠΙΨΥ), Available: http://www.epipsi.gr/pdf/2011/08_HBSC_2010_EPIPSI_2012.pdf

Κουράκης, Ν. (2004) Δίκαιο παραβατικών ανηλίκων. Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλα

Κυρίδης, Α. (1996) Εκπαιδευτική ανισότητα: οριοθέτηση και προσπάθειες θεωρητικής προσέγγισής της. Θεσσαλονίκη – Αθήνα: Κυριακίδης

Κωνσταντινίδης, Α. (2011) *Κοινωνική Εργασία και ηθική παρενόχληση στους εργασιακούς*

χώρους: Μια προκλήση- προτάσεις παρέμβασης. Κοινωνική Εργασία, τεύχος 103

- Larke, I.D. & Beran, T.N. (2006) *The Relationship between Bullying and Social Skills In Primary School Students*. Issues in Educational Research, Vol 16, Available: <http://www.iier.org.au/iier16/larke.html>
- LeBlanc D. M., (2010) *Curbing Bullying Among Teenage Girls*. Techniques (ACTE), Retrieved from: <https://www.questia.com/magazine/1G1-239928253/curbing-bullying-among-teenage-girls>
- Li, Q. (2006). *Cyberbullying in Schools: A Research of Gender Differences*, School Psychology International, Retrieved from: http://www.researchgate.net/publication/239560192_Cyberbullying_in_Schools_A_Research_of_Gender_Differences
- Livingstone S., HaddonL., (2009) Σύνοψη του προγράμματος EU Kids Online: Τελική Έκθεση Συντονιστής, EU Kids Online London School of Economics and Political Science, Available: [http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20\(2006-9\)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/el_summary.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20(2006-9)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/el_summary.pdf)
- Μάνου Ν. (1997), *Βασικά Στοιχεία Κλινικής Ψυχιατρικής*, Εκδόσεις Επιστημονικών Βιβλίων και Περιοδικών : Θεσσαλονίκη.
- Μπεζεβέγκης, Η. και Γεωργουλάς, Γ. (2004) Σχέσεις γονέων – εφήβων: Είναι τόσο άσχημα τα πράγματα; στο Τάνταρος, Σ. (επιμ.) Ανθρώπινη ανάπτυξη και οικογένεια. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Μπότσαρη- Μακρή, Ε. (2005). *Θέματα Ανάπτυξης και Σχολείου*. Το περιοδικό της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρίας, Τόμος 12, Τεύχος 2. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Nansel, T. R., Overpeck, M. D., Haynie, D. L., Ruan, W. J., & Scheidt, P. C. (2003). *Relationships between bullying and violence among U.S. youth*. Archives of Pediatric Adolescent Medicine, Retrieved from: <http://archpedi.jamanetwork.com/article.aspx?articleid=481307>
- Νέστορος, Ι.Ν. (1997). Η επιθετικότητα στην οικογένεια, στο σχολείο και στην κοινωνία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Ντινκμέγιερ, Ν. & Μακ-Κει, Γ. (2004). Σχολείο για γονείς. Αθήνα: Θυμάρι.
- Olweus, D. (1995). Victimization by peers: Antecedents and long-term outcomes. In K. H. Rubin & B. Asendorpf (Eds.). Social withdrawal, inhibition, and shyness in childhood. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Olweus, D. (1993). *Understanding children's worlds: Bullying at School. What we know*

and what we can do. Oxford: Blackwell Publishing.

- O'Moore, M. (2000). *Critical Issues for Teacher Training to Counter Bullying and Victimisation in Ireland.* Aggressive Behavior. Retrieved from: [http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(2000\)26:1%3C99::AID-AB8%3E3.0.CO;2-W/abstract](http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/(SICI)1098-2337(2000)26:1%3C99::AID-AB8%3E3.0.CO;2-W/abstract)
- O'Neill B., (2013), *Cyberbullying Among 9-16 Year Olds in Ireland*, Dublin Institute of Technology, Available: <http://www.antibullying.eu/sites/default/files/cyberbullying.pdf>
- Παπαδάκης Σ., Χατζηπέρης Ν., (2002) *Εισαγωγή στην πληροφορική και τη χρήση υπολογιστή*, Αθήνα: Μεταίχμιο
- Παρασκευόπουλος, Ι. (1984). *Εξελικτική ψυχολογία*. Τόμος 4. Εφηβική ηλικία. Αθήνα, Αυτοέκδοση.
- Παρατηρητήριο για την κοινωνία της πληροφορίας, (2009) *Ανάλυση αποτελεσμάτων έρευνας για τη χρήση των νέων τεχνολογιών από τα παιδιά 8-15 ετών*, Available: http://www.observatory.gr/files/meletes/IS0KIDS_PT.pdf
- Raskauskas, J., & Stoltz, A. D. (2007). *Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents.* Developmental Psychology, Retrieved from: <http://psycnet.apa.org/psycinfo/2007-06280-003>
- REPORT OF THE COUNCIL ON SCIENCE AND PUBLIC HEALTH, CSAPH Report 12-A-07, Emotional and Behavioral Effects, Including Addictive Potential, of Video Games, Available: U.S. National Institute Of Healthpsychcentral.com/blog/images/csaph12a07.pdf
- Salmivalli, C., Huttunen, A., & Lagerspetz, K. M (1997). Peer networks and bullying in schools. *Scandinavian Journal of Psychology*, Retrieved from: <https://www.ibpaworld.org/resources/research/>
- Smith P., Mahdavi J., Carvalho M., & Tippett N., (2006). An investigation into cyberbullying, its forms, awareness and impact, and the relationship between age and gender in cyberbullying. Unit for School and Family Studies, Goldsmiths College, University of London, Available: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130401151715/http://www.education.gov.uk/publications/eOrderingDownload/RBX03-06.pdf>
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, Available: http://icbtt.arizona.edu/sites/default/files/Smith_Mahdavi_et_al_article.pdf

- Social work in healthcare (χ.χ.) “Social Work in illness prevention and health promotion”, Available: http://www.sagepub.com/upm-data/44223_6.pdf
- Stover D., (2006) Treating Cyberbullying as a School Violence Issue. The Education Digest, Retrieved from: <http://connection.ebscohost.com/c/articles/23254014/treating-cyberbullying-as-school-violence>
- Strom P. S. & Strom R. D, (2005) When Teens Turn Cyberbullies. The Education Digest, , Retrieved from: <http://eric.ed.gov/?id=EJ741205>
- Σφακιανάκης, Ε, Σιώμος, Κ., Φλώρος, Γ, (2012), Εθισμός στο Διαδίκτυο και άλλες διαδικτυακές συμπεριφορές υψηλού κινδύνου. Εκδοτικός Οργανισμός Λιβανή: Αθήνα.
- Τσίτσικα Α. Κ., (2010) Εθισμός στο διαδίκτυο: τι συμβαίνει στην εφηβεία; Μονάδας Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.) Β΄ Παιδιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών Νοσοκομείο Παίδων «Π.&Α. Κυριακού», Available: http://www.saferinternet.gr/files/Artemis_Tsitsika_SID2010.pdf
- Τσίτσικα, Τζαβέλα, Τζανικιάν, Μαυρομάτη, Κριτσέλη, Τζαβάρα (2012) Διαδίκτυο και Συμπεριφορές Εξάρτησης: Μελέτη σε Ευρωπαίους Εφήβους, Μελέτη της Μονάδας Εφηβικής Υγείας (ΜΕΥ), Β΄ Παιδιατρική Κλινική Παν/μίου Αθηνών, Available: <http://www.eunetadb.eu>
- Τσουραμάνης Χρ., (2005) «Ψηφιακή Εγκληματικότητα», εκδόσεις Β. Ν. Κατσαρού, Αθήνα
- Willard N., (2007) Cyberbullying: Q&A with Nancy Willard. The Prevention Researcher, Available: <http://www.tpronline.org/article.cfm/CyberbullyingQA>
- Whitaker J. L. & Bushman B. J., (2009) Online Dangers: Keeping Children and Adolescents Safe. Washington and Lee law review, Available: <http://law.wlu.edu/deptimages/Law%20Review/66-3WhitakerBushmanOnline.pdf>
- Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2006). Online victimization of youth: Five years later. National Center for Missing and Exploited Children, Crimes Against Children Research, Available: <http://www.unh.edu/ccrc/pdf/CV138.pdf>
- Ybarra, M.L. & Mitchell, K.J. (2004). Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, Internet use, and personal characteristics. Journal of Adolescence, Available: <http://www.unh.edu/ccrc/pdf/jvq/CV63.pdf>
- <http://www.astynomia.gr>, Ελληνική Αστυνομία [πρόσβαση 10 Οκτωβρίου 2014]
- www.saferinternet.gr, Ιστοσελίδα για την Ασφάλεια στο Διαδίκτυο [πρόσβαση 10

Οκτωβρίου 2014]

<https://www.uknowkids.com>, [πρόσβαση 10 Οκτωβρίου 2014]

<http://www.hamogelo.gr/4-1/1405/Protia-sto-FACEBOOK-o-diadiktyakos-ekfobismos>,

Ιστοσελίδα του οργανισμού: Το Χαμόγελο του Παιδιού [πρόσβαση 10 Οκτωβρίου 2014]

www.it.security.gr, [πρόσβαση 10 Οκτωβρίου 2014]

www.safeline.gr, Η Ελληνική Ανοικτή Γραμμή για το παράνομο περιεχόμενο στο Διαδίκτυο [πρόσβαση 10 Οκτωβρίου 2014]

[http://www.hasiad.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=32%3A-](http://www.hasiad.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=32%3A-cyberbullying&catid=1&Itemid=21&lang=el)

[cyberbullying&catid=1&Itemid=21&lang=el](http://www.hasiad.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=32%3A-cyberbullying&catid=1&Itemid=21&lang=el) Ελληνική Εταιρεία Μελέτης της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο [πρόσβαση 10 Οκτωβρίου 2014]

<http://www.actionforchildren.org.uk>, [πρόσβαση 10 Οκτωβρίου 2014]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

A. Παρουσίαση Ερωτηματολογίου

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το ερωτηματολόγιο αυτό διερευνά την έκταση ορισμένων περιστατικών, τα οποία παρατηρούνται στο χώρο των νέων τεχνολογιών (διαδίκτυο και κινητά τηλέφωνα). Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, το οποίο διασφαλίζει πλήρως την **ανωνυμία** των συμμετεχόντων, είναι απολύτως **προαιρετική**.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Πρώτα, σε παρακαλούμε να συμπληρώσεις κάποια δημογραφικά στοιχεία για σένα.

1. Φύλο: Αγόρι Κορίτσι
2. Τάξη (συμπλήρωσε)
3. Ηλικία σε έτη (συμπλήρωσε)
4. Μορφωτικό επίπεδο γονέων

	Πατέρα	Μητέρα
Δημοτικό	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Γυμνάσιο	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Λύκειο	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Μεταπτυχιακό	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

5. Επάγγελμα γονέων

Πατέρα (συμπλήρωσε)

Μητέρα (συμπλήρωσε)

6. Ποιος ήταν ο μέσος όρος της βαθμολογίας σου την προηγούμενη σχολική χρονιά;

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Περιγραφικά, για κάθε ερώτηση θα θέλαμε να μας υποδείξεις τσεκάροντας τον αντίστοιχο αριθμό, πόσο συχνά ισχύει για σένα αυτό που περιγράφεται σε κάθε ερώτηση χρησιμοποιώντας την παρακάτω κλίμακα:

0 Δεν ισχύει, 1 Σπάνια, 2 Μερικές φορές, 3 Συχνά, 4 Πολύ συχνά, 5 Πάντα

Οι παρακάτω ερωτήσεις επικεντρώνονται στην συχνότητα σύνδεσης των εφήβων στο διαδίκτυο.

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΣΟΥ

Περιγραφικά χρησιμοποιούνται μερικές ερωτήσεις που δείχνουν τον **αριθμό** που δείχνει σε **ποιο βαθμό** ισχύει η δήλωση αυτή για τους **δικούς σου γονείς**.

ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΥΡΩ ΣΟΥ

Περιγραφικά, για κάθε ερώτηση, θα θέλαμε να μας υποδείξεις, τσεκάροντας με ένα **X** το αντίστοιχο τετράγωνο, **πόσο συχνά** (ποτέ, σπάνια, μερικές φορές, πάντα) **εσύ νιώθεις έτσι**, όπως περιγράφεται στην ερώτηση.

ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Χρησιμοποιούμε ερωτήσεις οι οποίες αναφέρουν:

1. Πόσο συχνά συνδέεσαι στο Internet;
2. Από πού συνδέεσαι στο Internet;
3. Κατά μέσο όρο, μέσα σε μια μέρα, επί πόσο χρόνο είσαι στο Internet;
4. Την τελευταία σχολική χρονιά, πόσο συχνά έχεις διαπράξει εναντίον άλλων στο χώρο του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών γενικότερα;
5. Την τελευταία σχολική χρονιά, πόσο συχνά έχεις υποστεί στο χώρο του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών γενικότερα;

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ

Β. ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Πίνακας 1: Τόπος Καταγωγής * Ηλικία * Φύλο * Τάξη * Μέσος Όρος Βαθμολογίας

ΦΥΛΟ			ΗΛΙΚΙΑ				ΣΥΝΟΛΟ
			13	14	15	16	
ΑΓΟΡΙ	ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	1%	4,8%	2,90%	0%	8,7%
		ΡΟΔΟΣ	1%	3,8%	1,9%	3,8%	10,5%
		ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ	1,9%	6,7%	5,7%	5,7%	20%
	ΣΥΝΟΛΟ		3,8%	15,2%	10,5%	9,5%	39%
ΚΟΡΙΤΣΙ	ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	2,9%	11,4%	10,5%	0%	24,8%
		ΡΟΔΟΣ	1,9%	6,7%	10,5%	3,8%	22,9%
		ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ	1%	5,7%	6,7%	0%	13,3%
	ΣΥΝΟΛΟ		5,7%	23,8%	27,6%	3,8%	61%
			ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ				ΣΥΝΟΛΟ
			10-14	15-17	18-20		
ΑΓΟΡΙ	ΤΑΞΗ	Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	1,0%	0%	0%		1%
		Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	3,8%	1,9%	4,8%		10,5%
		Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	3,8%	4,8%	7,6%		16,2%
		Α' ΛΥΚΕΙΟΥ	2,9%	4,8%	3,8%		11,4%
	ΣΥΝΟΛΟ		11,4%	11,4%	16,2%		39%
ΚΟΡΙΤΣΙ	ΤΑΞΗ	Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	3,8%	0%	0%		3,8%
		Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	0%	10,5%	6,7%		17,2%
		Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	1,0%	12,4%	16,2%		29,5%
		Α' ΛΥΚΕΙΟ	0%	3,8%	6,7%		10,5%
	ΣΥΝΟΛΟ		4,8%	26,7%	29,5%		61%

Πίνακας 2: Μορφωτικό Επίπεδο & Επάγγελμα Γονέων

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ			ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		
			ΠΑΤΕΡΑΣ	ΜΗΤΕΡΑ	
			ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	23,8%	23,8%
			ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	16,2%	21,9%
			ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	39%	20%
			ΓΕΩΡΓΟΣ	19%	1,9%
			ΟΙΚΙΑΚΑ	0%	26,7%
			ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ	0%	1%
			ΑΝΕΡΓΟΣ	1%	4,8%
			ΣΥΝΟΛΟ	99%	100%
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	11,4%	8,6%			
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	21%	12,4%			
ΛΥΚΕΙΟ	24,8%	30,5%			
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ / ΤΕΙ	29,5%	34,3%			
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	13,3%	13,3%			
ΣΥΝΟΛΟ	100%	99%			

Πίνακας 3: Βαθμός Χρήσης Διαδικτύου

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ						
	Δεν Ισχύει	Σπάνια	Μερικές Φορές	Συχνά	Πολύ Συχνά	Πάντα
Συχνότητα παραμονής στο διαδίκτυο από την προκαθορισμένη ώρα.	1,9%	14,3%	21,9%	24,8%	21,9%	15,2%
Συχνότητα παραμέλησης υποχρεώσεων λόγω σύνδεσης στο διαδίκτυο.	14,3%	26,7%	26,7%	11,4%	17,1%	3,8%
Συχνότητα προτίμησης ενθουσιασμού λόγω σύνδεσης στο διαδίκτυο αντί της συντροφιάς ενός προσώπου.	37,1%	32,4%	10,5%	10,5%	5,7%	3,8%
Συχνότητα δημιουργίας φιλιών μέσω διαδικτύου.	30,5%	24,8%	14,3%	16,2%	10,5%	3,8%
Συχνότητα διαμαρτυριών από το οικογενειακό περιβάλλον λόγω της διάρκειας χρήσης του διαδικτύου.	23,8%	21%	21,9%	14,3%	15,2%	3,8%
Συχνότητα αρνητικής επιρροής σε βαθμούς και υποχρεώσεις του σχολείου λόγω του χρόνου χρήσης του διαδικτύου.	33%	23,8%	15,2%	15,2%	12,4%	1,9%
Συχνότητα ελέγχου ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.	26,7%	26,7%	20%	7,6%	10,5%	7,6%
Συχνότητα άμυνας ή μυστικοπάθειας σε ερώτηση για τον λόγο σύνδεσης στο διαδίκτυο.	30,5%	31,4%	15,2%	11,4%	5,7%	5,7%
Συχνότητα έλλειψης ύπνου λόγω παρατεταμένης σύνδεσης στο διαδίκτυο μέχρι αργά το βράδυ.	23,8%	19%	17,1%	19%	17,1%	2,9%
Συχνότητα απόκρυψης χρόνου χρήσης του διαδικτύου.	33,3%	26,7%	21%	10,5%	4,8%	3,8%
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ						
0 – 15 Κανονική χρήση Διαδικτύου						44,8%
16 – 25 Υψηλή χρήση Διαδικτύου, αλλά υπάρχει έλεγχος της χρήσης						35,2%
26 – 39 Υπερβολική χρήση του Διαδικτύου, η οποία προκαλεί προβλήματα στην καθημερινότητα						17,1%
40 – 50 Κατάχρηση Διαδικτύου – Εθισμός στο Διαδίκτυο						2,9%

Πίνακας 4: Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΜΟΥ				
	Απόλυτα Ισχύει	Μάλλον Ισχύει	Μάλλον Δεν Ισχύει	Καθόλου Δεν Ισχύει
Οι γονείς λένε πάντα στο παιδί τι πρέπει να κάνει	15,2%	35,2%	37,1%	12,4%
Οι γονείς θέτουν κανόνες χωρίς την γνώμη του παιδιού	10,5%	13,3%	37,1%	39%
Οι γονείς είναι απασχολημένοι για να ασχοληθούν με το παιδί	4,8%	11,4%	28,6%	55,2%
Οι γονείς ποτέ δεν ακούνε αυτά που έχει να τους πει το παιδί	7,6%	9,5%	31,4%	51,4%
Οι γονείς δεν αποδέχονται το παιδί όπως είναι	3,8%	10,5%	26,7%	59%
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ				
4 – 9 Αρκετή Συναισθηματική Στήριξη				56,2%
10 – 14 Κανονική - Επαρκή Συναισθηματική Στήριξη				40%

15 – 20 Περιορισμένη Συναισθηματική Στήριξη				3,8%
Οι γονείς τονίζουν κάθε φορά το πότε πρέπει να γυρίσει στο σπίτι το παιδί.	30,5%	33,3%	26,7%	9,5%
Οι γονείς φροντίζουν ώστε το παιδί να τους λέει που πηγαίνει.	59%	26,7%	10,5%	3,8%
Οι γονείς φροντίζουν ώστε το παιδί να πηγαίνει για ύπνο την ώρα που πρέπει.	5,7%	33,3%	30,5%	30,5%
Οι γονείς ρωτάνε το παιδί τι κάνει με τους φίλους τους.	22,9%	32,4%	28,6%	16,2%
Οι γονείς ελέγχουν να δουν, αν διαβάζει το παιδί τα μαθήματά του.	18,1%	36,2%	25,7%	20%
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ				
4 – 9 Περιορισμένος Οικογενειακός Έλεγχος				5,7%
10 – 14 Κανονικός - Επαρκής Οικογενειακός Έλεγχος				55,2%
15 – 20 Αρκετός Οικογενειακός Έλεγχος				39%

Πίνακας 5: Συμπεριφορά Ατόμου στο Κοινωνικό – Φιλικό Περιβάλλον

«ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΥΡΩ ΜΟΥ»				
	Ποτέ	Σπάνια	Μερικές Φορές	Πάντα
Συχνότητα που το άτομο νιώθει ότι δεν είναι μέσα στο 'κλίμα' των παιδιών της ηλικίας του.	53,3%	28,6%	11,4%	6,7%
Συχνότητα έλλειψης παρέας.	20%	31,4%	31,4%	17,1%
Συχνότητα αισθήματος μοναξιάς.	28,6%	40%	22,9%	8,6%
Συχνότητα που το άτομο νιώθει ότι δεν αποτελεί μέλος μιας ομάδας φίλων.	63,8%	27,6%	7,6%	1%
Συχνότητα που το άτομο νιώθει ότι δεν έχει πολλά κοινά με τους άλλους γύρω του.	31,4%	55,2%	11,4%	1,9%
Συχνότητα που το άτομο δεν νιώθει κοινωνικό και φιλικό με τους άλλους.	53,3%	38,1%	7,6%	1%
Συχνότητα που το άτομο νιώθει ότι οι σχέσεις του με τους άλλους είναι επιφανειακές.	21,9%	37,1%	35,2%	5,7%
Συχνότητα αισθήματος απομόνωσης από τους άλλους.	38,1%	36,2%	19%	6,7%
Συχνότητα που το άτομο νιώθει δεν ότι υπάρχουν άτομα που πραγματικά το καταλαβαίνουν.	41,9%	41%	15,2%	1,9%
Συχνότητα που το άτομο νιώθει ότι δεν υπάρχουν άτομα με τα οποία μπορείς να μιλήσει.	53,3%	30,5%	13,3%	2,9%
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ				
10 – 20 Καθόλου Μοναξιά				67,6%
Μοναξιά 21 – 30				30,5%
Μεγάλη Μοναξιά 31 – 40				1,9%

Πίνακας 6: Συχνότητα Σύνδεσης στο Διαδίκτυο* Πρόσβασης στο Διαδίκτυο* Διάρκεια Χρόνο Παραμονής στο Ίντερνετ

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ		
Μια φορά την εβδομάδα	9,5%	
Αρκετές φορές την εβδομάδα	23,8%	
Κάθε μέρα	66,7%	
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ		
	ΝΑΙ	ΌΧΙ
Πρόσβαση στο Ίντερνετ από το Σπίτι	89,5%	10,5%
Πρόσβαση στο Ίντερνετ από Ίντερνετ Καφέ	16,2%	83,8%
Πρόσβαση στο Ίντερνετ από Άλλού	16,2%	83,8%
ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ		
Μισή ώρα	10,5%	
Μία ώρα	21,9%	
Μία-Τρείς ώρες	38,1%	
Περισσότερο από τρεις ώρες	29,5%	

Πίνακας 7: Συχνότητα Άσκησης Διαδικτυακού Εκφοβισμού

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ						
	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	Σύνολο Εκφοβισμού
Διαδικτυακή Παρενόχληση	85,7%	12,4%	1,9%			14,3%
Σπίλωση, Δυσφήμιση	81%	16,2%		2,9%		19,1%
Αποκλεισμό από το Διαδίκτυο	80%	15,2%	3,8%		1%	20%
Υποκλοπή Προσωπικού Λογαριασμού	83,8%	14,3%	1%	1%		16,3%
Δημοσιοποίηση Προσωπικών Στοιχείων	86,7%	9,5%	2,9%	1%		13,4%
Εξαπάτηση	85,7%	10,5%	2,9%	1%		14,4%
Βιντεοσκόπηση	90,5%	7,6%		1%	1%	9,6%

Πίνακας 8: Συχνότητα Εμφάνισης Διαδικτυακού Εκφοβισμού

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ						
	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	Σύνολο Εκφοβισμού
Διαδικτυακή Παρενόχληση	68,6%	23,8%	2,9%	1,9%	2,9%	31,5%
Σπίλωση, Δυσφήμιση	62,9%	21%	7,6%	4,8%	3,8%	37,2%
Αποκλεισμό από το Διαδίκτυο	81,9%	11,4%	2,9%	3,8%	0%	18,1%
Υποκλοπή Προσωπικού Λογαριασμού	75,2%	19%	3,8%	1,9%	0%	24,7%
Δημοσιοποίηση Προσωπικών Στοιχείων	78,1%	16,2%	2,9%	2,9%	0%	22%
Εξαπάτηση	81,9%	14,3%	1,9%	1%	1%	18,2%
Βιντεοσκοπήση	85,7%	7,6%	2,9%	2,9%	1%	14,4%

Γ. ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Πίνακας 1: Συχνότητα Σύνδεσης στο Διαδίκτυο* Πρόσβαση στο Ίντερνετ* Διάρκεια Χρόνου Παραμονής στο Διαδίκτυο* Φύλο

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ							
	ΚΟΡΙΤΣΙ		ΑΓΟΡΙ		ΣΥΝΟΛΟ		P
Μια φορά την εβδομάδα	5,7%		3,8%		9,5%		0,832
Αρκετές φορές την εβδομάδα	13,3%		10,5%		23,8%		
Κάθε μέρα	41,9%		24,8%		66,7%		
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ							
	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	
Πρόσβαση στο Ίντερνετ από το Σπίτι	59,2%	1,9%	30,5%	8,6%	89,5%	10,5%	0,003
Πρόσβαση στο Ίντερνετ από Ίντερνετ Καφέ	3,8%	57,1%	12,4%	26,7%	16,2%	83,8%	0,001
Πρόσβαση στο Ίντερνετ από Αλλού	14,3%	46,7%	1,9%	37,1%	16,2%	83,8%	0,009
ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ							
Μισή ώρα	5,7%		4,8%		10,5%		0,946
Μία ώρα	13,3%		8,6%		21,9%		
Μία-Τρεις ώρες	22,9%		15,2%		28,1%		
Περισσότερο από τρεις ώρες	19%		10,5%		29,5%		

Πίνακας 2: Βαθμός Χρήσης Διαδικτύου* Φύλο

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ								
	ΦΥΛΟ	Δεν Ισχύει	Σπάνια	Μερικές Φορές	Συχνά	Πολύ Συχνά	Πάντα	P
Συχνότητα παραμονής στο διαδίκτυο από την προκαθορισμένη ώρα.	ΑΓΟΡΙ	1%	4,8%	7,6%	10,5%	9,5%	5,7%	0,977
	ΚΟΡΙΤΣΙ	1%	9,5%	14,3%	14,3%	12,4%	9,5%	
	ΣΥΝΟΛΟ	1,9%	14,3%	21,9%	24,8%	21,9%	15,2%	
Συχνότητα δημιουργίας φιλιών μέσω διαδικτύου.	ΑΓΟΡΙ	6,7%	8,6%	10,5%	5,7%	5,7%	1,9%	0,852
	ΚΟΡΙΤΣΙ	7,6%	18,1%	16,2%	5,7%	11,4%	1,9%	
	ΣΥΝΟΛΟ	14,3%	26,7%	26,7%	11,4%	17,1%	3,8%	
Συχνότητα ελέγχου ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.	ΑΓΟΡΙ	9,5%	12,4%	7,4%	4,8%	1,9%	2,9%	0,059
	ΚΟΡΙΤΣΙ	27,6%	20%	2,9%	5,7%	3,8%	1%	
	ΣΥΝΟΛΟ	37,1%	32,4%	10,5%	10,5%	5,7%	3,8%	
Συχνότητα απόκρυψης χρόνου χρήσης του διαδικτύου.	ΑΓΟΡΙ	11,4%	8,6%	5,7%	4,8%	8,6%	0%	0,036
	ΚΟΡΙΤΣΙ	19%	16,2%	8,6%	11,4%	1,9%	3,8%	
	ΣΥΝΟΛΟ	30,5%	24,8%	13,4%	16,2%	10,5%	3,8%	
Συχνότητα προτίμησης ενθουσιασμού λόγω σύνδεσης στο διαδίκτυο αντί της συντροφιάς ενός προσώπου.	ΑΓΟΡΙ	8,6%	6,7%	8,6%	5,7%	6,7%	2,9%	0,714
	ΚΟΡΙΤΣΙ	15,2%	14,3%	13,3%	8,6%	8,6%	1%	
	ΣΥΝΟΛΟ	23,8%	21%	21,9%	14,3%	15,2%	3,8%	
Συχνότητα αρνητικής επιρροής σε βαθμούς και υποχρεώσεις του σχολείου λόγω του χρόνου χρήσης του διαδικτύου.	ΑΓΟΡΙ	9,5%	8,6%	6,7%	6,7%	5,7%	1,9%	0,434
	ΚΟΡΙΤΣΙ	21,9%	15,2%	8,6%	8,6%	6,7%	0%	
	ΣΥΝΟΛΟ	31,4%	23,8%	15,2%	15,2%	12,4%	1,9%	
Συχνότητα έλλειψης ύπνου λόγω παρατεταμένης σύνδεσης στο διαδίκτυο μέχρι αργά το βράδυ.	ΑΓΟΡΙ	11,4%	10,5%	8,6%	2,9%	3,8%	1,9%	0,952
	ΚΟΡΙΤΣΙ	15,2%	16,2%	11,4%	5,7%	6,7%	5,7%	
	ΣΥΝΟΛΟ	26,7%	26,7%	20%	8,6%	10,5%	7,6%	
Συχνότητα παραμέλησης υποχρεώσεων λόγω σύνδεσης στο διαδίκτυο.	ΑΓΟΡΙ	10,5%	13,3%	4,8%	7,6%	1%	1,9%	0,301
	ΚΟΡΙΤΣΙ	20%	18,1%	10,5%	3,8%	4,8%	3,8%	
	ΣΥΝΟΛΟ	30,5%	31,4%	15,2%	11,4%	5,7%	5,7%	
Συχνότητα διαμαρτυριών από το οικογενειακό περιβάλλον λόγω της διάρκειας χρήσης του διαδικτύου.	ΑΓΟΡΙ	10,6%	8,7%	4,8%	8,7%	5,8%	1%	0,837
	ΚΟΡΙΤΣΙ	13,5%	10,6%	12,5%	10,6%	11,5%	1,9%	
	ΣΥΝΟΛΟ	24%	19,2%	17,3%	19,2%	17,3%	2,9%	
Συχνότητα άμυνας ή μυστικοπάθειας σε ερώτηση για τον λόγο σύνδεσης στο διαδίκτυο.	ΑΓΟΡΙ	11,4%	6,7%	9,5%	6,7%	2,9%	1,9%	0,224
	ΚΟΡΙΤΣΙ	21,9%	20%	11,4%	3,8%	1,9%	1,9%	
	ΣΥΝΟΛΟ	33,3%	26,7%	21%	10,5%	4,8%	3,8%	
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ								
0 – 15 Κανονική χρήση Διαδικτύου					ΑΓΟΡΙ	16,2%		0,276
					ΚΟΡΙΤΣΙ	28,6%		
					ΣΥΝΟΛΟ	44,8%		
16 – 25 Υψηλή χρήση Διαδικτύου, αλλά υπάρχει έλεγχος της χρήσης					ΑΓΟΡΙ	11,4%		
					ΚΟΡΙΤΣΙ	23,8%		
					ΣΥΝΟΛΟ	35,2%		
26 – 39 Υπερβολική χρήση του Διαδικτύου, η οποία προκαλεί προβλήματα στην καθημερινότητα					ΑΓΟΡΙ	9,5%		
					ΚΟΡΙΤΣΙ	7,6%		
					ΣΥΝΟΛΟ	17,1%		
40 – 50 Κατάχρηση Διαδικτύου – Εθισμός στο Διαδίκτυο					ΑΓΟΡΙ	1,9%		
					ΚΟΡΙΤΣΙ	1%		
					ΣΥΝΟΛΟ	2,9%		

Πίνακας 3: Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος* Φύλο

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΜΟΥ							
	ΦΥΛΟ	Απόλυτα Ισχύει	Μάλλον Ισχύει	Μάλλον Δεν Ισχύει	Καθόλου Δεν Ισχύει	P	
1. Οι γονείς λένε πάντα στο παιδί τι πρέπει να κάνει.	ΑΓΟΡΙ	8,5%	14,3%	11,4%	4,8%	0,369	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	6,7%	21%	25,7%	7,6%		
	ΣΥΝΟΛΟ	15,2%	35,2%	37,1%	12,4%		
2. Οι γονείς θέτουν κανόνες χωρίς την γνώμη του παιδιού.	ΑΓΟΡΙ	5,7%	3,8%	16,2%	13,3%	0,474	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	4,7%	9,5%	21%	25,7%		
	ΣΥΝΟΛΟ	10,5%	13,3%	37,1%	39%		
3. Οι γονείς είναι απασχολημένοι για να ασχοληθούν με το παιδί.	ΑΓΟΡΙ	1,9%	4,8%	10,5%	21,9%	0,990	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	2,9%	6,7%	18,1%	33,3%		
	ΣΥΝΟΛΟ	4,8%	11,4%	28,6%	55,2%		
4. Οι γονείς ποτέ δεν ακούνε αυτά που έχει να τους πει το παιδί.	ΑΓΟΡΙ	3,8%	2,9%	10,5%	21,9%	0,686	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	3,8%	6,7%	21%	29,5%		
	ΣΥΝΟΛΟ	7,6%	9,5%	31,4%	51,4%		
5. Οι γονείς δεν αποδέχονται το παιδί όπως είναι.	ΑΓΟΡΙ	1%	3,8%	9,5%	24,8%	0,870	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	2,9%	6,7%	17,1%	34,3%		
	ΣΥΝΟΛΟ	3,8%	10,5%	26,7%	59%		
6. Οι γονείς τονίζουν κάθε φορά το πότε πρέπει να γυρίσει στο σπίτι το παιδί.	ΑΓΟΡΙ	11,4%	11,4%	11,4%	4,8%	0,791	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	19%	21,9%	15,2%	4,8%		
	ΣΥΝΟΛΟ	30,5%	33,3%	26,7%	9,5%		
7. Οι γονείς φροντίζουν ώστε το παιδί να τους λέει που πηγαίνει.	ΑΓΟΡΙ	23,8%	8,6%	4,8%	1,9%	0,803	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	35,2%	18,1%	5,7%	1,9%		
	ΣΥΝΟΛΟ	59%	26,7%	10,5%	3,8%		
8. Οι γονείς φροντίζουν ώστε το παιδί να πηγαίνει για ύπνο την ώρα που πρέπει.	ΑΓΟΡΙ	2,9%	16,2%	8,6%	11,4%	0,351	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	2,9%	17,1%	21,9%	19%		
	ΣΥΝΟΛΟ	5,7%	33,3%	30,5%	30,5%		
9. Οι γονείς ρωτάνε το παιδί τι κάνει με τους φίλους τους.	ΑΓΟΡΙ	5,7%	11,4%	14,3%	7,6%	0,245	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	17,1%	21%	14,3%	8,6%		
	ΣΥΝΟΛΟ	22,9%	32,4%	28,6%	16,2%		
10. Οι γονείς ελέγχουν να δουν, αν διαβάζει το παιδί τα μαθήματά του.	ΑΓΟΡΙ	6,7%	16,2%	4,8%	11,4%	0,042	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	11,4%	20%	21%	8,6%		
	ΣΥΝΟΛΟ	18,1%	36,2%	25,7%	20%		
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ							
ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (προτάσεις 1 - 5)			ΒΑΘΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ (προτάσεις 6 - 10)				
4 – 9 Αρκετή Συναισθηματική Στήριξη			P	4 – 9 Περιορισμένος Οικογενειακός Έλεγχος			P
	ΑΓΟΡΙ	22,9%			ΑΓΟΡΙ	3,8%	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	33,3%			ΚΟΡΙΤΣΙ	1,9%	
10 – 14 Κανονική - Επαρκής Συναισθηματική Στήριξη	ΑΓΟΡΙ	13,3%	0,245	10 – 14 Κανονικός - Επαρκής Οικογενειακός Έλεγχος	ΑΓΟΡΙ	22,9%	0,225
	ΚΟΡΙΤΣΙ	26,7%			ΚΟΡΙΤΣΙ	32,3%	
	ΣΥΝΟΛΟ	40%			ΣΥΝΟΛΟ	55,2%	
15 – 20 Περιορισμένη Συναισθηματική Στήριξη	ΑΓΟΡΙ	2,9%		15 – 20 Αρκετός Οικογενειακός Έλεγχος	ΑΓΟΡΙ	12,4%	
	ΚΟΡΙΤΣΙ	1%			ΚΟΡΙΤΣΙ	26,7%	
	ΣΥΝΟΛΟ	3,8%			ΣΥΝΟΛΟ	39%	

Πίνακας 4: Συμπεριφορά Ατόμου στο Κοινωνικό Περιβάλλον* Φύλο

«ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΥΡΩ ΜΟΥ»						
	ΦΥΛΟ	Ποτέ	Σπάνια	Μερικές Φορές	Πάντα	P
Συχνότητα που το άτομο νιώθει ότι δεν είναι μέσα στο 'κλίμα' των παιδιών της ηλικίας του.	ΑΓΟΡΙ	21%	12,4%	3,8%	1,9%	0,868
	ΚΟΡΙΤΣΙ	32,4%	16,2%	7,6%	4,8%	
	ΣΥΝΟΛΟ	53,3%	28,6%	11,4%	6,7%	
Συχνότητα έλλειψης παρέας.	ΑΓΟΡΙ	7,6%	12,4%	9,5%	9,5%	0,372
	ΚΟΡΙΤΣΙ	12,4%	19%	21,9%	7,6%	
	ΣΥΝΟΛΟ	20%	31,4%	31,4%	17,1%	
Συχνότητα αισθήματος μοναξιάς.	ΑΓΟΡΙ	13,3%	19%	4,8%	1,9%	0,092
	ΚΟΡΙΤΣΙ	15,2%	21%	18,1%	6,7%	
	ΣΥΝΟΛΟ	28,6%	40%	22,9%	8,6%	
Συχνότητα που το άτομο νιώθει ότι δεν αποτελεί μέλος μιας ομάδας φίλων.	ΑΓΟΡΙ	27,6%	7,6%	2,9%	1%	0,299
	ΚΟΡΙΤΣΙ	36,2%	20%	4,8%	0%	
	ΣΥΝΟΛΟ	63,8%	27,6%	7,6%	1%	
Συχνότητα που το άτομο νιώθει ότι δεν έχει πολλά κοινά με τους άλλους γύρω του.	ΑΓΟΡΙ	12,4%	21,9%	3,8%	1%	0,964
	ΚΟΡΙΤΣΙ	19%	55,2%	7,6%	1%	
	ΣΥΝΟΛΟ	31,4%	58%	11,4%	1,9%	
Συχνότητα που το άτομο δεν νιώθει κοινωνικό και φιλικό με τους άλλους.	ΑΓΟΡΙ	17,1%	17,1%	4,8%	0%	0,240
	ΚΟΡΙΤΣΙ	36,2%	21%	2,9%	1%	
	ΣΥΝΟΛΟ	53,3%	38,1%	7,6%	1%	
Συχνότητα που το άτομο νιώθει ότι οι σχέσεις του με τους άλλους είναι επιφανειακές.	ΑΓΟΡΙ	13,3%	16,2%	7,6%	1,9%	0,021
	ΚΟΡΙΤΣΙ	8,6%	21%	27,6%	3,8%	
	ΣΥΝΟΛΟ	21,9%	37,1%	35,2%	5,7%	
Συχνότητα αισθήματος απομόνωσης από τους άλλους.	ΑΓΟΡΙ	18,1%	11,4%	6,7%	2,9%	0,518
	ΚΟΡΙΤΣΙ	20%	24,8%	12,4%	3,8%	
	ΣΥΝΟΛΟ	38,1%	36,2%	19%	6,7%	
Συχνότητα που το άτομο νιώθει δεν ότι υπάρχουν άτομα που πραγματικά το καταλαβαίνουν.	ΑΓΟΡΙ	17,1%	17,1%	4,8%	0%	0,594
	ΚΟΡΙΤΣΙ	24,8%	23,8%	10,5%	1,9%	
	ΣΥΝΟΛΟ	41,9%	41%	15,2%	1,9%	
Συχνότητα που το άτομο νιώθει ότι δεν υπάρχουν άτομα με τα οποία μπορείς να μιλήσει.	ΑΓΟΡΙ	19%	11,4%	6,7%	1,9%	0,581
	ΚΟΡΙΤΣΙ	34,3%	19%	6,7%	1%	
	ΣΥΝΟΛΟ	53,3%	30,5%	13,3%	2,9%	
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ						
10 – 20 Καθόλου Μοναξιά				ΑΓΟΡΙ	27,6%	0,782
				ΚΟΡΙΤΣΙ	40%	
				ΣΥΝΟΛΟ	67,6%	
Μοναξιά 21 – 30				ΑΓΟΡΙ	10,5%	
				ΚΟΡΙΤΣΙ	20%	
				ΣΥΝΟΛΟ	30,5%	
Μεγάλη Μοναξιά 31 – 40				ΑΓΟΡΙ	1%	
				ΚΟΡΙΤΣΙ	1%	
				ΣΥΝΟΛΟ	1,9%	

Πίνακας 5: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Συχνότητα Σύνδεσης στο Διαδίκτυο

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΑΛΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Μια φορά την εβδομάδα	8,6%	1%	0%			0,765
	Αρκετές φορές την εβδομάδα	21,9%	1,9%	0%			
	Κάθε μέρα	55,2%	9,5%	1,9%			
ΣΠΙΛΩΣΗ, ΑΥΣΦΗΜΙΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Μια φορά την εβδομάδα	9,5%	0%		0%		0,410
	Αρκετές φορές την εβδομάδα	20%	3,8%		0%		
	Κάθε μέρα	51,4%	12,4%		2,9%		
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Μια φορά την εβδομάδα	6,7%	2,9%	0%		0%	0,611
	Αρκετές φορές την εβδομάδα	21%	2,9%	0%		0%	
	Κάθε μέρα	52,4%	9,5%	3,8%		1%	
ΥΠΟΚΛΟΙΓΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Μια φορά την εβδομάδα	9,5%	0%	0%	0%		0,816
	Αρκετές φορές την εβδομάδα	20%	3,8%	0%	0%		
	Κάθε μέρα	54,3%	10,5%	1%	1%		
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΪΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Μια φορά την εβδομάδα	7,6%	1%	1%	0%		0,620
	Αρκετές φορές την εβδομάδα	22,9%	1%	0%	0%		
	Κάθε μέρα	56,2%	7,6%	1,9%	1%		
ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Μια φορά την εβδομάδα	8,6%	1%	0%	0%		0,695
	Αρκετές φορές την εβδομάδα	22,9%	1%	0%	0%		
	Κάθε μέρα	54,3%	8,6%	2,9%	1%		
ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Μια φορά την εβδομάδα	9,5%	0%		0%	0%	0,921
	Αρκετές φορές την εβδομάδα	22,9%	1,9%		0%	0%	
	Κάθε μέρα	59%	5,7%		1%	1%	

Πίνακας 6: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Διάρκεια Χρόνου Παραμονής στο Διαδίκτυο

	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ	Μισή ώρα	10,5%	0%	0%			0,143
	Μία ώρα	21%	1%	0%			
	Μία-Τρείς ώρες	33,3%	3,8%	1%			
	Περισσότερο απο τρείς ώρες	21%	7,6%	1%			
	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΠΙΛΩΣΗ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗ	Μισή ώρα	7,6%	2,9%		0%		0,038
	Μία ώρα	20%	1,9%		0%		
	Μία-Τρείς ώρες	34,3%	3,8%		0%		
	Περισσότερο απο τρείς ώρες	19%	7,6%		2,9%		
	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Μισή ώρα	7,6%	1%	1,9%		0%	0,231
	Μία ώρα	19%	1,9%	1%		0%	
	Μία-Τρείς ώρες	31,4%	6,7%	0%		0%	
	Περισσότερο απο τρείς ώρες	21,9%	5,7%	1%		1%	
	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΥΠΟΚΛΟΠΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	Μισή ώρα	9,5%	1%	0%	0%		0,145
	Μία ώρα	21%	0%	1%	0%		
	Μία-Τρείς ώρες	34%	5,7%	0%	0%		
	Περισσότερο απο τρείς ώρες	21%	7,6%	0%	1%		
	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	Μισή ώρα	9,5%	1%	0%	0%		0,505
	Μία ώρα	19%	2,9%	0%	0%		
	Μία-Τρείς ώρες	35,2%	1%	1,9%	0%		
	Περισσότερο απο τρείς ώρες	22,9%	4,8%	1%	1%		
	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ	Μισή ώρα	9,5%	1%	0%	0%		0,118
	Μία ώρα	19%	1,9%	1%	0%		
	Μία-Τρείς ώρες	37,1%	1%	0%	0%		
	Περισσότερο απο τρείς ώρες	20%	6,7%	1,9%	1%		
	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ	Μισή ώρα	9,5%	1%		0%	0%	0,530
	Μία ώρα	20%	1%		0%	1%	
	Μία-Τρείς ώρες	36,2%	1,9%		0%	0%	
	Περισσότερο απο τρείς ώρες	20%	3,8%		1%	0%	

Πίνακας 7: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Βαθμός χρήσης του διαδικτύου

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΑΛΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	0 – 15 Κανονική χρήση Διαδικτύου	43,8%	1%	0%			0,006
	16 – 25 Υψηλή χρήση Διαδικτύου	26,7%	7,6%	1%			
	26 – 39 Υπερβολική χρήση του Διαδικτύου	14,3%	1,9%	1%			
	40 – 50 Κατάχρηση Διαδικτύου – Εθισμός	1%	1,9%	0%			
ΣΠΙΛΩΣΗ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	0 – 15 Κανονική χρήση Διαδικτύου	41%	3,8%		0%		0,101
	16 – 25 Υψηλή χρήση Διαδικτύου	25,5%	6,7%		2,9%		
	26 – 39 Υπερβολική χρήση του Διαδικτύου	12,4%	5,6%		0%		
	40 – 50 Κατάχρηση Διαδικτύου – Εθισμός	1,9%	1%		0%		
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	0 – 15 Κανονική χρήση Διαδικτύου	39%	3,8%	1,9%		0%	0,114
	16 – 25 Υψηλή χρήση Διαδικτύου	26,7%	7,6%	1%		0%	
	26 – 39 Υπερβολική χρήση του Διαδικτύου	13,3%	1,9%	1%		1%	
	40 – 50 Κατάχρηση Διαδικτύου – Εθισμός	1%	1,9%	0%		0%	
ΥΠΟΚΛΟΙΓΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	0 – 15 Κανονική χρήση Διαδικτύου	41%	3,8%	0%	0%		0,090
	16 – 25 Υψηλή χρήση Διαδικτύου	28,6%	5,6%	1%	0%		
	26 – 39 Υπερβολική χρήση του Διαδικτύου	13,3%	2,9%	0%	1%		
	40 – 50 Κατάχρηση Διαδικτύου – Εθισμός	1%	1,9%	0%	0%		
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	0 – 15 Κανονική χρήση Διαδικτύου	43,9%	1%	0%	0%		0,025
	16 – 25 Υψηλή χρήση Διαδικτύου	29,5%	3,8%	1,9%	0%		
	26 – 39 Υπερβολική χρήση του Διαδικτύου	12,4%	2,9%	1%	1%		
	40 – 50 Κατάχρηση Διαδικτύου – Εθισμός	1%	1,9%	0%	0%		
ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΣΠΑΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	0 – 15 Κανονική χρήση Διαδικτύου	42,9%	1,9%	0%	0%		0,010
	16 – 25 Υψηλή χρήση Διαδικτύου	26,7%	6,7%	1%	1%		
	26 – 39 Υπερβολική χρήση του Διαδικτύου	15,2%	1%	1%	0%		
	40 – 50 Κατάχρηση Διαδικτύου – Εθισμός	1%	1%	1%	0%		
ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΝΤΕΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	0 – 15 Κανονική χρήση Διαδικτύου	42,9%	1,9%		0%	0%	0,045
	16 – 25 Υψηλή χρήση Διαδικτύου	33,3%	1%		0%	1%	
	26 – 39 Υπερβολική χρήση του Διαδικτύου	12,4%	4%		1%	0%	
	40 – 50 Κατάχρηση Διαδικτύου – Εθισμός	1,9%	1%		0%	0%	

Πίνακας 8: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Φύλο

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	34,3%	3,8%	1%			0,775
	ΚΟΡΙΤΣΙ	51,4%	8,6%	1%			
	ΣΥΝΟΛΟ	85,7%	12,4%	1,9%			
ΣΠΙΛΩΣΗ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	31,4%	7,6%		0%		0,304
	ΚΟΡΙΤΣΙ	49,5%	8,6%		2,9%		
	ΣΥΝΟΛΟ	81%	16,2%		2,9%		
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	33,3%	4,8%	1%		0%	0,654
	ΚΟΡΙΤΣΙ	46,7%	10,5%	2,9%		1%	
	ΣΥΝΟΛΟ	80%	15,2%	3,8%		1%	
ΥΠΟΚΛΟΠΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	31,4%	5,7%	1%	1%		0,359
	ΚΟΡΙΤΣΙ	52,4%	8,6%	0%	0%		
	ΣΥΝΟΛΟ	83,8%	14,3%	1%	1%		
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	30,5%	6,7%	1,9%	0%		0,102
	ΚΟΡΙΤΣΙ	56,2%	2,9%	1%	1%		
	ΣΥΝΟΛΟ	86,7%	9,5%	2,9%	1%		
ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	33,3%	3,8%	1,9%	0%		0,651
	ΚΟΡΙΤΣΙ	52,4%	6,7%	1%	1%		
	ΣΥΝΟΛΟ	85,7%	10,5%	2,9%	1%		
ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	32,4%	5,7%		0%	1%	0,073
	ΚΟΡΙΤΣΙ	58,1%	1,9%		1%	0%	
	ΣΥΝΟΛΟ	90,5%	7,6%		1%	1%	

Πίνακας 9: Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Φύλο

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΑΛΗΣΗ								
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	25,7%	9,5%	1,9%	0%	1,9%	13,3%	0,511
	ΚΟΡΙΤΣΙ	42,9%	14,3%	1%	1,9%	1%	18,2%	
	ΣΥΝΟΛΟ	68,6%	23,8%	2,9%	1,9%	2,9%		
ΣΠΙΛΩΣΗ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗ								
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	22,9%	11,4%	3,8%	0%	1%	16,2%	0,174
	ΚΟΡΙΤΣΙ	40%	9,5%	3,8%	4,8%	2,9%	21%	
	ΣΥΝΟΛΟ	62,9%	21%	7,6%	4,8%	3,8%		
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ								
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	30,5%	3,8%	1,9%	2,9%		8,6%	0,331
	ΚΟΡΙΤΣΙ	51,4%	7,6%	1%	1%		9,5%	
	ΣΥΝΟΛΟ	81,9%	11,4%	2,9%	3,8%			
ΥΠΟΚΛΟΠΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ								
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	26,7%	8,6%	1,9%	1,9%		12,4%	0,256
	ΚΟΡΙΤΣΙ	48,6%	10,5%	1,9%	0%		12,4%	
	ΣΥΝΟΛΟ	75,2%	19%	3,8%	1,9%			
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ								
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	30,5	4,8%	2,9%	1%		8,6%	0,146
	ΚΟΡΙΤΣΙ	47,6%	11,4%	0%	1,9%		13,3%	
	ΣΥΝΟΛΟ	78,1%	16,2%	2,9%	2,9%			
ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ								
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	33,3%	3,8%	1%	1%	0%	5,7%	0,498
	ΚΟΡΙΤΣΙ	48,6%	10,5%	1%	0%	1%	12,3%	
	ΣΥΝΟΛΟ	81,9%	14,3%	1,9%	1%	1%		
ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ								
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ	P
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ	30,5%	4,8%	1,9%	1%	1%	8,6%	0,301
	ΚΟΡΙΤΣΙ	55,2%	2,9%	1%	1,9%	0%	5,7%	
	ΣΥΝΟΛΟ	85,7%	7,6%	2,9%	2,9%	1%		

Πίνακας 10: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού
(Διαδικτυακή Παρενόχληση)

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	Ποτέ	67,6%	12,4%	1,9%	1%	2,9%	0,000
	1 – 3 φορές το χρόνο	0%	11,4%	0%	1%	0%	
	4 – 7 φορές το χρόνο	1%	0%	1%	0%	0%	
	Σχεδόν μια φορά τον μήνα						
	Αρκετές φορές την εβδομάδα						

Πίνακας 11: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού
(Σπίλωση – Δυσφήμιση)

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΣΠΙΛΩΣΗΣ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗΣ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΣΠΙΛΩΣΗΣ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗΣ	Ποτέ	60%	14,3%	3,8%	1%	1,9%	0,000
	1 – 3 φορές το χρόνο	2,9%	6,7%	3,8%	1%	1,9%	
	4 – 7 φορές το χρόνο	0%	0%	0%	2,9%	0%	
	Σχεδόν μια φορά τον μήνα						
	Αρκετές φορές την εβδομάδα						

Πίνακας 12: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού
(Αποκλεισμός απο το Διαδίκτυο)

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Ποτέ	67,6%	6,7%	1,9%	3,8%		0,156
	1 – 3 φορές το χρόνο	11,4%	3,8%	0%	0%		
	4 – 7 φορές το χρόνο	1,9%	1%	1%	0%		
	Σχεδόν μια φορά τον μήνα						
	Αρκετές φορές την εβδομάδα	1%	0%	0%	0%		

Πίνακας 13: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού
(Υποκλοπή Προσωπικού Λογαριασμού)

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΥΠΟΚΛΟΠΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΥΠΟΚΛΟΠΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	Ποτέ	69,5%	9,5%	3,8%	1%	0,001
	1 – 3 φορές το χρόνο	4,8%	8,6%	0%	1%	
	4 – 7 φορές το χρόνο	1%	0%	0%	0%	
	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	0%	1%	0%	0%	
	Αρκετές φορές την εβδομάδα					

Πίνακας 14: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού (Δημοσιοποίηση Προσωπικών Στοιχείων)

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ						
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	Ποτέ	74,3%	9,5%	1%	1,9%	0,000
	1 – 3 φορές το χρόνο	2,9%	5,7%	0%	1%	
	4 – 7 φορές το χρόνο	0%	1%	1,9%	0%	
	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	1%	0%	0%	0%	
	Αρκετές φορές την εβδομάδα					

Πίνακας 15: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού (Εξαπάτηση)

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΕΞΑΠΑΤΗΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΣΠΑΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ							
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΕΞΑΠΑΤΗΣΗΣ	Ποτέ	77,1%	6,7%	1%	1%	0%	0,000
	1 – 3 φορές το χρόνο	2,9%	6,7%	1%	0%	0%	
	4 – 7 φορές το χρόνο	1,9%	1%	0%	0%	0%	
	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	0%	0%	0%	0%	1%	
	Αρκετές φορές την εβδομάδα						

Πίνακας 16: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Εμφάνιση Διαδικτυακού Εκφοβισμού (Βιντεοσκόπηση)

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΝΤΕΟ							
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗΣ	Ποτέ	80%	5,7%	1,9%	1,9%	1%	0,558
	1 – 3 φορές το χρόνο	3,8%	1,9%	1%	1%	0%	
	4 – 7 φορές το χρόνο						
	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	1%	0%	0%	0%	0%	
	Αρκετές φορές την εβδομάδα	1%	0%	0%	0%	0%	

Πίνακας 17: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος – Βαθμός Συναισθηματικής Στήριξης

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	4 – 9 Αρκετή Συναισθηματική Στήριξη	50,5%	4,8%	1%			0,683
	10 – 14 Κανονική – Επαρκή Συναισθηματική Στήριξη	32,4%	6,7%	1%			
	15 – 20 Περιορισμένη Συναισθηματική Στήριξη	2,9%	1%	0%			
ΣΠΙΛΩΣΗ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	4 – 9 Αρκετή Συναισθηματική Στήριξη	46,7%	7,6%		1,9%		0,709
	10 – 14 Κανονική – Επαρκή Συναισθηματική Στήριξη	30,5%	8,6%		1%		
	15 – 20 Περιορισμένη Συναισθηματική Στήριξη	3,8%	0%		0%		
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	4 – 9 Αρκετή Συναισθηματική Στήριξη	48,6%	5,6%	1,9%		0%	0,572
	10 – 14 Κανονική – Επαρκή Συναισθηματική Στήριξη	28,6%	8,6%	1,9%		1%	
	15 – 20 Περιορισμένη Συναισθηματική Στήριξη	2,9%	1%	0%		0%	
ΥΠΟΚΛΟΙΓΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	4 – 9 Αρκετή Συναισθηματική Στήριξη	46,7%	8,6%	1%	0%		0,825
	10 – 14 Κανονική – Επαρκή Συναισθηματική Στήριξη	34,3%	4,8%	0%	1%		
	15 – 20 Περιορισμένη Συναισθηματική Στήριξη	2,9%	1%	0%	0%		
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	4 – 9 Αρκετή Συναισθηματική Στήριξη	51,4%	3,8%	1%	0%		0,605
	10 – 14 Κανονική – Επαρκή Συναισθηματική Στήριξη	32,4%	4,8%	1,9%	1%		
	15 – 20 Περιορισμένη Συναισθηματική Στήριξη	2,9%	1%	0%	0%		
ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΣΠΑΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	4 – 9 Αρκετή Συναισθηματική Στήριξη	48,6%	6,7%	1%	0%		0,158
	10 – 14 Κανονική – Επαρκή Συναισθηματική Στήριξη	34,3%	3,8%	1%	1%		
	15 – 20 Περιορισμένη Συναισθηματική Στήριξη	2,9%	0%	1%	0%		
ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΝΤΕΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	4 – 9 Αρκετή Συναισθηματική Στήριξη	51,4%	3,8%		0%	1%	0,820
	10 – 14 Κανονική – Επαρκή Συναισθηματική Στήριξη	35,2%	4,8%		1%	0%	
	15 – 20 Περιορισμένη Συναισθηματική Στήριξη	3,8%	0%		0%	0%	

Πίνακας 18: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Συμπεριφορά Οικογενειακού Περιβάλλοντος – Βαθμός Οικογενειακού Ελέγχου

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΑΛΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	4 – 9 Περιορισμένος Οικογενειακός Έλεγχος	4,8%	1%	0%			0,960
	10 – 14 Κανονικός - Επαρκής Οικογενειακός Έλεγχος	46,7%	7,6%	1%			
	15 – 20 Αρκετός Οικογενειακός Έλεγχος	34,3%	3,8%	1%			
ΣΠΙΛΩΣΗ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	4 – 9 Περιορισμένος Οικογενειακός Έλεγχος	5,6%	0%		0%		0,605
	10 – 14 Κανονικός - Επαρκής Οικογενειακός Έλεγχος	45,7%	7,6%		1,9%		
	15 – 20 Αρκετός Οικογενειακός Έλεγχος	29,5%	8,6%		1%		
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	4 – 9 Περιορισμένος Οικογενειακός Έλεγχος	4,8%	1%	0%		0%	0,495
	10 – 14 Κανονικός - Επαρκής Οικογενειακός Έλεγχος	47,6%	6,7%	1%		0%	
	15 – 20 Αρκετός Οικογενειακός Έλεγχος	27,6%	7,6%	2,9%		1%	
ΥΠΟΚΛΟΠΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΣΜΟΥ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	4 – 9 Περιορισμένος Οικογενειακός Έλεγχος	3,8%	1%	0%	1%		0,020
	10 – 14 Κανονικός - Επαρκής Οικογενειακός Έλεγχος	44,8%	9,5%	1%	0%		
	15 – 20 Αρκετός Οικογενειακός Έλεγχος	35,2%	3,8%	0%	0%		
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	4 – 9 Περιορισμένος Οικογενειακός Έλεγχος	3,8%	1,9%	0%	0%		0,344
	10 – 14 Κανονικός - Επαρκής Οικογενειακός Έλεγχος	49,5%	4,8%	1%	0%		
	15 – 20 Αρκετός Οικογενειακός Έλεγχος	33,3%	2,9%	1,9%	1%		
ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΣΠΑΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	4 – 9 Περιορισμένος Οικογενειακός Έλεγχος	3,8%	1%	1%	0%		0,467
	10 – 14 Κανονικός - Επαρκής Οικογενειακός Έλεγχος	47,6%	5,6%	1%	1%		
	15 – 20 Αρκετός Οικογενειακός Έλεγχος	34,3%	3,8%	1%	0%		
ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΝΤΕΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	4 – 9 Περιορισμένος Οικογενειακός Έλεγχος	5,6%	0%		0%	0%	0,299
	10 – 14 Κανονικός - Επαρκής Οικογενειακός Έλεγχος	52,4%	1,90%		0%	1%	
	15 – 20 Αρκετός Οικογενειακός Έλεγχος	32,4%	5,6%		1%	0%	

Πίνακας 19: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Συμπεριφορά Ατόμου στο Κοινωνικό Περιβάλλον – Βαθμός Μοναξιάς

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ	10 – 20 Καθόλου Μοναξία	55,2%	11,4%	1%			0,350
	21 – 30 Μοναξία	28,6%	1%	1%			
	31 – 40 Μεγάλη Μοναξία	1,9%	0%	0%			
ΣΠΙΛΩΣΗ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ	10 – 20 Καθόλου Μοναξία	55,2%	9,5%		2,9%		0,606
	21 – 30 Μοναξία	23,8%	6,7%		0%		
	31 – 40 Μεγάλη Μοναξία	1,9%	0%		0%		
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ	10 – 20 Καθόλου Μοναξία	56,2%	8,6%	1,9%		1%	0,780
	21 – 30 Μοναξία	21,9%	6,7%	1,9%		0%	
	31 – 40 Μεγάλη Μοναξία	1,9%	0%	0%		0%	
ΥΠΟΚΛΟΠΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ	10 – 20 Καθόλου Μοναξία	56,2%	10,5%	1%	0%		0,776
	21 – 30 Μοναξία	25,7%	3,8%	0%	1%		
	31 – 40 Μεγάλη Μοναξία	1,9%	0%	0%	0%		
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ	10 – 20 Καθόλου Μοναξία	61,9%	3,8%	1%	1%		0,098
	21 – 30 Μοναξία	23,8%	4,8%	1,9%	0%		
	31 – 40 Μεγάλη Μοναξία	1%	1%	0%	0%		
ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΣΠΑΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ	10 – 20 Καθόλου Μοναξία	60%	6,7%	1%	0%		0,060
	21 – 30 Μοναξία	24,8%	2,9%	1,9%	1%		
	31 – 40 Μεγάλη Μοναξία	1%	1%	0%	0%		
ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΝΤΕΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΒΑΘΜΟΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ	10 – 20 Καθόλου Μοναξία	61,9%	4,80%		1%	0%	0,792
	21 – 30 Μοναξία	26,7%	2,9%		0%	1%	
	31 – 40 Μεγάλη Μοναξία	1,9%	0%		0%	0%	

Πίνακας 20: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Μέσος Όρος Βαθμολογίας

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ	M.O.B 10-14	14,2%	1%	1%			0,376
	M.O.B 15-17	30,5%	6,7%	1%			
	M.O.B 18-20	41%	4,8%	0%			
ΣΠΙΛΩΣΗ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ	10-14	13,3%	2,9%		0%		0,106
	15-17	28,6%	9,5%		0%		
	18-20	39%	3,8%		2,9%		
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ	10-14	13,3%	1,9%	1%		0%	0,858
	15-17	29,5%	7,6%	1%		0%	
	18-20	37,1%	5,7%	1,9%		1%	
ΥΠΟΚΛΟΠΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ	10-14	13,3%	1,9%	0%	1%		0,192
	15-17	29,5%	7,6%	1%	0%		
	18-20	41%	4,8%	0%	0%		
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ	10-14	14,3%	1%	1%	0%		0,831
	15-17	34,3%	1,9%	1%	0%		
	18-20	28%	5,7%	1%	1%		
ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΣΠΑΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ	10-14	13,3%	1,9%	1%	0%		0,435
	15-17	35,2%	1,9%	0%	1%		
	18-20	37,1%	6,7%	1,9%	0%		
ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΝΤΕΟ							
		Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ	10-14	15,2%	1%		0%	0%	0,607
	15-17	33,3%	4,8%		0%	0%	
	18-20	41,9	1,9%		1%	1%	

Πίνακας 21: Άσκηση Διαδικτυακού Εκφοβισμού* Μορφωτικό επίπεδο Γονέων

	Μορφωτικό Επίπεδο	Ποτέ		1 – 3 φορές το χρόνο		4 – 7 φορές το χρόνο		Σχεδόν μια φορά τον μήνα		Αρκετές φορές την εβδομάδα		P
		Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα	
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ	Δημοτικό	9,5%	7,6%	1%	1%	1%	0%					Πατ.0 ,784
	Γυμνάσιο	19%	9,5%	1,9%	2,9%	0%	0%					
	Λύκειο	21%	25,7%	3,8%	3,8%	0%	1%					
	Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ	24,8%	30,5%	3,8%	2,9%	1%	1%					
ΣΠΙΛΑΩΣΗ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗ	Δημοτικό	9,5%	7,6%	1,9%	1%			0%	0%			Πατ.0 ,522
	Γυμνάσιο	14,3%	11,4%	7,6%	1%			0%	0%			
	Λύκειο	21%	21%	2,9%	8,6%			1%	1%			
	Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ	25,7%	29,5%	2,9%	3,8%			1%	1%			
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Δημοτικό	9,5%	6,7%	1,9%	1,9%	0%	0%			0%	0%	Πατ.0 ,648
	Γυμνάσιο	16,2%	9,5%	3,8%	2,9%	1%	0%			0%	0%	
	Λύκειο	19%	23,8%	3,8%	5,7%	1%	1%			1%	0%	
	Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ	24,8%	29,5%	4,8%	2,9%	0%	1%			0%	1%	
ΥΠΟΚΛΟΠΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	Δημοτικό	8,6%	8,6%	1,9%	0%	0%	0%	1%	0%			Πατ.0 ,056
	Γυμνάσιο	16,2%	9,5%	3,8%	1,9%	1%	1%	0%	0%			
	Λύκειο	21,9%	23,8%	2,9%	5,7%	0%	0%	0%	1%			
	Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ	24,8%	27,6%	4,8%	6,7%	0%	0%	0%	0%			
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	Δημοτικό	8,6%	7,6%	1,9%	1%	1%	0%	0%	0%			Πατ.0 ,638
	Γυμνάσιο	19%	10,5%	1,9%	1,9%	0%	0%	0%	0%			
	Λύκειο	21,9%	27,1%	1%	1,9%	1%	1%	1%	0%			
	Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ	26,7%	29,5%	1,9%	2,9%	1%	1%	0%	1%			
ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ	Δημοτικό	9,5%	7,6%	1%	1%	1%	0%	0%	0%			Πατ.0 ,520
	Γυμνάσιο	17,1%	10,5%	2,9%	1%	0%	1%	1%	0%			
	Λύκειο	22,9%	25,7%	1%	3,8%	1%	0%	0%	1%			
	Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ	26,7%	30,5%	2,9%	2,9%	0%	1%	0%	0%			
ΒΙΝΤΕΟ ΣΚΟΠΗΣΗ	Δημοτικό	11,4%	8,6%	0%	0%			0%	0%	0%	0%	Πατ.0 ,071
	Γυμνάσιο	16,2%	11,4%	4,8%	1%			0%	0%	0%	0%	
	Λύκειο	23,8%	27,6%	0%	2,9%			1%	0%	0%	0%	
	Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ	27,6%	29,5%	1,9%	3,8%			0%	1%	0%	0%	
	Μεταπτυχιακό	11,4%	12,4%	1%	0%			0%	0%	1%	1%	

Πίνακας 22: Άσκηση Διαδικτυακής Παρενόχλησης* Επάγγελμα Γονέων

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ							
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P

ΠΑΤΕΡΑΣ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	21%	2,9%	0%		0,815
	Δημόσιος Υπάλληλος	13,3%	1,9%	1%		
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	31,4%	6,7%	1%		
	Γεωργός	18,1%	1%	0%		
	Ανεργος	1%	0%	0%		
ΜΗΤΕΡΑ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	20%	2,9%	1%		0,983
	Δημόσιος Υπάλληλος	18,1%	3,8%	0%		
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	17,1%	1,9%	1%		
	Γεωργός	1,9%	0%	0%		
	Οικιακά	23,8%	2,9%	0%		
	Συνταξιούχος	1%	0%	0%		
Ανεργος	3,8%	1%	0%			

Πίνακας 23: Άσκηση Σπίλωσης - Δυσφήμισης* Επάγγελμα Γονέων

ΣΠΙΛΩΣΗ, ΔΥΣΦΗΜΙΣΗ							
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΠΑΤΕΡΑΣ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	21%	2,9%		0%		0,497
	Δημόσιος Υπάλληλος	12,4%	1,9%		1,9%		
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	30,5%	7,6%		1%		
	Γεωργός	15,2%	3,8%		0%		
	Ανεργος	1%	0%		0%		
ΜΗΤΕΡΑ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	20%	3,8%		0%		0,601
	Δημόσιος Υπάλληλος	16,2%	3,8%		1,9%		
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	16,2%	3,8%		0%		
	Γεωργός	1%	1%		0%		
	Οικιακά	23,8%	1,9%		1%		
	Συνταξιούχος	1%	0%		0%		
Ανεργος	2,9%	1,9%		0%			

Πίνακας 24: Άσκηση Αποκλεισμού απο το Διαδίκτυο* Επάγγελμα Γονέων

ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ							
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΕΡΑ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΠΑΤΕΡΑΣ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	20%	2,9%	1%		0%	0,510
	Δημόσιος Υπάλληλος	14,3 %	0%	1%		1%	
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	28,6 %	9,5%	1%		0%	
	Γεωργός	15,2 %	2,9%	1%		0%	
	Ανεργος	1%	0%	0%		0%	
ΜΗΤΕΡΑ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	21%	2,9%	0%		0%	0,067
	Δημόσιος Υπάλληλος	17,1 %	1%	2,9%		1%	
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	15,2 %	4,8%	0%		0%	

	Γεωργός	1%	0%	1%		0%
	Οικιακά	21%	5,7%	0%		0%
	Συνταξιούχος	1%	0%	0%		0%
	Ανεργος	3,8%	1%	0%		0%

Πίνακας 25: Άσκηση Υποκλοπής Προσωπικού Λογαριασμού* Επάγγελμα Γονέων

ΥΠΟΚΛΟΠΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ							
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΠΑΤΕΡΑΣ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	20%	3,8%	0%	0%		0,727
	Δημόσιος Υπάλληλος	11,4 %	3,8%	0%	1%		
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	33,3 %	4,8%	1%	0%		
	Γεωργός	17,1 %	1,9%	0%	0%		
	Ανεργος	1%	0%	0%	0%		
ΜΗΤΕΡΑ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	20%	3,8%	0%	0%		0,148
	Δημόσιος Υπάλληλος	18,1 %	3,8%	0%	0%		
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	17,1 %	2,9%	0%	0%		
	Γεωργός	1,9%	0%	0%	0%		
	Οικιακά	22,9 %	2,9%	0%	1%		
	Συνταξιούχος	1%	0%	0%	0%		
	Ανεργος	2,9%	1%	1%	0%		

Πίνακας 26: Άσκηση Δημοσιοποίησης Προσωπικών Στοιχείων* Επάγγελμα Γονέων

ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ							
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΠΑΤΕΡΑΣ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	20%	3,8%	0%	0%		0,610
	Δημόσιος Υπάλληλος	12,4 %	1,9%	1%	1%		
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	35,2 %	1,9%	1,9%	0%		
	Γεωργός	17,1 %	1,9%	0%	0%		
	Ανεργος	1%	0%	0%	0%		
ΜΗΤΕΡΑ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	20%	2,9%	1%	0%		0,612
	Δημόσιος Υπάλληλος	20%	1%	0%	1%		
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	17,1 %	1%	1,9%	0%		
	Γεωργός	1,9%	0%	0%	0%		
	Οικιακά	23,8 %	2,9%	0%	0%		
	Συνταξιούχος	1%	0%	0%	0%		
	Ανεργος	2,9%	1,9%	0%	0%		

Πίνακας 27: Άσκηση Εξαπάτησης* Επάγγελμα Γονέων

ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΣΠΑΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ							
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΠΑΤΕΡΑΣ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	21%	1,9%	1%	0%		0,469
	Δημόσιος Υπάλληλος	10,5%	4,8%	1%	0%		
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	35,2%	2,9%	0%	1%		
	Γεωργός	17,1%	1%	1%	0%		
	Ανεργος	1%	0%	0%	0%		
ΜΗΤΕΡΑ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	20%	2,9%	1%	0%		0,989
	Δημόσιος Υπάλληλος	18,1%	2,9%	1%	0%		
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	16,2%	2,9%	0%	1%		
	Γεωργός	1,9%	0%	0%	0%		
	Οικιακά	23,8%	1,9%	1%	0%		
	Συνταξιούχος	1%	0%	0%	0%		
	Ανεργος	4,8%	0%	0%	0%		

Πίνακας 28: Άσκηση Βιντεοσκόπησης* Επάγγελμα Γονέων

ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΝΤΕΟ							
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΕΡΑ	Ποτέ	1 – 3 φορές το χρόνο	4 – 7 φορές το χρόνο	Σχεδόν μια φορά τον μήνα	Αρκετές φορές την εβδομάδα	P
ΠΑΤΕΡΑΣ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	21,9%	1%		0%	1%	0,475
	Δημόσιος Υπάλληλος	12,4%	2,9%		1%	0%	
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	26,7%	2,9%		0%	0%	
	Γεωργός	18,1%	1%		0%	0%	
	Ανεργος	1%	0%		0%	0%	
ΜΗΤΕΡΑ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	21,9%	1%		0%	1%	0,030
	Δημόσιος Υπάλληλος	20%	1%		1%	0%	
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	17,1%	2,9%		0%	0%	
	Γεωργός	1,9%	0%		0%	0%	
	Οικιακά	26,7%	0%		0%	0%	
	Συνταξιούχος	1%	0%		0%	0%	
	Ανεργος	1,9%	2,9%		0%	0%	